

Uluslararası

maarif

Yıl 3 ■ Sayı 8 ■ Temmuz- Ağustos-Eylül 2022

Dergisi

Okul Mimarisi ve Eğitim

PROF. DR. İLBER ORTAYLI:
Tek Yönlü Yetişen
Adamlardan
Münever Çıkmaz

ARJEN WALS
Eğitim Yatırımları
Dünyanın İyiliğine
Katkı Sağlamalı

MICHAEL STEVENSON
Eğitim Ortamlarında
Teknoloji Kullanımı
Nasıl Olmalı?

RORY ROBERTSHAW
Dünya Değişirken
Sistem Aynı
Kalamaz

Senin desteđin olmasa,
Kızılay da olmaz.

KIZILAY #SENSİZOLMAZ

Desteđinin verdiği gle,
her gün ihtiyaç sahiplerinin yanındayız.
Biz iyiliğini, senin adına yaymak için varız.

TÜRKİYE MAARİF
VAKFI

Eğitime değer!

Türkiye Maarif Vakfı

E-posta: iletisim@turkiyemaarif.org | **Tel.:** +90 216 323 35 35

www.turkiyemaarif.org   tmaarifvakfi

Uluslararası Maarif Dergisi'nin sekizinci sayısında, "Okul Mimarisi ve Eğitim" konusu, uluslararası akademisyen ve uzman yazarlar tarafından farklı yönleriyle değerlendiriliyor.

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

s.22

- 24 / Bir Okul Mimarisinden Ne Bekleriz?
Yasemin Darbaz
- 32 / Okul Mimarisi ve Eğitimin Niteliğine Yansımaları
Prof. Dr. Yavuz Erişen
- 38 / Mekân'da Eğitim, Mekân'la Eğitim
Bekir Bilgili
- 40 / İlham Veren Okul Tasarımları
Saniye Yalçın
- 44 / Özel Eğitim Okul Binaları İhtiyaca Cevap Verebilecek İşlevselliğe Sahip mi?
Mahmut Balta
- 49 / Herman Hertzberger'de Okul Mimarisi
Esra Süzen
- 54 / Eğitim Yapılarında Fırsat Eşitliği
Özcan Duman

MAARİF SÖYLEŞİLERİ
Prof. Dr. İlber Ortaylı:

Tek Yönlü Yetişen Adamlardan Münevver Çıkmaz

Tek yönlü yetişmiş adamlardan münevver çıkmaz. İstanbul'un yabancı okullarından Türk münevver tipi çıkmaz. Yetmez çünkü aldığı kültür. Latince öğretmeyen bir Fransız veya Alman okulu işe yaramaz. Arapçayı iyi öğretmeyen bir İmam Hatip de işe yaramaz. S. 14

SUNUŞ

- 04 / DÜNYA DEĞİŞİYOR, PEKİ YA OKULLAR?
Prof. Dr. Birol Akgün

EĞİTİM GÜNDEMİ

- 05 / Erkek Çocuklar Eğitimlerini Tamamlamada Daha Sorunlu
- 05 / Alev Alıtlı Kütüphanesi Açıldı
- 06 / Müfredatta Yeşil Dönüşüm Hamlesi
- 06 / Geleceğin Siber Muhafızları Bu Lisede Yetiştiriyor
- 07 / Maarif Okulları Başarıya Doymuyor
- 07 / Akademik Öğrenmenin Ötesine Bakmak
- 08 / Eşitsizlikler Eğitim Başarısını Etkiliyor

EĞİTİM DÜNYASINDAN

- 09 / Çocuğunuzla İklim Değişikliği Hakkında Konuşmak
- 10 / Fabrika Okullarla Eğitim Sürdürülebilir mi?

İstanbul Eğitim Zirvesinden

ARJEN WALS
Eğitim Yatırımları
Dünyanın İyiliğine Katkı Sağlamalı S.58

MICHAEL STEVENSON
Eğitim Ortamlarında Teknoloji Kullanımı S.64

RORY ROBERTSHAW
Dünya Değişirken Sistem Aynı Kalamaz S.68

İÇİNDEKİLER

Yıl: 3, Sayı: 8

Temmuz- Ağustos-Eylül 2022

**Türkiye'nin
Uluslararası
Eğitim Paydaşları
Maarif'te Buluştu**

S.104

Uluslararası
maarif
Dergisi

İmtiyaz Sahibi

**Türkiye Maarif Vakfı Adına
Prof. Dr. Birol Akgün**

Genel Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili

Danışma Kurulu

Zekeriya Akçam

Prof. Dr. Aşkın Asan

Prof. Dr. Cihad Demirli

Selim Cerrah

Tuğba Işık Ercan

Prof. Dr. Ayşen Gürcan

Prof. Dr. Mehmet Özkan

Prof. Dr. Semih Aktekin

Prof. Dr. M. Akif Kireççi

Prof. Dr. Zarife Seçer

Yayın Kurulu

Dr. Hasan Taşçı

Mahmut Mustafa Özdil

Mustafa Çaltılı

Ahmet Türkben

İpek Coşkun

Doç. Dr. Yusuf Alpaydın

Dr. Metin Çelik

Ali Çiçek

Sait Karahasan

Ahmet Yavuz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Bekir Bilgili

bbilgili@turkiyemaarif.org

Muhabir

Esra Süzen

Firdevs Kapusizoğlu

Minşa Güler

Fotoğraf

Zekeriya Güneş

Tasarım

Ahmet Said Çelik

Yönetim Adresi

Altunizade Mah.

Ord. Prof. Dr. Fahrettin

Kerim Gökay Cad.

Erdem Sk. No: 5

Üsküdar - İstanbul

0 216 323 35 35

www.maarifdergisi.com

[instagram.com/maarifdergisi](https://www.instagram.com/maarifdergisi)

[facebook.com/MaarifDergisi](https://www.facebook.com/MaarifDergisi)

twitter.com/MaarifDergisi

ISSN 2717-9222

Baskı ve Cilt

Özlem Matbaacılık ve

Reklamcılık LTD. ŞTİ.

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit.

A Blok Bodrum Kat No:1BA11

Topkapı/İstanbul

0212 612 06 62

Dergide yer verilen yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazıların yayın ve her türlü telif hakkı Uluslararası Maarif Dergisi'ne aittir. Makale gönderen yazarlar bu durumu baştan kabul etmiş sayılırlar. Dergide yayınlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

Zıtlıkları Zenginliğe Çeviren Ülke: **Fildişi Sahili**

Aniden bastıran yağmur sonrası açan güneşi, farklı sokak lezzetleri, cana yakın insanları, iç savaşın gölgesinde geçen yılları, bağımsızlık yolundaki kararlılığı, kendine has kültürü ve yaşam tarzı ile tanınması, görülmesi gereken bir ülke. S.74

82 / Fildişi Sahili Maarif Okulları

Türkiye Maarif Vakfı, Fildişi Sahili'nde 2018 yılında başladığı eğitim faaliyetleriyle iki ülke arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlarının güçlenmesine büyük katkı sağlamaktadır.

PORTRE *Şaban Teoman Durah*

Sorun(lar) Çağında Bir Filozof: **Şaban Teoman Durah**

"Bizler ancak Türk felsefe geleneğini inşa ettiğimizde kendi sorunlarımızı konuşabilir olacağız. Bunun için de okullarımızda düşüncüyü aramayı ve eleştiri zihniyetini geliştirmeyi esas alan bir eğitim sistemi elzemdir." S.84

KURUMSAL

88 / Uluslararası Eğitime Açılan Kapı: Türkiye Ulusal Ajansı

KÜLTÜR SANAT

92 / Sinema ve Eğitim İlişkisi

EĞİTİM TARİHİ

96 / Uzak Doğu'daki İlk Türk Maarifi **Ekrem Saltık**

EĞİTİM TARİHİ

100 / Ayasofya Medresesinin İbretlik Öyküsü **Mehmed Fatih Can**

KÜLTÜR SANAT

105 / Bak Sen Şu Çocuk Edebiyatına! **Firdevs Kapusizoğlu**

PROF. DR. BİROL AKGÜN
TÜRKİYE MAARİF VAKFI
MÜTEVELLİ HEYETİ BAŞKANI

Dünya değişirken, eğitimde pek çok yeni yaklaşımlar ortaya çıkmışken, okulların fiziki şartları ve eğitim ortamlarının tasarımı; gelecekte bu okulların yeni duruma ve insanlığın beklentilerine uygun nasıl dizayn edileceği önemli bir konu haline geliyor.

DÜNYA DEĞİŞİYOR, PEKİ YA OKULLAR?

Baş döndürücü bir değişim çağında yaşıyoruz. Bu hızlı dönüşüme muvazi yeni neslin ihtiyaçları ve yeni nesilden beklentiler de değişiyor. Eğitim bu yeni duruma ayak uydurmak bir yana geleceğe dair öngörülerde bulunarak tedbir geliştirmek zorunda olan sektörlerin en başında geliyor. Yeni meslekler, yeni beceriler ve bunların eğitim süreçleriyle nasıl ilişkilendirileceği konusu eğitim dünyasının bir süreden beri tartıştığı konular.

Modern anlamda kitlesel eğitim endüstri devriminin bir sonucu. Okul bu sistem içerisinde en temelde yer alıyor. Özellikle eğitim ortamlarının niteliği üzerine düşünen uzmanlar, bu sistemin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş okul anlayışının, müfredatıyla, eğitim araçlarıyla, mimari ve çevre düzenlemeleriyle günümüzün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğunu dile getiriyorlar. UNICEF Türkiye Eğitim Direktörü Rory Robertshaw'ın vakfımız tarafından organize edilen İstanbul Eğitim Zirvesi'nde dikkat çektiği gibi, 1800'lü yıllardaki bir sınıf ortamıyla bugünkü sınıf ortamlarını kıyaslasak çok küçük farklar buluruz.

Dünya değişirken, eğitimde pek çok yeni yaklaşımlar ortaya çıkmışken, okulların fiziki şartları ve eğitim ortamlarının tasarımı; gelecekte bu okulların yeni duruma ve insanlığın beklentilerine uygun nasıl dizayn edileceği önemli bir konu haline geliyor.

Dünyanın pek çok ülkesinde zorunlu eğitim 12 yıl. Üniversite eğitimi de buna ilave ettiğimizde ortalama bir insan, ömrünün yaklaşık 17 yılını okul ortamında geçiriyor. Bu süre, insan hayatında çok uzun bir dönemi kapsıyor. Hal böyle olunca, okulu içerisinde pasif bir şekilde oturarak sadece ders dinlenen mekânlar olarak düşünmek günümüzün eğitim anlayışıyla bağdaşmıyor. Okul, hayata hazırladığımız ortamlar olarak düşünölmeli ve bireylerin her alanda gelişimine katkı sağlayacak donanımlara sahip olmalıdır.

Kuşkusuz bu konudaki çabalar mimariden, sosyal psikolojiye, çevreden, kültüre pek çok alanda disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınmalı ve dünyanın farklı bölgelerinde yerel ihtiyaçları da gözetilen çözümler üretilmelidir.

Biz de bu sayımızda uzmanların görüşleri ve dünyada okul konseptinde ortaya atılan yeni fikirler ışığında “**eğitim ortamlarının tasarımı**” konusunu ele alarak bu alanı eğitimcilerin ve siz değerli okurlarımızın gündemine taşımak istedik. Bu sayımıza emek veren tüm dostlarımıza teşekkür ediyor, güzel bir yaz sezonu geçirmenizi diliyorum.

Eğitim Gündemi

Erkek Çocuklar Eğitimlerini Tamamlamada Daha Sorunlu

Birleşmiş Milletler Bilim, Eğitim ve Kültür Örgütü (UNESCO), dünyada erkek çocukların eğitimlerini tamamlama konusunda kızlara oranla daha fazla riskle karşılaştığı uyarısında bulundu.

UNESCO, dünya genelinde erkek çocukların eğitimden ayrılmasının nedenlerini araştıran 147 sayfalık bir rapor yayımladı.

Kız çocuklarının dünyanın bazı bölgelerinde eğitime ulaşma konusunda ciddi sıkıntılar yaşadığına değinilen raporda, bununla birlikte erkek çocukların eğitimlerini tamamlama

konusunda ileriki aşamalarda önemli sorunlarla karşı karşıya olduğu saptamasında bulunuldu.

Raporda, "İlköğretim düzeyinde kız çocuklarının eğitime erişimde daha fazla güçlük çekmesine ve okula gitmeyen çocukların çoğunluğunu oluşturmalarına rağmen, erkekler daha sonraki aşamalarda

daha fazla artan zorluklarla karşı karşıya kalmakta." denildi.

Dünya genelinde yüksek eğitimle ilgili rakamlara yer verilen raporda, ortalama 100 genç kızın eğitim aldığı yüksek okullarda

88 genç erkeğin eğitim yaptığı kaydedildi.

Yine rapora göre, 73 ülkede lise eğitimi alan kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısında daha fazla olduğu belirtilirken, 48 ülkede bunun tersi görüldüğü kaydedildi.

Rapora göre, Sahra Afrika ülkeleri dışında bütün ülkelere yüksek eğitimde erkekler kızlara oranla daha az temsil ediliyor.

57 ülkede ortalama ilkokul ve ortaokul aşamasında erkek çocuklarının okuma kabiliyetlerinin kız çocuklarının gerisinde kaldığı aktarılan raporda, Doğu Asya, Pasifik, Latin Amerika ve Arap ülkelerinde okulu bırakan erkek çocuklarının oranının diğer bölgelere oranla daha yüksek seviyede olduğu kaydediliyor.

Kaynak: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381105>

Alev Alatlı Kütüphanesi Açıldı

Alev Alatlı Kütüphanesi İstanbul Erenköy Kız Lisesi'nde açıldı. 20 bin kitaplı kütüphanenin açılış töreninde konuşan Alev Alatlı, okullara münazara geleneğinin geri dönmesinin iyi olacağını ve kapsamlı teoloji dersleri okutulmasının gerekli olduğunu söyledi.

Alatlı lise düzeyinde öğrencilerin temel hukuk ve ekonomi bilgisine sahip olması gerektiğinin de altını çizdi.

Erenköy Kız Lisesi'nde öğrencilerin hizmetine sunulan kütüphanenin açılış törenine Milli

Eğitim Bakanı Mahmut Özer ve yazar Alev Alatlı'nın yanı sıra İstanbul Valisi Ali Yerlikaya ile İstanbul İl Millî Eğitim Müdürü Levent Yazıcı da katıldı.

Açılış töreninin ardından, kütüphaneyi gezen Bakan Özer

ve yazar Alev Alatlı duvara çizilen portesi önünde hatıra fotoğrafı çekti. Öğrencilerle kısa bir süre sohbet eden Alatlı'ya öğrenciler resminin basılı olduğu bir kahve kupası hediye etti.

Müfredatta Yeşil Dönüşüm Hamlesi

Önümüzdeki dönem eğitimde yeşil dönüşüm hamlesi müfredata girecek. Konuyla ilgili açıklama yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan:

“Eğitimde ilerleyen dönemde yeşil dönüşüm hamlesinin eğitim öğretim kademelerinde müfredata girmesini sağlayacağız. Yerel yönetimlerde belediyelerimizin sorumluluklarını etkin şekilde yerine getirebilmeleri için kolaylaştırıcı adımlar atıyoruz. İklim elçileriyle gençlerimizi uzman düzeyinde yetiştirip iklim dostu yeşil dönüşüm süreçlerine dahil ederek yeni sektörler, yeni istihdam alanları oluşturuyoruz. Genel merkezimiz bünyesinde hazırlıklarını tamamladığımız iklim değişikliğiyle mücadele, Türkiye modeli vizyon

belgesiyle tüm bu çalışmaların siyasi perspektifini de ihmal etmiyoruz..” dedi

ANAOKULU DESTEK PROGRAMI OLUŞTURDUK

Erdoğan sözlerinin devamında:

“Önümüzdeki eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) bağlı anaokullarına veya anasınıflarına çocuklarını kaydettiren aileler için bir destek programı oluşturduk. Bu program çerçevesinde son

1 yılda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yardımlarından faydalanmış olan aileler herhangi bir başvuruya gerek kalmaksızın çocuklarını okullara kaydettirebilecektir.” dedi.

Geleceğin Siber Muhafızları Bu Lisede Yetiştiriliyor

Dijitalleşen yeni dünyada siber güvenlik, gün geçtikçe önemini artırıyor. Bu bakış açısıyla çağı yakalayan Milli Eğitim Bakanlığı, siber güvenlik alanında nitelikli insan gücü yetiştirmek ve dijitalleşen yeni dünyaya ayak uyduran nesilleri desteklemek adına Teknopark İstanbul Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’ni açtı.

Konuya ilişkin bir değerlendirmede bulunan Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer,

“Dijital içeriği kim üretiyorsa, süreçleri de onların yönettiğinin farkındalığını gençlerimize kazandırmak istiyoruz.” dedi.

Bakan Özer, şöyle devam etti:

“Öğrencilerimiz, Teknopark İstanbul’da sektörle birlikte siber güvenlik alanında kendilerini geliştirme imkânına sahipler. Gençlerimizi dijital çağda maruz kalacağı tüm saldırılara karşı korumak bizim temel amacımız.”

Maarif Okulları Başarıya Doymuyor

Dünyanın en büyük bilim fuarı ISEF'te, PAK-TÜRK MAARİF'li iki öğrenci önce Pakistan'ı temsil hakkı kazandı, ardından Amerika'daki elemelerde fizikte dünya birincisi oldu.

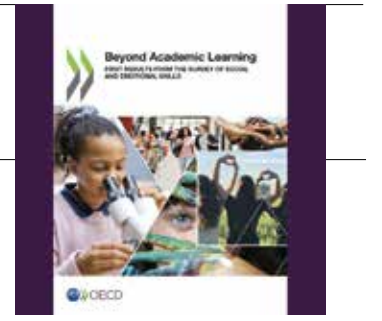
Türkiye'nin uluslararası alandaki eğitim kurumu olan Türkiye Maarif Vakfının okulları, uluslararası bilim, sanat ve kültür yarışmalarında ülke birincileri çıkarmaya devam ediyor.

Daha önce Moritanya, Sudan, Demokratik Kongo ve Pakistan'da ülke birincileri çıkarken, Pak-Türk Maarif Uluslararası okullarından altı öğrencinin projesi ülke birinciliği elde etti. Her yıl 78 ülkeden yaklaşık 1800 lise öğrencisinin, toplamda 4 milyon dolar ödül için bireysel araştırmalarla yarıştığı **The International Science and Engineering Fair**'de

(Uluslararası Bilim ve Mühendislik Fuarı) Pak-Türk Maarif öğrencileri, ABD'de düzenlenecek finallere katılmaya hak kazanarak bu ülkeye gitti.

HİMALAYA SEDİRİNDEN, DOĞAYA ZARARSIZ DERİ ÜRETTİ

Pak-Türk Maarif Uluslararası Okullarından yapılan yazılı açıklamaya göre, Karaçi Gulsan-e Iqbal Kız Lisesinden 12. Sınıf öğrencilerinden Talia Gülsüm ve Umre Gülsüm, Kimya öğretmenleri, Hira Beşir rehberliğinde Himalaya sediri ağacından doğaya zarar vermeyen deri üretmeyi başardı.

Akademik Öğrenmenin Ötesine Bakmak

OECD ilk kez, resmi tamamlayan sosyal ve duygusal becerilerin başarıya etkilerinin uluslararası karşılaştırmalı bir değerlendirmesini yayınladı. İşverenlerin bu tür becerilere büyük değer verdiğini ve bazı becerilerin gelişimi için eğitime yatırım yaptıklarını biliyoruz. Ancak bu tür becerileri makul ölçüde güvenilir ve karşılaştırılabilir yollarla ölçmek her zaman zor olmuştur ve ölçülmeyen şeyler nadiren gelişir.

Araştırmada ortaya çıkan en çarpıcı sonuç, cinsiyetleri ve sosyal geçmişleri ne olursa olsun, 15 yaşındaki tüm öğrencilerin, 10 yaşındaki meslektaşlarına göre ortalama olarak daha düşük sosyal ve duygusal becerileri rapor etmeleri. Ebeveynler ve eğitimcilerin puanları, öğrenciler büyüdükçe sosyal ve duygusal becerilerdeki düşüşü doğruluyor.

Bir diğer önemli bulgu ise öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin sosyal geçmişe ve cinsiyete göre farklılık göstermesi oldu. Kızlar, empati, iş birliği ve hoşgörü gibi birbirine bağlı bir dünyada önemli olan daha yüksek düzeyde becerilere daha yatkınlar. Buna karşılık, erkek çocukların strese dayanıklılık, iyimserlik ve duygusal kontrol gibi daha yüksek duygusal düzenleme becerilerinin yanı sıra atılganlık ve enerji gibi önemli sosyal becerilerde kızlara göre daha ileri düzeyde oldukları görülmektedir. Avantajlı geçmişe sahip öğrenciler, ölçülen her beceride ve ankete katılan tüm şehirlerde dezavantajlı akranlarından daha yüksek sosyal ve duygusal becerilere sahiptir.

Kaynak: <https://www.oecd.org/education/ceri/social-emotional-skills-study/beyond-academic-learning-92a11084-en.htm>

Liseliden Cerrahlara Yapay Zekâ

*Cağaloğlu Anadolu Lisesi
12'nci sınıf öğrencisi
Emirhan Kurtuluş, beyin
ameliyatlarında
doktorlara yardımcı
olacak yapay zekâ
geliştirdi.*

Emirhan bu çalışmasıyla ABD'deki bir yarışmada dünya birincisi oldu ve gelecek sene tam burslu olarak Stanford Üniversitesi'nde okuma hakkı kazandı.

Emirhan Kurtuluş MR görüntülerini alıp işleyerek 3 boyutlu bir sisteme aktaran

ve beyin cerrahına hastayı hangi yöntemle ameliyat etmesi gerektiğini söyleyen bir Yapay Zekâ üretti. Buluşuyla ABD'de düzenlenen **Regeneration International Science and Engineering Fair**'de biyomedikal mühendisliği alanında dünya birincisi olan Emirhan'a bu ülkedeki ünlü Stanford Üniversitesi de tam burslu olarak kapılarını açtı.

Emirhan, Stanford'u bitirdikten sonra Türkiye'ye döneceğini söylüyor ve "Oraya gitmek istemekteki sebepim ülkeme dönüp daha iyi hizmet verebilmek. Daha iyi şartlarda yaşamak için orada kalmak gibi bir niyetim yok. Orada öğrenip sadece teknolojiyi değil oradaki sermayeyi de ülkeme getirmeyi planlıyorum" diyor.

İlber Ortaylı'ya Vefa Kütüphanesi

Türk tarih, sanat ve edebiyat dünyasının birçok usta ismini yetiştiren Vefa Lisesi'nde İlber Ortaylı Kütüphanesi açıldı. 1872 yılında kurulan lisenin içinde yer alan Şehzade Mehmet Külliyesi Tabhane bölümünde öğrencilerin hizmetine sunulan 22 bin 450 kitaplı kütüphanenin açılış töreninde konuşan Bakan Özer yaz tatilinde kütüphanelerin açık kalacağını duyururken, tarihçi, akademisyen ve yazar İlber Ortaylı ise "Ben bir süre Avusturya lisesinde okudum, İstanbul'da kalsaydım bu okulda okuyacaktım ama Ankara'ya gittim. 19. Yüzyılın büyük liselerinden birinde ve imparatorluğun çehresini değiştiren bir okuldayız. Bu okullar Türkiye Cumhuriyeti'ni inşa eden öğrencileri yetiştirdiler" dedi ve adının verildiği kütüphane için müteşekkir olduğunu söyledi.

İlber Ortaylı Kütüphanesi'nin açılış törenine Millî Eğitim Bakanı Mahmut Özer ve tarihçi yazar İlber Ortaylı'nın yanı sıra İstanbul Valisi Ali Yerlikaya ve İstanbul İl Millî Eğitim Müdürü Levent Yazıcı da katıldı. Törende Bakan Özer İlber Ortaylı'ya çocukluk fotoğraflarının ve diplomalarının bulunduğu bir hatıra defteri hediye etti.

Eşitsizlikler Eğitim Başarısını Etkiliyor

Yeni bir araştırmaya göre, yoksul ve varlıklı ailelerin çocukları arasındaki başarı farkı, bir asır öncesiyile aynı düzeyde. Araştırma, İngiltere'deki ilkokul çocuklarının 1920'lerin başında olduğu gibi ailelerinin sosyoeko-

nomik geçmişinden etkilendiğini ortaya koyuyor.

York Üniversitesi tarafından yapılan çalışma, 92.000 kişiden gelen verileri analiz etti. Fakir ve zengin çocuklar arasındaki başarı farkının 1921'den 2011'e kadar aynı kaldığı görüldü.

Araştırma verilerine göre ilkokulda, ortalama 0,5'lik bir not farkı varken gençlik yıllarına doğru aradaki uçurum daha keskin hale geliyor.

Araştırmacılar, 2020 ve 2021 verilerini analiz etmemelerine rağmen, koronavirüs pandemisinin neden olduğu öğrenme kesintisinin, çocukların akademik başarıları ile ailelerinin sosyo-ekonomik durumu arasındaki bağlantıyı muhtemelen güçlendireceğini belirtiyorlar.

Bunun nedeni, daha yoksul ailelerin, BT ekipmanına ve evde uzaktan öğrenmek için uygun ortamlara zenginlere göre daha kısıtlı erişim imkânına sahip olmaları olarak açıklanıyor.

Çalışmanın ortak yazarı Profesör Paul Wakeling konuyla ilgili şunları söylüyor: "Pandemi sırasında öğrencilerin notlarındaki eşitsizlikler konusunda haklı olarak çok fazla kamu incelemesi yapıldı. Bununla birlikte, bulgularımız, erken eğitim yıllarında eşitsizlikleri dikkate almanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır."

Kaynak: <https://www.nature.com>

Çocuğunuzla İklim Değişikliği Hakkında Konuşmak

Çocuğunuz için iklim değişikliğini çözemerseniz de onun, gerçekleri keşfetmesine, yalnız olmadığını bilmesine ve harekete geçmenin yollarını bulmasına yardımcı olabilirsiniz.

Sorunun gerçekliğini ve ölçeğini göz ardı etmeden iklim değişikliği hakkında dürüst ve olumlu bir sohbetin nasıl yapılacağına dair bazı ipuçlarını aşağıda sizin için derledik.

1. ÖDEVİNİZİ YAPIN.

Hiç kimse iklim değişikliğiyle ilgili tüm cevaplara sahip değil ve sizin de bilmemeniz sorun değil. Bilimle ilgili bilgilerinizi tazelenize yardımcı olabilecek konuşmalar, videolar ve makaleler de dâhil olmak üzere çevrimiçi pek çok güvenilir kaynak mevcut. (Örneğin bu kaynağa göz atabilirsiniz: İklim Değişikliği | WWF) Çocuklarıyla konuşurken bu konuya nasıl yaklaştıklarını öğrenmek için diğer ebeveynlerle de konuşun. Unutmayın, çocuğunuzun tüm sorularına cevap veremiyorsanız sorun değil. Cevapları birlikte keşfetmek için bunu bir fırsat olarak değerlendirin.

2. DİNLEYİN.

Çocuğunuzla iklim değişikliği hakkında konuşmaya başlamak için, onun ne bildiğini ve konu hakkında ne hissettiğini öğrenin. Çocuğunuzun hâlihazırda ne kadar çok

şey bildiğini ve ifade edebildiğini görünce şaşırabilirsiniz. Bunu gezegenimizle ilgili korkularını ve umutlarını dinlemek için bir şans olarak kullanın.

3. BİLİMSEL GERÇEKLERİ ANLATIRKEN BASİT CÜMLELER KURUN.

Çocuğunuzun en iyi siz tanırmanız, bu nedenle bilgilerin ona uygun olduğundan emin olun. İklim değişikliğini günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmenin yollarını bulmak ve temel gerçekleri birlikte keşfetmek iyi bir başlangıç noktası olabilir. Örneğin: "Gezegen ısındıkça kutuplardaki buzullar erir ve deniz seviyeleri yükselir. Bu ciddi bir sorun, ancak birçok bilim insanı ve çok sayıda genç, çözümler bulmak ve olumlu değişiklikler yapmak için çok çalışıyor. Ve bizim de yapabileceğimiz birçok şey var."

Resimler, haritalar ve videolar, sorunu görselleştirmeye ve daha somut hale getirmeye yardımcı olabilir.

4. DIŞARI ÇIKIN!

Çocuğunuzun mümkün olduğunca doğayla iç içe vakit geçirmesini sağlayın. Onları dışarıda oynamaya teşvik etmek, doğadan zevk almalarını ve doğaya saygı duymalarını sağlar. Doğanın değerini anlamak için zaman ayırmak gibi basit bir davranış, çocukların dünya için bir merak ve hayret duygusu geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bir şeyin yoktan nasıl var olduğunu görmek için birlikte tohumlar ekin.

5. ÇÖZÜME ODAKLANIN!

Tartıştığınız her problem için bir çözüm sunmaya çalışın. Çocuğunuzla birlikte, iklim

değişikliğini ele almanın yolları üzerinde çalışan insanlara ilişkin örnekleri keşfedin. Haberlerde veya kendi toplumunuzda gördüğünüz olumlu ve ilham verici hikâyeleri tartışın.

Aile olarak hangi adımları attığımızdan bahsedin. Evinizdeki atıkları azaltmak, su tasarrufu yapmak, geri dönüşüm yöntemini kullanmak veya kullanılmayan ışıkları ve cihazları kapatmak bu adımlara örnek olabilir. Bu, herkesin iklim değişikliğiyle mücadelede yardımcı olmak için bir şeyler yapabileceği fikrini güçlendirmeye yardımcı olur.

6. EYLEMİ GÜÇLENDİRİN.

Dünyanın dört bir yanındaki gençler, iklim eylemi için harekete geçiyor ve bu konuyu hükümetlere kadar taşıyor. Bir kısmı da enerjiyi daha verimli kullanmanın yeni yollarını geliştiriyor, sosyal medyada çözümler paylaşıyor ve haftalık iklim yürüyüşlerine katılıyor. Çocuğunuza birçok gencin gezegenimiz için mücadele ettiğini ve onların da bunu yapabileceğini söyleyin. İlgi gösterirlerse, onlara iklim değişikliği aktivistlerinin hikâyelerini anlatın.

İklim değişikliği ile mücadeleye daha aktif olarak katılmak istiyorlarsa sizinle konuşmaları için onları teşvik edin ve iklim değişikliğiyle mücadelenin yerel eylemle başlayan küresel bir sorumluluk olduğunun önemini vurgulayın.

İlk konuşma zor olabilir, ancak bunu devam ettirmek önemlidir. Sürekli iletişim, her çocuğun geleceğini şekillendiren konular açısından kritik öneme sahiptir.

Minşa Güler

Fabrika Okullarla Eğitim Sürdürülebilir mi?

Geleneksel iş kolları birer birer ortadan kalkarken çok farklı sorumluluklar ve kapasite gerektiren yeni iş kolları ortaya çıkıyor. Sürekli değişen bir dünyada becerileri değişime uyarlamak ve geliştirmek için daha kapsamlı bir yetişkin eğitimi programı üzerinde düşünmek veya daha kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri yaratmak için teknolojiyi eğitim süreçlerine entegre etmeyi de içeren formüller üzerinde çalışmak gerekebilir.

Modern eğitim sistemi bugünden 200 yıl geriye götürülebilir. Öncesinde örgün eğitim genellikle seçkinlerin ulaşabileceği bir imtiyazdı. Modern eğitimle birlikte eğitim zorunlu hale getirilerek kiteselleşti ve bizim de geleneğimizde öğrenci için kullanılan “Talebe” kavramı anlamını yitirdi. Zira modern dönemde eğitim talep edilen bir alan olmaktan çıktı bireylerin tercihinden bağımsız hayatın belirli aşamalarında yer alınması gereken bir sektör haline geldi. Bu minvalde, bilgi talep edenin yoğun uğraşlarla ulaştığı bir değer olmak vasfını da yitirdi.

FABRİKA OKULLAR/FACORY SCHOOLS

Endüstri devrimi yaşam tarzımızı ve çalışma düzenimizi değiştirdiği için evrensel ölçülerde standartlaştırılmış bir eğitim sistemine ihtiyaç ortaya çıktı. İşte

burada modern eğitimin öncü kurumlarından fabrika eğitim modeli /Factory Schools devreye girdi.

Fabrika sahipleri, zamanında ortaya çıkacak ve yöneticilerinin kendilerine söylediklerini yapan uysal, uyumlu işçilere ihtiyaç duyuyordu. Bir öğretmenle bütün gün sınıfta oturmak, istenen yurttaşları yetiştirmek için iyi bir yöntemdi. Bu işin öncülüğünü de ilk sanayiciler üstlendi. Eğitimin evrensel standartlarının oluşturulmasında teşvik edici bir rol aldılar.

Şimdiki adıyla “Fabrika Okulları” (Factory schools), 19. yüzyılın başlarında Prusya’da ortaya çıktı. İlk kez, eğitim devlet tarafından sağlandı ve öğrenme sistematik hale getirildi. Bir seferde düzinelerce öğrenci, yaşlarına göre sınıflara yerleştirildi ve müfredatta uzmanlaştıkça birbirini izleyen sınıflardan geçti. Eğitime endüstrileşmiş bir

Fabrika Okullarıyla eğitim sistematik hale getirildi. Bir seferde düzinelerce öğrenci, yaşlarına göre sınıflara yerleştirildiler. Eğitim endüstrileşti. Kişisel olmayan, verimli ve standartlaştırılmış.

Okulların duvarları konuşabilseydi, çocuklara nasıl davrandığımız hakkında büyüleyici bir hikâyeye anlatırlardı. Yüzyılın başında, Avustralyalı öğrenciler, aşağıdakiler gibi sabit ahşap sıralarda, gözleri sınıfın önündeki bir karatahtanın yanında duran öğretmene odaklanmış oturuyorlardı. Çocuklar görülmeli ama sesleri duyulmamalıydı.

yaklaşım getirdiler: Kişisel olmayan, verimli ve standartlaştırılmış.

Ancak bu eğitimin çoğu teknik değil, sosyal ve ahlakiydi. Çalışma günlerini her zaman ev ortamında geçiren işçilere, emirlere uymaları, başkalarının alan ve mülkiyet haklarına saygı göstermeleri, dakik, uysal ve ayık olmaları öğretilmeliydi. İlk sanayi kapitalistleri, işçileri fabrikanın beklentilerine daha uyumlu hale getirmek için, özellikle orta sınıf değerlerini ve tutumlarını aşılama için tasarlanmış Pazar okullarında, emek güçlerinin sosyal koşullandırılması için büyük çaba ve zaman harcadılar.

SANAYİ DEVRİMİ VE EĞİTİMİN KİTLESELLEŞMESİ

Sanayi devrimi üretim ve tüketim dengesinde radikal bir dönüşüme yol açtı. Daha önce varolmayan sektörler ve

işler sanayileşmiş ülkelerde bütün hayatı değiştirdi.

Northwestern Üniversitesinden Joel Mokyr, **Fabrika Sisteminin Yükselişi ve Düşüşü: Sanayi Devriminden bu yana teknoloji, firmalar ve hane halkı** (*The Rise and Fall of the Factory System: Technology, firms, and households since the Industrial Revolution*) başlığını taşıyan çalışmasında önceki nesiller için zanaatkarların ve çiftçilerin çoğunlukla evlerinden çalıştıkları ve kendi saatlerini belirlediklerinden bahisle bu dönüşümü şöyle anlatıyor:

“Batı Avrupa'daki Sanayi Devrimi öncesi işçilerin çoğu, her halükarda, bağımsız çiftçiler veya zanaatkarlardı ve “firma”, “fabrika” ve “hane halkı” arasındaki ayrım çok belirsizdi. Daha büyük firmaların bir parçası haline gelenler için cevap, işten çıkarmaydı. İşten çıkarma sisteminin var

olmasının bir koşulu, evde çalışmak zamanın izlenmesini imkânsız hale getirdiğinden, emeğe parça başına ücret ödenmesiydi. O halde, stilize edilmiş versiyonda, fabrika, fabrika kasabaları ve bir sanayi ücretli emek gücü ya da proletarya, on sekizinci yüzyılın son on yıllarında ve on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında yaratıldı. Geçiş süreci uzundu ve hiçbir zaman tam olarak tamamlanmadı, ancak 1914'te, söyleyebileceğimiz kadarıyla, işgücünün çoğunluğu artık evlerinde çalışmıyordu.”

Fabrika çalışmasına geçiş, en hafif tabirle tatsızdı. Erkeklerin bir patrondan –hatta akraba bile olmadıkları birinden– emir alması fikri küçük düşürücüydü. Fabrika koşulları genellikle korkunçtu ve insanların günlerini düzenleme şeklini tamamen değiştirdi. Zaman artık kendilerine ait değildi. Bu noktada yeni döneme

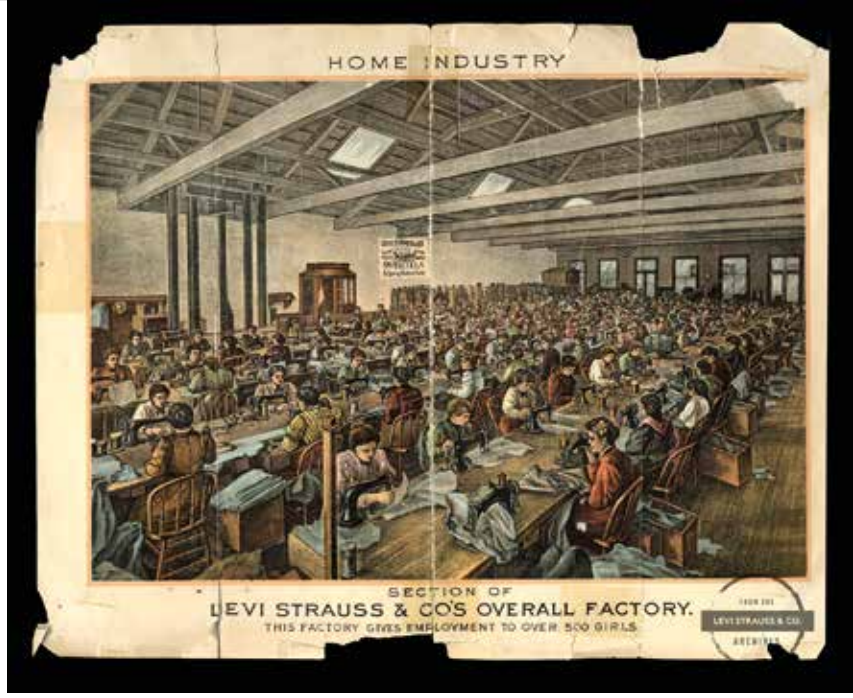
uyum sağlayacak bir anlayışın yerleştirilmesi gerekiyordu.

Ekonomistler Oded Galor ve Omer Moav, sanayileşmenin yayılması uyumlu, okuryazar işçilere ihtiyaç yarattığı için Prusya fabrika tarzı okulların Batı'da yaygınlaştığını savunuyor. Sanayiciler, ABD, Birleşik Krallık ve Avrupa'nın başka yerlerinde evrensel eğitimi benimseme ve yayma sorumluluğunu üstlendiler. Fabrika sahipleri, eğitimi İngiltere'de evrensel olarak kullanılabilir hale getiren 1870 İlköğretim Yasası'nın en büyük savunucuları arasındaydı.

YENİ BEKLENTİLER VE BECERİLER

Kanıtlar, Sanayi Devrimi'nin çeşitli aşamaları boyunca Batı Dünyasının deneyiminin, endüstriyel gelişme ve eğitim reformları arasındaki bağlantı hakkındaki bu araştırmanın hipotezi ile tutarlı olduğunu göstermektedir. Sanayileşme süreci, insan sermayesinin üretim sürecindeki önemine binaen sistematik bir şekilde karakterize edildi. Sanayi Devrimi'nin ilk aşamasında, insan sermayesinin üretim sürecindeki rolü sınırlıydı. Eğitim; din, sosyal kontrol, ahlaki uygunluk, sosyo-politik istikrar, sosyal ve ulusal uyum, askeri verimlilik ve Aydınlanma Çağı gibi çeşitli motivasyonlarla yeniden dizayn edildi. Bu nedenle, halk eğitiminin yaygınlığı endüstriyel gelişme ile zorunlu olarak ilişkili değildi ve politik, kültürel, sosyal, tarihsel ve kurumsal faktörler nedeniyle ülkeler arasında farklılık gösteriyordu. Sanayi Devrimi'nin ikinci aşamasında, eğitim reformları öncelikle artan ihtiyaçları karşılamak için tasarlandı. Kapitalistlerin insan sermayesi oluşumuna ve dolayısıyla kamu eğitiminin sağlanmasına olan ilgisini yansıtan sanayileşme sürecindeki beceri gereksinimleri bunda etkili oldu.

Bu alanda yapılan çalışmalar, Batı Avrupa'da kapitalistlerin ekonomik

çıkartmalarının gerçekten de eğitim reformlarının uygulanmasının arkasında önemli bir itici güç olduğunu gösteriyor.

DİJİTAL DÖNEMDE EĞİTİM AYNI KALABİLİR Mİ?

Günümüzdeyse şartlar tamamen değişmiş görünüyor, artık post-endüstriyel bir çağda yaşıyoruz ve dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak üretim ve tüketim süreçleri bir kez daha köklü olarak değişiyor. Bu durumda eğitimin geleceğine dair cesur fikirler ortaya koymak gerekiyor.

Geleneksel iş kolları birer birer ortadan kalkarken çok farklı sorumluluklar ve kapasite gerektiren yeni iş kolları ortaya çıkıyor. Sürekli değişen bir dünyada becerileri değişime uyarlamak ve geliştirmek için daha kapsamlı bir yetişkin eğitimi programı üzerinde düşünmek veya daha kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri yaratmak için teknolojiyi eğitim süreçlerine entegre etmeyi de içeren formüller üzerinde çalışmak gerekebilir.

Teknoloji, yaşam tarzımızı ve düşünme biçimimizi dönüştürüyor. Herhangi bir eve veya işyerine bakın. Gündelik basit işlerimiz için bile teknolojiyi yoğun biçimde kullanıyoruz.

Ancak bu dönüşümün öğrencilerin ihtiyaç duyduğu eğitimi nasıl şekillendirmesi gerektiğinin yeterince farkında olduğumuz söylenemez. Dijital dönemin belirleyici sektörleri, daha çok uygulamalı eğitimi zorunlu kılıyor. İşverenler, beceri eksikliklerinden şikayet ediyorlar, ancak öncekilerle aynı liderliğe ve kazanılmış çıkarlarla mücadele etmeye pek istekli değiller. Artık yeni, post-endüstriyel bir çağa girdiğimize göre, eğitimimizin fabrika çalışmasına uyacak şekilde nasıl geliştiğini ve bu modelin hala mantıklı olup olmadığını düşünmek durumundayız. Zira dünya değişiyor ama eğitim sistemimiz aynı kalıyor. Bu konuda hükümetler, iş dünyası, üniversiteler ve ilgili tüm paydaşların eğitim mekânlarından tutun, müfredata kadar pek çok konuda yeni dönemin ihtiyaçlarına cevap verecek bir sistem inşası için iş birliği yapması gerekiyor.

Kurumsal

Türkiye'nin Uluslararası Eğitim Paydaşları Buluştu

Türkiye Maarif Vakfının Altunizade'deki Genel Merkezi'nde düzenlenen Üçüncü Üniversitelerle İşbirliği İstişare Toplantısına Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türkiye Ulusal Ajansı, MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim ile Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Ulusal Ajans, Göç İdaresi Başkanlığı, Kredi Yurtlar Kurumu, Türkiye Diyanet Vakfı ve uluslararası alanda çalışmalar yürüten kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra 79 üniversitenin rektör veya yardımcısı katıldı.

Türkiye'nin eğitim alanında uluslararasılaşma misyonunun temellerini güçlendirmek ve kurumlar arasındaki iş birliğini artırmak için düzenlenen toplantılarda yeni hedefler, stratejiler, sorunların çözümü ve iş birliği alanları ele alındı.

Altı kıtada 49 ülkede büyük bir eğitim kadrosuyla çalıştıklarını dile getiren Akgün, "Bu kapsamda Maarif Ajansı'nı kurduk. Maarif Ajansı ile Maarif öğrencileri başta olmak üzere uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki üni-

versiteler, eğitim sistemi, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim imkânları gibi konularda bilgi edinmeleri, Türkiye'ye nitelikli uluslararası öğrencilerin temini, Türkiye'deki öğrencilerin yurtdışındaki üniversiteler ve eğitim sistemleri hakkında doğru bilgi edinmeleri ve nitelikli üniversiteleri tercih etmeleri amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Maarif Ajansı 2020'ye kadar altı, 2020'de 15 uluslararası eğitim fuarı düzenlemiştir." ifadelerini kullandı.

Prof. Dr. İlber Ortaylı:

Tek Yönlü Yetişen Adamlardan Münevver Çıkmaz

Tek yönlü yetişmiş adamlardan münevver çıkmaz. İstanbul'un yabancı okullarından Türk münevver tipi çıkmaz. Yetmez çünkü aldığı kültür. Latince öğretmeyen bir Fransız veya Alman okulu işe yaramaz. Arapçayı iyi öğretmeyen bir İmam Hatip de işe yaramaz.

Maarif Vakfının değerli yöneticileri ve çalışanları, sözlerime başlamadan önce devralınan bu mameleki, müesseseleri yararlı bir şekilde sürdürmenizi canı gönülden diliyorum. Yaptığımız iş kolay bir iş değil, çok farklı boyutları var. Bu hizmeti yaparken bulunduğumuz ülkelerin insanına da saygı göstermemiz gerekiyor. İnsanları yok sayan bir tavrı tasvip edemeyiz.

Ülkemizdeki Amerikan okulları, Fransız okulları yabancılaştırma faaliyetine girişse tepki gösteririz. Aynı duruma düşmemek lazım. Etrafı, cemiyeti küçük görmek gibi bir tavır olabilir mi? Bu çok yanlış. FETÖ okulları bu konuda hassas değildi. Ben bu okulları onların yönlendirmesiyle değil çocuğu da bu okullarda okuyan Çuvaşistan eğitim bakanı bir hanımın övgüsüyle tanıdım. Ancak sonradan anladım ki, öyle dil, Türkçe filan öğrettikleri yok. İçlerinden kendi seçtikleri bazı çocuklara öğretiyorlardı. Metot olarak gittikleri ülkelerin elitlerinin çocuklarını ele geçiriyorlardı. Böylelikle bu ülkelerin yönetiminde söz sahibi olabileceklerini düşünüyorlardı. Kafalarının gerisinde dünya hakimiyeti gibi metafizik rüyalar var tabii. Öyle rüyalar görürsen sonuç bu olur.

Ama Türklerin eğitim alanında dünyada söz sahibi olması gerekir. Buna ihtiyaç var. Çünkü dünya Türkleri bekliyor. Bu ağır bir misyon, öyle kuru bir övünme falan da değil. Bu dediğimi anlarsanız altında ezilmeniz lazım. Palavraya lüzum yok. Bugün bizim din adamlarımız, din bilginlerimiz İs-

lam dünyasının en seçkinleri arasında değildir. İslam medeniyetine mazide yaptığımız hizmetler ortadayken bugün o kültürü anlamakta bile ön sıralarda değiliz. Türko-loglarımızın, İslam tarihçilerimizin isimleri yer yer geçse de bilhassa İslam dünyasında beklenen ölçüde referans alınan isimler değildir. Beklenen ölçülerde insan yetiştirmeyi temin eden bir sistemi inşa etmemiz, bekleneni yerine getirmemiz lazım. Etrafımızdaki cumhuriyetlerde bile, Kırım'da olduğu gibi insanlar hala Rusça konuşuyorlar. Türkçenin öğretilme yöntem ve çabaları çok yetersiz. Gençler Rusça'dan başka dil bilmiyorlar. Bütün bunlar siyasi gelişmeleri de anlamsız kılıyor.

ELİT EĞİTİMDEN NE ANLAMALİYİZ?

Öncelikle **“elit”** dediğimizde neyi veya kimi anlıyoruz, ona bakmak lazım. Elit dediğimiz zaman kan bağıyla gelen bir elit soyu anlamıyoruz. Elit eğitim kurumları denildiğinde de İngiltere'de **Eton College**'de olduğu gibi krala yakın **Earl**'lerin, hakiki **Lordların** çocuklarının okuyacağı okulları

yahut birtakım kapitalistlerin çocuklarının veya Çar Rusya'sında olduğu gibi aristokrat kızlarının devam ettiği **Simolny Institute** gibi okulları anlamıyoruz.

Ben yaşım icabı Simolny Institute'den mezun olan insanları tanıdım. Validemin Dil Tarih'teki kürsüdaşı **Fevziye Sultanza-de Hanım** vardı. Simolny'de okumuş bir Osetin asilzadesiydi Birinci sınıf bir Çar hayranı, monarşist ve tabii fazlaca antikomünistti. Yani Rus mu Oset mi ne olduğunun farkında bile değildi. Bazı konularda, mesela Çar dönemi imlasının muhafazası konusunda çok muhafazakardı. Bu konuda valideye bile çıkmıştı.

O sırada Nazi işgali nedeniyle İsmet Paşa'nın maaşa bağlayıp vatandaşlık verdiği **Polonya büyükelçisi Sokolnicki** Fevziye Hanım'a: “Yahu neden çıkışıyorsun, o millet bilinci olan biri, sen güya Osetinsin ama Çarlık Rusya'sını savunuyorsun. Senin gibi insanlar komünist Rusları da tutar, sizin için bir şey farketmez. Sizde her şeyden evvel milliyet ve kültür fikri uyanmamış.” diye had bildirmiş.

Maarif Söyleşileri

Bugün bizim din adamlarımız, din bilginlerimiz İslam dünyasının en seçkinleri arasında değildir. İslam medeniyetine mazide yaptığımız hizmetler ortadayken bugün o kültürü anlamakta bile ön sıralarda değiliz. Türkologlarımızın, İslam tarihçilerimizin isimleri yer yer geçse de bilhassa İslam dünyasında beklenen ölçüde referans alınan isimler değildir.

KÜLTÜRÜ VE COĞRAFYAYI TANIMAK LAZIM

Hakikaten bu bir yapı meselesidir. Bir ilköğretim veya lise eğitiminin insanlara Türklük medeniyet şuurunu vermesi lazım. Onun dışında başka bir şey beklemiyoruz. Bu ne aşırı dindarlıktır, ne ırkçılıktır, ne solculuktur. Bu bir şuur ve kimlik vermektir. Yani bugün baktığın zaman Macar'ın komünisti de kralcısı da Macar dinine ve Macar tarihine saygılıdır ve o kültürü bilir. Ruslar da böyledir, Polonyalılar da. Fransızlar en alasından öyledir. Mesela bir şarabın nasıl saklanacağını, nasıl içileceğini, kral hanedanından gelme Paris kontu da varoşlardaki Fransız işçisi de bilir ve mutfağına hürmet eder. Türkiye'de bu yok. Bu kültürün eksikliği son derece sakat bir toplum yapısı çıkarıyor ortaya. Yani Türkler birbirini tanımıyor. Türk kültürüyle bu toplumda bulunması bu coğrafyada yaşaması gereken insanlar ise bu kültürü hiç tanyamıyor.

Ondan sonra da bu ülkeye dair değerlere sahip çıkmıyorlar. Yarın bir gün Türklüğe düşman oldukları takdirde saygılı bir karşıtlık yerine tahripkâr, destrüktif bir kültüre geçiyorlar. Tavırları küstahlık boyutuna ulaşıyor. Tarihi küçümsüyor, İstanbul'un fethiyle, saray hayatıyla ilgili aşağılayıcı ifadeler kullanan kitaplar yazabiliyor. Kendi kendine şehir efsaneleri üretebiliyorlar; sonra da bunları çocuklar okuyor.

Coğrafya hakkındaki bilgilerimiz de son derece kıt. Bahsettiğim tipteki insanlar bunu fırsat bilip tarih uydurmaya başlıyorlar. Efendim Elamlılar, Medler

Kürtmüş. Hiç belli değil. Çok uzun bir süre Urartuların Ermeni olduğu söylenirdi. Bilim adamları yazıtlardaki alfabeği çözüyor ama ne dediğini anlamıyor. Nihayetinde menfaat için bazı ciddi bilim adamlarının desteğine rağmen Ermenice olamayacağı anlaşıldı. Bazı bilim adamları bu dil ekler ve köklere dayanan bir fonetiğe sahip dediler. Orada bulunan bir Çeçen bekçi: "Yahu bu bizim dil!" dedi de Urartuların dilinin Çeçence olduğu anlaşıldı. Yazıtların bulunduğu **Çavuştepe** bir Çeçen köyüdür. Şimdi bugün anlaşıldı ki Urartu Medeniyeti Çeçenlere ait, Çeçence

konuşuyor ve yazıyorlar. İlginç olan, iki dönem, Eski Yunanca ile Yeni Yunanca kadar birbirinden uzak da değil. Muhafazakâr bir yapı ortaya çıkmış. İbranca gibi eski ve yenisi birbirine çok yakın.

ÇOK YÖNLÜ MÜNEVVERLERE İHTİYACIMIZ VAR

Bu lise eğitimine nasıl yansiyacak? Türkiye’de Humaniter eğitim Cumhuriyetle başlamıştır. **Hasan Âli Yücel** ve **Mustafa Necati** gibi bakanlar bu işte önyak olmuşlardır. Hasan Âli Yücel’i size kahvehane filozofları yanlış anlatmışlardır. **Hasan Âli Yücel** milliyetperver bir adamdır, Türk’tür, İslam’a da saygılıdır. Tasavvufta bilgi ve derinlik sahibidir. **İbnül Emin Mahmut Kemal İnal** üstadın meclisinin müdavimlerindedir. O mecliste boş adam oturamaz. Buradan anlayın Hasan Âli Yücel’in nasıl biri olduğunu. Adnan Adıvar hakkında söylenenlere de inanmayın. Çünkü bir adama hem sağcılar hem solcular saldırıyorsa o iyi bir adamdır. Onun da hakkında bir sürü tevâtür uydurulur. İslam medeniyetinden kültüründen anlamadığı söylenir. Zamanında biz de bu söylentilerin tesirinde kalmışız.

Bernard Lewis, *École des langues orientales*’de Luis Bazin, Irene Melikoff, Andreas Tietze gibi büyük adamların olduğu bir çevrede bulunuyor. Kendisine, “Sizin en önemli üstadınız kim?” diye sordum. Bana “Adnan” diye cevap verdi. “Faust ve Goethe’yi bile öğretti bize.” dedi. Kim bilir Adnan Bey nerele nasıl değişiyor ki bu cevabı verebiliyor. Adnan Bey hakkında *“The master of two World”* tabirini kullandı. Yani iki dünyanın da üstadı. Yani hem Doğu’yu hem Batı’yı biliyor. Onun için Türkiye’de dedikoducuların biyografilerine inanmayın. Bunun gibi padişahlar hakkında da onlarca söylenti yayılır. Sultan Abdülaziz’in açtığı okullardan, idari teşkilatlanmadan, kurduğu donanmadan haberi yok ama hayatı hakkında ileri geri konuşur. Adam birinci sınıf müzisyen, resim yapıyor. Abdülhamid’in Fransızca bilmediğini söyler vs.

Bazı halde musluk tamircisi profesörden daha iyidir. Bazı ustaların usulü vardır. Kaç ordinaryüsün usulü ve metodu var Allah aşkına? Elit vardır ama neye göre, nasıl oluşur? Teoriler farklıdır, illa yatay olması şart değil dikey de olur. Bu bakımdan bazı tanımları yeniden düşünmek lazımdır.

Bizim bu tarihi çarpıtmalardan kurtulmamız için insanları iyi yetiştirmemiz lazımdır. Her alanda yetişmiş insana ihtiyacımız var.

Bugün ilahiyat veya dini eğitim istemediğini söyleyenler var. Din adamı yetiştirmeyen, dini eğitim vermeyen bir cemiyet bulamazsınız. Bundan vazgeçemezsiniz. Ama bu eğitimin de en iyisini yapmak zorundasınız. Zira yetersiz bir din eğitimi en tehlikelidir. Bugün İmam Hatipli çocukların büyük çoğunluğu Elif-i maksure ile Elif nerede kullanılır bilmiyor. Bunu yapan ço-

cuklar aptal, dikkatsiz falan da değil. Fevkalade zekalar var. Girdikleri bölümlerden anlıyorsunuz bunu. Ancak eğitimin kalitesinde süreklilik yok. Bir dönem Üsküdar İmam Hatip öyleydi. Kabiliyetli bir müdür geliyor, kendine göre bir yapı oluşturuyor ama o gidince sistem devam etmiyor. Galatasaray’da derste vahyin Fransızcasını sordum, kimseden ses yok. Aralarında **Dame de Sion**’dan hatta Fransa’dan gelenler bile var. Sonra bir kız el kaldırdı “révélation” dedi. “Dame de Sion’dan mısın kızım?” dedim. Antalya Anadolu Lisesi’ndenmiş. Anladım ki, o okulda da becerikli bir müdür işi ele almış ama o gidince orası da batmış. Böyle bir yapıyla tabii bilimler sahasında veya edebi sahada adam yetiştiremezsiniz.

Sosyal Bilimler Liseleri –ismi bana biraz iddialı geliyor ama– ne öğretecekler? Öncelikle İngilizcenin yanında bir tane daha diri dili çocuklara öğretmesi lazım. Arapça veya Farsçayı seçimli olarak vermeniz lazım. Mecbursunuz bunu yapmaya. Batı dilleri için Latince ve Yunancayı vermek zorundasınız. Türkiye Batı ve Doğu arasında oynayan bir dünyadır.

Bizim Trablusgarp’ta başlayıp Sakarya’da, Dumlupınar’da biten ve on sene süren birinci harpte kaybettiğimiz yedek subayın sayısı belli değil. Adnan Adıvar örneğinde olduğu gibi iki dünyaya hâkim nesiller o savaşta gitti. Her şeyi telafi ettik

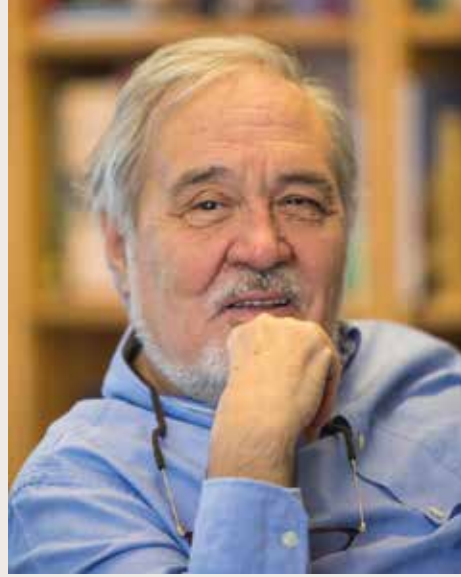
ama bu boşluğu telafi edemedik. Şuur daha yeni uyanıyor. Tek yönlü yetişmiş adamlardan münevver çıkmaz. İstanbul'un yabancı okullarından Türk münevver tipi çıkmaz. Yetmez çünkü aldığı kültür. Latince öğretmeyen bir Fransız veya Alman okulu işe yaramaz. Arapçayı iyi öğretmeyen bir İmam Hatip de işe yaramaz.

10. ASIR MÜSLÜMANLARININ GERİSİNDEYİZ

Fakat bütün bunların ötesinde bizim ilim ve çalışma hayatımızda lazım olan sadece din bilgini değil, hukukçu, tarihçi, edebiyatçı, edebiyat tarihçisi, hatta beşerî coğrafyacı gibi dallardaki insanların belirli bir liseden geçmesi lazım. Bunun adı bugün Sosyal Bilimler Lisesi. Maalesef her işte olduğu gibi eksik kuruldu. Beklenen projeyi uygulayamadılar. Kurul kurulurken, eksik olmasınlar beni de davet ettiler. Ben eski Yunancanın da bu okullarda okutulması gerektiğini teklif ettiğimde kuruldakilerden biri Yunancanın başka bir medeniyetin dili olduğu gerekçesiyle okutulmasına karşı çıktı. Yani kimin dili? Herhalde Fransızların dili diyecek.

Ama bilmiyor ki, Almanlar daha ağaç üstünde yaşarken Müslümanlar Yunancadan bütün eserleri Arapçaya çevirmiş. Burada da koyu bir cehalet var. Cahil mütearifeler... Yani maalesef 21. yüzyılın Müslümanlarının sadece donanım bakımından değil, anlayış bakımından da 10. ve 12. miladi asırdaki Müslümanın çok gerisinde olduğu bir vakiadır. Alman kültür kökenli İsraili oryantalist Salome Gauitein, Şehristani'nin *Kitab'ul Mîlel Ve'l Nihal* adlı eseri için diyor ki, "Bu kitaba bakın Yahudiliği öğrenirsiniz." Yani Müslüman ilim adamlarının daha o asırlarda geldiği seviyeyi anlatmak için bu örneği veriyorum.

Hadisleri derleyen Buhari'yi, Roma hukukunu kodifiye eden ve hakiki bir Hristiyan olan *Justinianus'u* bilmek zorundasınız. Bu kodifiyenin adı *Corpus Iuris Civilis*'dir ve Türklerin döneminde de

Ortaokuldan evvel bir sene hazırlık koyulmalı, dört sene de lise döneminde yoğun bir şekilde bahsettiğimiz programı yaya yaya okutmalyız. Ciddi bir dünya tarihi, uygarlık ve dinler tarihi de bunun içine empoze edilmelidir. Başka bir şey istemiyoruz.

kullanılmıştır. Buna *Turkokratia (Türk idaresi dönemi)* denir ve patrikhane tarafından da tatbik edilmiştir. Buhari'yi de böyle bilmelisiniz. Sadece Arapça bilerek o eser çıkmamıştır. Zaten Farişi konuşur, bunun yanında hadislere başka uydurmalara karışmasını diye Aramca ve İbrancayı da öğrenmiştir. Bugün bile hadis ilminde en büyük sorun; Yahudi içtihatlarının hadislere karışmasıdır. Ben bugün bu dilleri bilen bir Hadis alimi bilmiyorum. Demek

ki çok gerideyiz. Öncelikle herkesin bu gerçeği kavraması gerekir.

Fazlurrahman Chicago Üniversitesi'nde benim hocamdı. Türkçe bilmiyordu ama Cevdet Paşa'yı bana anlatırdı. Bir gün Arap talebeleri çok fena bozdu. "Amerikan Arap" diye bir tip vardır. Öyle pek beş vakit namaz filan bilmezler ama İslam da onlardan sorulur. Latin harflerine geçtikleri ve medeni kanunu kabul ettikleri için Türkleri Müslüman olmamakla itham ettiler. Fazlurrahman onlara: "**Medeni Kanun is a very radical ictihad but an ictihad (Medeni kanun radikal bir içtihat olsa da yine de içtihatıdır.)**" dedi. Adam oturdu bana strüktürü anlattı.

SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ HANGİ ESASLARA DAYANMALI?

Şimdi kuracağımız okullarda uygulayacağımız esaslar tebellür ediyor. Dört senelik okulumuza bir sene hazırlık koyuyoruz. Bu esasa uygundur. Ortaokuldan evvel bir sene hazırlık koyulmalı dört sene de lise döneminde yoğun bir şekilde bahsettiğimiz programı yaya yaya okutmalyız. Ciddi bir *dünya tarihi, uygarlık ve dinler tarihi* de bunun içine empoze edilmelidir. Başka bir şey istemiyoruz. Yapılması gereken bu kadar basittir. Gerisi herhangi bir fen veya teknik lisedeki programın esaslarına sahiptir. Ahmet Emre Bilgili Hocanız da işin içindeydi, iki tane lise açıldı. Bir de baktım bunların sayısı 30'a çıktı. Çorap tezgâhı değil ki bu. Ondan sonra çocuklara kör kütük bir Osmanlıca ve İngilizce öğretilibildi. Fakat şu acı manzarayı size söyleyeyim. Gezdiğim bütün sosyal bilimler liselerinde öğrencilerin iradesi, isteği, bilgi arayışı hocaların çok önünde. Yani o çocuklardaki iman ve şuur hocalar da yok.

Yeni Millî Eğitim Bakanına bu konuda adım atmasını rica ediyoruz. Benim anladığım teknik liselere çok önem veriyor. Eyvallah, o da önemlidir. Fakat bir memleketin asıl ihtiyacı olan sahasında iyi

Abbasi ve bilhassa Orta Asya dönemindeki açılımımızın devam etmemesi bir yana, güdük kalması çok acıdır. Halbuki daha da gelişmesi lazımdı.

eğitim veren kurumlara ihtiyaç var. Bir kere bu okullarda klasik filoloji olmalı. Bunu bu memlekete Atatürk getirdi diye tabu kabul etmemek lazım. Bazılarına hatırlatmak isterim; Latince gibi klasik diller bilinmeden bu iş olmaz. İslam Miladi 7. Yüzyılın başlarında tebliğ edildi, Medine döneminde devletleşti. Bu vakitten önceki kültür ve dinleri de çok iyi bilmek zorundasınız. Bu sahada çalışacak insanların lisan bilgisinin sonu yok. Yani Cizvitlerin Venedik'ten beri lisan sahasındaki çalışmaları ve yayınlarının Müslümanlarda olmaması fevkalade acıdır. Abbasi ve bilhassa Orta Asya dönemindeki açılımımızın devam etmemesi bir yana, güdük kalması çok acıdır. Halbuki daha da gelişmesi lazımdı. Bütün bu işler Avrupa Rönesans'ına bağlanır, ondan evvel yokmuş gibi. Çok yanlış tabii ama algı böyle maalesef. Bunu da halledeceğiz inşallah. Bu yapıyı kurmak zorundayız.

SORULAR:

Elit eğitimle aristokrasi arasında bir ilişki var mı?

Bizde aristokrasi sınıfının eğitimi diye bir şey yok. İngiltere'de **Eton** gibi, Rusya'da **Simolny Institute** gibi örnekleri var. Rusya'da **Simolny Institute**'lerin Sovyet döneminde ortadan kalktıklarını zannetmeyin. Sovyet aparatçikleri vardı. Ölü diri bir sürü dil bilirdiler. Şaştım kaldım. Çünkü Sovyetler Birliği o kadar kapandı ki böyle bir sürü dil bilen eski alimleri bulamaz hale geldiniz. Şimdi Kremlin'in birinci sınıf müze adamları hiç lisan bilmiyorlar. Partinin okulları istisna teşkil ediyordu. Moskova'daki siyasi bilimler mektebi, ben ona **Moskova Mülkiyesi** diyorum. Stalin'in kurduğu bir tür elit okuluymuştu. Bugünkü Doğu Cumhuriyetlerindeki idareci kadrolar, **Haydar Aliyev** dahil buralardan yetişmiştir. Bir zamanlar Unesco'nun genel direktörü olan **Bokova** gibi isimleri de

yetiştiren bir okuldu. Bizim memleketimizde yapı olarak aristokrat mektebi yoktur. Galatasaray kapıcının oğlu ile saray şehzadelerinin aynı anda okuduğu bir mektepti. **Ermeni patriği Arşanuri Efendi** de oradan yetişti. Bulgaristan'ın, Sırbistan'ın, Yunanistan'ın, Suriye'nin seçkin entelektüelleri de oradan çıktı. Ama Mektebi kuranlardan **Mehmet Emin Âli Paşa**, Mısır Çarşısı'nın kapıcısıydı ve fakir bir sınıftan geliyordu.

Öğrenci seçiminde nelere dikkat edilmeli?

Okula, dili bozuk adamlar alınmayacak yahut alınrsa ayrı bir eğitime tabi tutulacak. Dili bozuk adam demek Malatya'dan, Kayseri'den Sivas'tan gelip de oraların lehçesiyle konuşandan çok şu **tiki Türkçesi** ile konuşan adam demektir. Öncelikle bu tiki Türkçesini ortadan kaldırmamız lazım. Spikerler bile bu lisanla konuşuyor.

Öyle bizim partiden, bizim takımdan diye bir adam elit olmaz. Elit adam o sınıfa

Maarif Söyleşileri

kafasıyla girer, yeterince iyi ise girer, değilse giremez. Elit olan da elit olan meslekleri yürütür, olmayan da aşağıda kalır. Onun seviyesine yetişemez. Zaten Türkiye'nin bu anlayış bakımından bir problemi olduğunu zannetmiyorum. Bunu vurgulayıp duran adamların başka niyetleri vardır. Açıkça söylüyorum, insanlar bazı şeyleri bilecek, ezbere konuşmayacak. Türkçeyi bilecek, dünyaya açılacak bir dili bilecek, tarihe açılacak bir dili bilecektir. Sadece coğrafyaya açılmak yetmiyor. Mekânlar gibi zamanın da gerisine gideceksin.

Burada Enderun'dan bahsedecek olursak?

Enderun'a Balkanlardan Kafkaslardan devşirilmiş çocukların devlet adamı olarak yetiştirilmesi için ihdas edilmiş okul olarak bakabiliriz. İki kademelidir. Galatasaray'da vardı bu. İlk kademeyi çavuş okulu gibi düşünün. Orada muvaffakiyet gösterenler veya daha kabiliyetli bulunanlar Galatasaray'daki Enderun'a alınıyordu.

Enderun'da İslami bilgiler, Kuran, hadis, matematik, coğrafya derslerinin yanında daha bir sürü bilgi öğretiliyor. Spor çok önemliydi bu okullarda. Enderun'un asıl önemli özelliği şehzadelerle devşirmelerin aynı yerde okumasıdır. Hepiniz çok iyi biliyorsunuz, **Fatih Sultan Mehmet** İtalyanca, Yunanca, Arapça, Farsça lisanlarını Enderun'da öğrenmişti. **Evlîya Çelebi** Enderun'da idi. Tastiknameyle postalanmış, Enderun'da bulunmaya layık görülmemiştir. Ama adamın marifetine baktığımız zaman çok ciddi bir eğitim aldığını anlıyorsunuz.

Zamanla bu okul dumura uğradı. Eş zamanlı olarak Mekteb-i Mülkiye, bir müddet sonra Galatasaray askeri ve mülki tıbbiyeler, hukuk mektebi gibi okullar kuruldu. Mesela hukuk mektebi muvaffak olamadı. Onun yerine mollalar **Kudât Medresesi**'ni kurdular. Onun programı daha Avrupai, daha ciddi idi ve Cumhuriyetin ilk dönemlerinde de oradan çıkanlar mahkeme üyesi oldular.

İslam Miladi 7. Yüzyılın başlarında tebliğ edildi, Medine döneminde devletleşti. Bu vakitten önceki kültür ve dinleri de çok iyi bilmek zorundasınız. Bu sahada çalışacak insanların lisan bilgisinin sonu yok. Yani Cizvitlerin Venedik'ten beri lisan sahasındaki çalışmaları ve yayınlarının Müslümanlarda olmaması fevkalade acıdır.

Gençlerin bu derece üniversiteye yönlendirilmeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

İnsanların illa okuması gerekmiyor. O anlamda Hristiyan dünyaya büyük hayranlıkla bakıyorum. Mesela Alman kadına der ki; "sen bu okula gidemezsin, buna gideceksin." Bir toplumda musluk tamircisiyle profesörün eşit görülmesi lazım.

Çünkü bazı halde musluk tamircisi profesörden daha iyidir. Bazı ustaların usulü vardır. Kaç ordinaryüsün usulü ve metodu var Allah aşkına? Elit vardır ama neye göre, nasıl oluşur? Teoriler farklıdır, illa yatay olması şart değil dikey de olur. Bu bakımdan bazı tanımları yeniden düşünmek lazımdır. Türk milleti son derece yanlış şeylerin peşinden koşuyor. Çocuğunun okumaya kabiliyeti yok ama illa da okutmaya çalışıyor. Senin çocuğun okumaz. Okusa da yeterli

olmaz. Başkasının da hakkına girer. Herkesin bir kabiliyeti var. Önemli olan bunun farkına varmaktır.

Aslında aristokrat bir sınıfın olmaması Türkiye'nin şansdır. Ama böyle sakat bir anlayış var. Herkesin çocuğu kâtip olmaz. Analar babalar maalesef bunu anlamıyor. Bütün problem de buradan çıkıyor, sanayi okulu yok, ama bilmem nerelere kadar üniversite var. Olur mu öyle şey? Orada üniversite olsa ne olur, olmasa ne olur? Buralarda tiyatro yok, müze yok, kütüphane bile yok. Üniversite her yerde olmaz. Çocuk ilkokuldan üniversiteye kadar Malatya'da okumuş, bana mastıra geliyor. Olmaz... Tarihimizdeki büyük adamlara bakın. Adam Buhara'da doğmuş, Bağdat'ta, Kahire'de vefat etmiş. İbn'i Arabi Endülüslüdür, ama dünyayı dolaşmış. Yani dünyayı tanımak gerekir. Şimdi **Erasmus** gibi programlarla bunu sağlamaya çalışıyorlar. Kasabalarda böyle insanlar yetişir mi? Şimdi burada biz bunu tartışacak değiliz. Bizim nasıl manevi bilimler yani sosyal bilimler alanında insanları layıkıyla yetiştirecek kurumları hayata geçireceğimizi konuşmamız gerekiyor.

İngiliz Elit okullarından Eton hala eski anlayışla devam ediyor mu?

Ediyor, hem de iyi devam ediyor. Yalnız biraz daha sosyalleştirmişler. İngiliz sistemine ben hayranım. Okula kabulde sözlü mülakat yaparlar orada. Sözlü sınavda çocuğun birini **Cockney** aksanıyla (Londra'nın varoş İngilizcesi) konuştuğu için elediler. Dili düzgün kullanamayan birini okula almıyor adamlar. Çok da doğru yapıyorlar. Fransa'da da üniversitede hocalık yapacak adamın Fransızcası dinlenir yani. Oxford'u bitiren biri ister **Madam Thatcher** gibi bir bakkalın kızı olsun, ister Lord soyundan olsun iyi İngilizce konuşur.

Sosyal bilimlerin, toplumların entelektüel hafızasının gelişmesi noktasında çok kıymetli olduğunu anladım konuşmanızdan. Ancak sayısal bilimlerin daha

İtibarlı olduğuna dair bir algı var. Bu duruma ne diyorsunuz?

Böyle bir toplumsal algıyı beslemek için her şeyi yapıyoruz. Maalesef Türkiye'de bütün iptidai toplumlarda olduğu gibi çok zeki çocuklar matematik, fizik, kimya gibi alanlara yönelmiştir. Rahmetli babamla çatıştık. Fransızca öğrenmeme karşı çıkar Almanca'yı geliştirmemi isterdi. Onun zamanında Almanca ilim adamları ve mühendisler için önemli bir dildi. Fransızca ve İtalyanca öğrendim. Atatürk Lisesinde Latince dersi vardı. Hoca bu dersi almamız için annemizden kâğıt imzalatmamızı istedi. Sanki diğer dersler için bunu yapmışız, sanki ayıpmış gibi. Anneme getirdim imza atması için. Annem edebiyatçı olduğu halde Latince ne işine yarayacak, diye sordu. Yine bir kavga başladı. Başladım ama ders devam edemedi. Böyle lakayt bir yapıda bu işler yürümez. Sonradan başka yollarla telafi etmek durumunda kaldım.

Mesela edebiyatıyla hâlâ dünyada geçilememiş ve lisanımızdaki kelimelerin %40'ını oluşturan Farsça gibi bir dil var. Fransız edebiyatı Fars edebiyatı yanında sönük kalır. Yani dokuzuncu, onuncu asırda **Firdevsi** gibi adamları yetiştiren bir edebiyat kolay yutulur bir lokma değildir. Bu müthiş bir şeydir.

Bunu söylediği zaman gülüyorlar adama. O yüzden de bizde fizik bilimleriyle uğraşan adamlar da maalesef çok yarım yamalak oluyor. O bakımdan ben Celal Şengör gibi adamlara çok değer veriyorum. Adam Topkapı kütüphanesindeki **Atlas Maior**'un yazmasını soruyor. Döküldüğü için yerinden kaldırılamayacağını söyledik. Kitabın restorasyonu için 50 bin Euro verdi, adamını buldu bu iş için. Bu adam jeolog... Böyle insanlar da var. Adnan Adivar, Şemsettin Günaltay bunlardan biridir. Şemsettin Günaltay da aslen biyologdur. Ben çok önem veriyorum bu insanlara. Böyle insanlar nasıl yetişiyor? Halil Hoca (İnalçık) mühendis olacaktı az kalsın. Lisede matematik ve fiziğe yetenekliymiş. Fakru zaruretten, öğretmen bursuyla okuyor. Dil Tarih yeni açılırken iyi öğrenci diye oraya gönderiyorlar. O da o sayede büyük bir tarihçimiz oldu. Yoksa topu topu mühendis Halil İnalçık olurdu. Önemli görüyorum bu tip gelişmeleri. Şimdi şöyle bir şey var, iyi mühendisler, tarihçi, filozof olmaya başladılar. Liselerdeki çocukların arasında çok kabiliyetli ve meraklı olanlar var. Fakat size söyleyeyim, bu tarih eğitimiyle biz o çocukları yönlendiremeyiz. Yani bu tarih kürsüleri ile olmaz. Bunun ıslahı lazım.

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

Ortalama bir insan, hayatının yaklaşık 12 ila 17 yılını okulda geçiriyor. Bu durum, günümüz insanının beklentileri ve ihtiyaçlarına göre eğitim ortamlarını çok boyutlu, kompleks yapılar olarak düşünmemizi zorunlu kılıyor. Okul sadece planlanmış bir müfredatı öğrendiğimiz yerler değil, aynı zamanda sosyal, kültürel, fiziksel açılarından gelişimimize imkân verecek bazı kriterler göz önüne alınarak dizayn edilmelidir.

Eğitim ortamları beton ve tuğladan ibaret yapılar olarak değerlendirilmemelidir. Son yıllarda okulların sahip olması istenen çevresel koşullar tanımlanırken sürdürülebilir tasarımın önemine dikkat çekilmektedir. Okulların; termal konforu, iç mekân hava kalitesi, gün ışığı düzeyi, akustik konfor koşullarına sahip olması, açık hava aktivitelerine yeterince imkân tanıyan mekânlara sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma için eğitim ortamlarının tasarımı hayati önemdedir ve okul 21. yüzyılda nesilleri hayata hazırlamak için ders mekânı olmanın ötesine geçmelidir.

Bu gerçekten hareketle, Uluslararası Maarif Dergisi'nin bu sayısında uzmanların görüşleri ve dünyada okul konseptinde son yıllarda yaşanan gelişmeler ışığında **“eğitim ortamlarının tasarımı”** konusunu eğitimcilerin ve siz değerli okurlarımızın gündemine taşıyoruz.

Yasemin Darbaz
Mimar

Bir Okul Mimarisinden Ne Bekleriz?

Tasarım, deneyimlerimizden öğrenilen bir şeydir ve tasarladıklarımız gördüklerimizle doğru orantılıdır. Bu nedenle, iyi tasarlanmış ve hayata geçirilmiş binalar, geleceğin topluluklarına bir tür miras niteliğindedir.

Ev; güvenliği, aileyi, dönüp gelinen yeri temsil ederken, 'okul' dışardaki eve dönüşecek ve büyüdüğümüzde çocukluğumuzu ya da evimizi nasıl renkler ve hatıralarla anımsıyorsak, okula da zihnimiz bazı renkler ve hatıralar atayacak.

Mesela yedi yaşındasınız. İlkokulun ilk günü. Okulun demir kapısından içeri girdiniz. Okul binasının önünde dev bir sert zemin. Tüm öğrenciler orada. Anneniz elinizi tutuyor. Birazdan merdivenlerde müdür, müdür yardımcısı ve bazı öğretmenler belirecek. Mikrofona birkaç kez pıt pıt vurduktan sonra sizi motive eden bir 'hoş geldin' konuşmasının ardından içeri davet edecekler. Belki bu kısmı az hatırlıyor olabilirsiniz, çünkü çekinerek girdiğiniz sınıfa odaklandınız.

Sınıfınızda ahşap iki kişilik sıralar, yarıya kadar bir renge, onun üstü başka bir renge boyanmış duvarlar ve o duvarlara serpilmiş panolar gözünüze çarpıyor. Bir duvar boydan boya montlarınızı asmak üzere ayrılmış. Pencere kenarında oturanlar bir ağaca, yan ya da ön bahçeye bakıyor. Dersleri burada dinliyor, yemeklerinizi burada yiyor, boş dersi burada geçiriyorsunuz. Teneffüs zili çaldığında tüm okulla birlikte şişeden taşan gazlı bir içecek gibi o sert zemin bahçeye hücum ediyorsunuz. İşte bu yılki rutininiz çoğunlukla bundan ibaret. Önümüzdeki yıl ise bir üst kattaki, öncekinin tıpatıp aynı başka bir sınıfa geçeceksiniz.

Bugün ortalama 25- 40 yaş aralığındaki bir yetişkinin zihnindeki okul imgesi buna benzer olsa gerek.

Okulun, kişinin hayata attığı ilk adımlarında ne denli tesirli olduğu nesilden nesile aktarılan kadim bir bilgi gibi. Okulda yaşanan hiçbir olumsuzluk; ne akan dam ne ısınmayan kalorifer ne dersin ortasında tutuşturulan soba, ne bahçesi olmayan zavallı binalar, başarının önüne asla geçememiş, hatta kişinin başarıma azmini perçinlemiştir, diye anlatılır. Zihnin oyunlarından biri de

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

sahip olunamayan fırsatları, onlara olumlu anlamlar yükleyerek güçlü itici faktörler gibi algılamamızı sağlamak olmalı. Çünkü çalışmalar bize, iyi tasarlanmış mekânların eğitim kalitesinde önemli bir etkisi olduğunu söylüyor. Salford Üniversitesi ile İngiliz Mimarlık Ofisi Nightingale Associates tarafından 2004 yılında yapılmış bir araştırma, iyi tasarlanmış bir okul binasının ve sınıfların ilkököl öğrencilerinin akademik performansını yüzde 25 artırıcı etkisi olduğunu ortaya koymuştu. Bu bilginin ve edinilen tecrübelerin ışığında, özellikle özel okullar ve yine büyük ölçüde son 20 yılda, akıl almaz yatırımlar yaparak okul binasını bir bina olmanın ötesinde, pedagojik etkileri kaçınılmaz, akademik başarı, iletişim becerisi ve duygusal gelişim üzerinde son derece etkili bir yapı olarak değerlendirmeye başladılar.

Malzemenin, rengin, biçimin, bina programının, planın, sirkülasyonun, ışığın, dersliklerin, ortak alanların, idari alanların, dış mekânların her birinin, ele alınması gereken önemli birer öge olarak tek tek irdelediğini, yeni nesil okullarda rahatlıkla görebiliyoruz.

Peki yeni nesil okul ve iyi tasarlanmış bir bina ve sınıf derken neyi tanımlıyoruz? Bir yapının ilk bakışta etkileyici ve dikkat çekici olması onu iyi bir bina yapar mı? Bir okulun tek kullanıcısı öğrenciler midir? Bir okul kullanıcısının -öğrenci, öğretmen, veli, kat görevlisi, idari personel, bekçi vs.-neye ihtiyacı vardır?

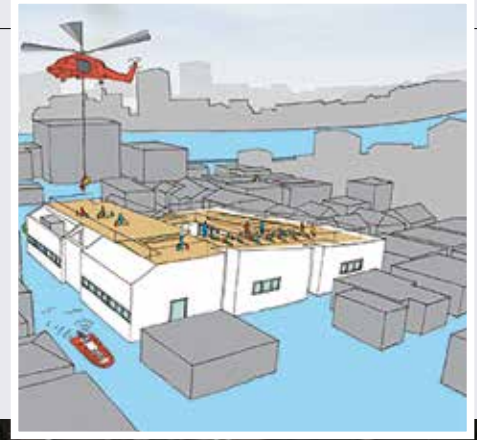
Bu soruların cevabını, iyi tasarlandığını düşündüğüm, dünyadan ve Türkiye'den bazı örneklerde aramak istiyorum. Bu örnekleri seçerken de dünyanın birbirinden farklı coğrafyalarında olmasına özen gösterdim; bir yapının o coğrafyanın kendi koşulları içinde, kendi sebep-sonuç ilişkisini kurarak ve kendi öğrenci yetiştirme vizyonuna hizmet ederek nasıl tasarlandığını ve sonuçta ortaya çıkan farklılıkları, aslında burada anlatırken ben de görebilmeyi amaçlıyorum.

İLK ÖRNEĞİMİZ İRAN'DAN: JADGAL İLKÖĞRETİM OKULU ⁽¹⁾

Bu okul projesi, Seyedbar- Jadgal köyünde yaşayan halkın ve özellikle gençlerin, bir sivil toplum kuruluşundan, köyleri için bir okul talep etmeleri ile başlamış. Proje ekibinin meseleyi ele alış biçimi, mimari projenin çok ötesinde ve bir anlamda da evvelinde yapılan sosyolojik çalışmalar ile başlamış. Katılımcı bir süreç hedeflenerek hem köyün ihtiyaçları hem de yerli halkın eksikleri belirlenmiş, lokasyonun sahip olduğu fırsatlar değerlendirilmiş. Sınırlı bir bütçe ve bağışlarla inşa edilen okul, hem köydeki çocuklara hizmet veren bir eğitim yapısı

hem de köylüler için bir eğitim noktası haline gelmiş.

Köy halkının şantiyesinde bizzat çalıştığı okul, özellikle kadınların varlıklarını ortaya çıkaran, çocuklar için de gündelik fiziksel çevreden malzeme ve kullanım alışkanlıkları olarak dramatik bir biçimde kopmadan onlara tutarlı ve planlı bir çevre sunmayı başarmış.

Daaz Office tarafından tasarlanan okul, dairesel bir avlunun etrafına dizilmiş yedi farklı hacmin, birleşebilen ya da tek tek kullanılabilen sınıfları, kütüphaneyi, çok işlevli bir salonu, konferans salonunu ve bir köy toplum merkezini oluşturduğu bir programa sahip. Öte yandan bu dairesel planı çevreleyen bir duvar ve o duvarın üzerinden oluşturulmuş rastlantısal açıklıklar, çocuklar için çok amaçlı kullanım sahalarına dönüşüyor. Avludaki iç bahçe ve bu açıklıklar aynı zamanda oyun alanlarını oluşturuyor diyebiliriz.

Betonarme teknikle yapılan binanın son katmanında yerel çimento ve toprağın birleşiminden oluşan yarı yerel bir malzeme kullanılarak hem yerel dokuya ait kılınması hem de ihtiyaç durumunda kolayca tamir edilmesi amaçlanmıştır.

Tamamen katılımcı bir mantıkla ve işbirliği ile projelendirilen, inşa edilen ve burada eğitim alan kadınların ürettiği el işi ürünlerin satışı ile sürdürülebilirliği sağlanan Jadgal İlköğretim okulu, alışkanlıkları ve yaşama biçimini değiştirmeden konfor düzeyini arttırmanın çok iyi bir örneği.

İKİNCİ ÖRNEK TOKYO'DA BİR ANAOKULU ⁽²⁾

Aisaka Architects' Atelier'in bu anaokulunu projelendirirken önemli bir konuyu ele alarak yola çıktığını söyleyebiliriz. Binanın yakınındaki Naka ve Arakawa nehirlerinden kaynaklanan taşkınlar ve sel ihtimali tasarımı ele alırken göz önünde bulundurulmuş en önemli unsur olurken, yakınındaki parkı da projenin bir parçası kabul ederek kente ve halka saygılı bir yaklaşımda bulunmayı amaç edinmiştir.

Proje ofisinin, okul binasını 4 ana işleve büründürdüğü görülüyor: güvenle vakit geçirilen bir 'ev', fiziksel aktiviteler için bir oyun sahası, yani 'park', eğitimin

merkezi olarak 'okul' ve doğal afetlerden korunmak için bir 'kale'. Bu nedenle binayı oluşturan mekânların çoğu yerden yüksekte, ikinci katta toplanarak zemin kat sel ihtimaline karşı boşaltılmış. Avlulu yapı, hem mahremiyeti, hem de sessizliği sağlamak için tercih edilerek, içeriye bakan rampalı, yer yer basamaklı bir kapalı plan uygulanmıştır.

Dışa bakan cepheleri, beyaz betonarme görüntüsüyle ne kadar korunaklı ve ciddi görünüyorsa- tıpkı bir kale gibi iç mekânda zemin ve tavanlarda ahşabın sıcak dokusu ile arzu edilen doğal anaokulu ortamı yakalanmıştır.

Bu projenin, doğa şartları ve kentteki konumu nedeniyle dikkatle oluşturulmuş yapısı, yeni nesil okul tasarımı için iyi bir örnek.

DOSYA

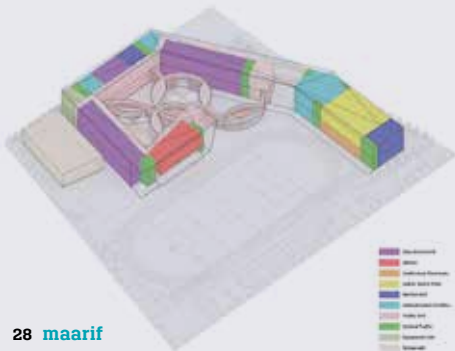
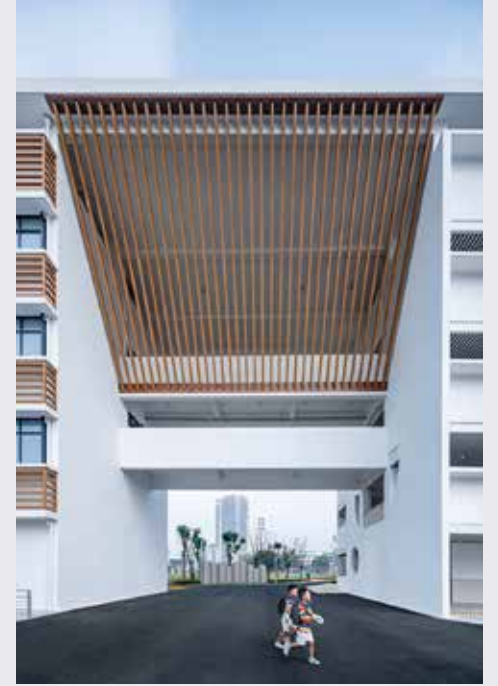
Okul Mimarisi ve Eğitim

FENGXİ İLKÖĞRETİM OKULU...⁽³⁾

Proje, yüksek yoğunluklu konut yapılarının olduğu büyük ölçekli kentsel altyapılarla çevrelenmiş gelişmekte olan bir bölgede yer alıyor.

Proje ekibi, projede alanın geleneksel yerleşim düzenini kullanmak yerine, farklı işlevlere sahip yapıları bir bütün olarak yorumlamış. Projenin kendisi çevresi kapalı olan bir avluyu andırırken, etrafında kırıklı yollarla çevrili başka avlulu yapılaşmaların da hâkim olduğu görülüyor. Bu durumun ancak geniş ölçekte kuşbakışı bir etki oluşturduğundan bahsedebiliriz. Proje şöyle tanımlanmış: ‘Tasarım hamlesi olarak projede bulunan işlevler doğrusal, kesintisiz bir hacme yerleştiriliyor, böylece hem dış cephede hem de iç cephede yatay olarak geniş ve sürekli görsel açıklıklar oluşturularak okul yapısına ayırt edici bir kimlik ve üretici bir mantık atfediliyor.’

Binanın tamamında ilk göze çarpan farklı form hareketleri, okulun farklı alanları arasında çok çeşitli iletişim ve etkinlik alanları oluşturmayı başarmış. Örneğin alışıldık biçimiyle doğrusal ilerleyen koridorlar yoğunlaşan kamusal hareketliliği dikey olarak genişletmek için dairesel formda tasarlanmış. Bunun sonucunda üst üste kurgulanan dairesel koridorlar, okul için güçlü dolaşım ağı kombinasyonları oluşturuyor. Fengxi İlkokulu’nun standartlaşmış mimari üslubu eleştiren başarılı bir okul yapısı sunduğunu söyleyebiliriz. Tasarımın sağladığı olanaklar, verimli bir eğitim ve öğrenim deneyimini de sağlıyor.

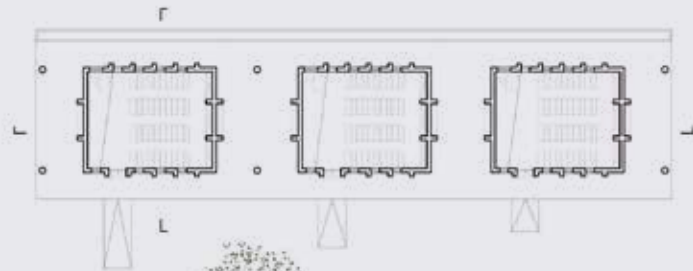
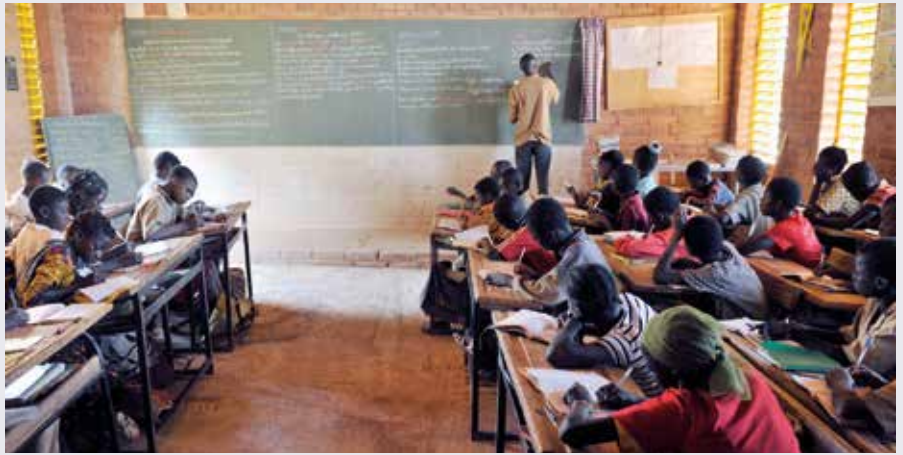

GANDO İLKÖĞRETİM OKULU ⁽⁴⁾

Burkina Faso'nun bir yerlisi olan Francis Kéré, birçok zorlukla ve kısıtlı imkânlarla büyümüş, çocukken, aydınlatması ve havalandırması yetersiz olan bir okula gitmek için bir sonraki köye yaklaşık 40 kilometre yol kat etmiş bir mimar. Bu baskıcı ortamda öğrenmeye çalışma deneyimi onu o kadar etkilemiş ki, Avrupa'da mimarlık okumaya başladığında, bilgisini memleketinde yeni bir okul inşa etmek için seferber etmeye karar vermiş. Başlı başına çok güçlü bir hikâye olan bu girişten sonra, mahalli desteklerle ve fonlarla gerçekleştirdiği ilk okul binası olan Gando İlköğretim Okulu'ndan bahsedebiliriz.

Mevcut minimum kaynaklarla sonuçları en üst düzeye çıkarmak için öncelikle bir kil/çamur hibrit yapı kullanılmış. Kilin bölgede bol miktarda bulunması ve geleneksel konut yapılarında kullanılması ile başlayan fikir, kilden yapılmış tuğlalar sayesinde daha sağlam bir inşaat tekniği oluşturmak üzere modernize ve modifiye edilmiş. Kil tuğlalar, ucuz olma, kolay üretilme ve ayrıca sıcak iklime karşı termal koruma sağlama avantajına sahip olmasına rağmen, duvarlar yine de büyük bir metal saçaklı çatı ile zararlı yağmurlardan korunmuş ancak çatının altında bir hava sirkülasyonu boşluğu bırakılarak ikincil çatıda açılan deliklerle iklimlendirme özelliği geleneksel biçimde korunmuş. Renkli pencereleri, iç avluları ve killi topraktan zemini ile hem daima ordaymış izlenimi veren hem de çizgileri itibarıyla günümüz mimarlığından izler taşıyan bina, kolayca benimsenmiş.

Tıpkı İran örneğinde olduğu gibi, köylülerin, çocuklar ve kadınlar dahil olmak üzere inşaatında bizzat çalıştığı bu projenin başarısı tüm halka atfedilebilir. 2001'de tamamlanan okulun 2004'te Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü alarak mimarlık literatüründe önemli bir yer aldığını da belirtmeden geçmeyelim.

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

ÖZEL İAOSB NEDİM UYSAL MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ⁽⁵⁾

Özel İAOSB Nedim Uysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İzmir şehir merkezinin çeperindeki İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi'nin ızgara planı içerisindeki tip parsellerden birinde yer alan ve bir "eğitim fabrikası" yaklaşımından yola çıkan bir okul.

Organize Sanayi Bölgesi'nin birbirinin benzeri parsellerden oluşması ve şehir merkezinin çeperindeki konumu, yaya hareketinin oluşmasını engellediğinden sokaklar yalnızca sanayi işleri için kullanılıyor. Bu yüzden sanayi bölgesinin

Zemin ve birinci katta; kapalı spor salonu, çok amaçlı salon, konferans salonu, atölyeler gibi destekleyici işlevler ile kantin, yemekhane gibi sosyalleşme alanları yer alıyor. Avlular ile birbirine bağlanan parçalı blokların oluşturduğu bu katların üzerinde açık teraslar tasarlanmış.

sahip olduğu fiziki engellerin aksine eğitim yapısının yüksek etkileşimli ve enerji veren bir yapıya dönüşmesine yönelik bir tasarım stratejisi oluşturulmuş.

Proje ofisi M artı D, eğitim yapısının çevre ile zıtlık oluşturarak sanayi bölgesi içerisinde varlığını öne çıkarmasını hedefleyen iki tasarım stratejisi geliştirmiş. İlk tasarım stratejisinde okulun sosyal ve atölye birimleri ile eğitim alanlarını birbirinden ayırmış; iç galeri etrafında toplanan beş atölye bloğunu ilk iki kata, eğitim

bloklarını ise üst katlara yerleştirmiş. İkinci strateji olarak ise yeşil topografyayı üst kotlara taşıyarak eğitim bloğu ile kamusal mekânları düşeyden birbirinden ayırmış.

Zemin ve birinci katta; kapalı spor salonu, çok amaçlı salon, konferans salonu, atölyeler gibi destekleyici işlevler ile kantin, yemekhane gibi sosyalleşme alanları yer alıyor. Avlular ile birbirine bağlanan parçalı blokların oluşturduğu bu katların üzerinde açık teraslar tasarlanmıştır. Bu sayede üst katlardaki derslikler bu terasları bahçe olarak kullanabiliyor. Eğitim birimlerini oluşturan kütüphane, derslikler, yönetim ve öğretmen odaları, üst katlarda bulunuyor. Bu katlar, ilk iki katın aksine daha toplu bir plan şemasından oluşuyor. Derslik katları, büyük bir merkezî galeri etrafında gelişmiş ve derslik, atölye ve laboratuvarlar kuzey cephesine yerleştirilirken güney cephesindeki birimlerin hassasiyeti için güneş kırıcılar kullanılmış.

M artı D, mesleki ve teknik eğitim yapısının ana işlevine uygun olarak yapının mimari teknolojisinin anlaşılacağı düzeyde son ürünü ham bırakmış- malzeme seçiminde son derece son derece minimal davranılırken strüktür, elektrik ve mekânîk sistemler açıkta bırakılmış- ve böylece öğrencilerin yapıyı daha iyi anlamasını hedeflemiştir. Ofise göre mimari dil, öğrencilerin yapının üretim ve çalışma prensiplerini anlamalarını sağlayarak sürekli bir öğretim sunuyor.

Bu birbirinden farklı coğrafyalarda, farklı yaş gruplarına, mahalli kültürlere

hitap eden, farklı beceri seviyelerindeki gruplarca farklı inşaat teknikleri ile oluşturulmuş eğitim yapılarında bir ortaklık arayacak olursak, hepsinin kendi biricikliği içinde, bir anlam bütünü oluşturacak şekilde tasarlandığını ve tam da oraya ait sorunlara, oraya ait cevaplar verdiğini söyleyebiliriz.

Belki de bunun bir inşa etme vizyonu olarak kendine daha geniş taraftarlar bulması sayesinde, eğitim de kendiliğinden dönüşüme uğrayacaktır. Elbette daha olumlu, bereketli, eğlenceli ve öğretici bir biçimde...

KAYNAKÇA

- 1 <https://www.arkitera.com/haber/iranda-sosyal-ve-yerel-bir-proje-jadgal-ilkogretim-okulu/>
- 2 <https://www.arkitera.com/haber/tokyoda-sele-dayanikli-bir-anaokulu/>
- 3 <https://www.gzt.com/arkitekt/katmanli-avlu-kurgusu-fengxi-ilkokulu-3600923>
- 4 https://www.archdaily.com/785978/primary-school-in-gando-extension-kere-architecture?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
- 5 <https://www.gzt.com/arkitekt/sanayi-bolgesinde-sosyallesmeyi-vurgulayan-okul-ozel-ia-osb-nedim-uyosal-mesleki-ve-teknik-anadolu-lisesi-3626765>

Prof. Dr. Yavuz Erişen
Yıldız Teknik Üniversitesi

Okul Mimarisi ve Eğitimin Niteliğine Yansımaları

Böylesine bir değişimin ve yüksek beklentilerin olduğu bir çağda artık yüzlerce yıldır devam eden geleneksel eğitim uygulamalarının ve okul mimarisi anlayışının devam etmesi pek olası değildir. Hayat boyu eğitim anlayışı ile okulların bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanması zorunluluktur.

Okul Mimarisi ve Eğitim

Mimarlık genel anlamda binaları ve diğer fiziki yapıları tasarlama bilimi veya sanatı olarak tanımlanabilir. Aslında **mimarlık sadece bina tasarlamak değil, bireyler ve toplumlar için bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını nitelikli olarak karşılayacak yaşam alanlarını disiplinlerarası anlayışla kurgulamaktır.** Öncelikle barınma ihtiyacından doğan mimari yapılar, zamana bağlı olarak ortaya çıkan kültürel değişme ve etkileşimlerle bireylerin ve toplumların gelişmişlik göstergelerinin ve karakteristik özelliklerinin bir göstergesi haline gelmiştir. Eğitim sözü konusu olduğunda okulların niteliği ve mimari özellikleri eğitimin kalitesi açısından büyük önem arz etmektedir.

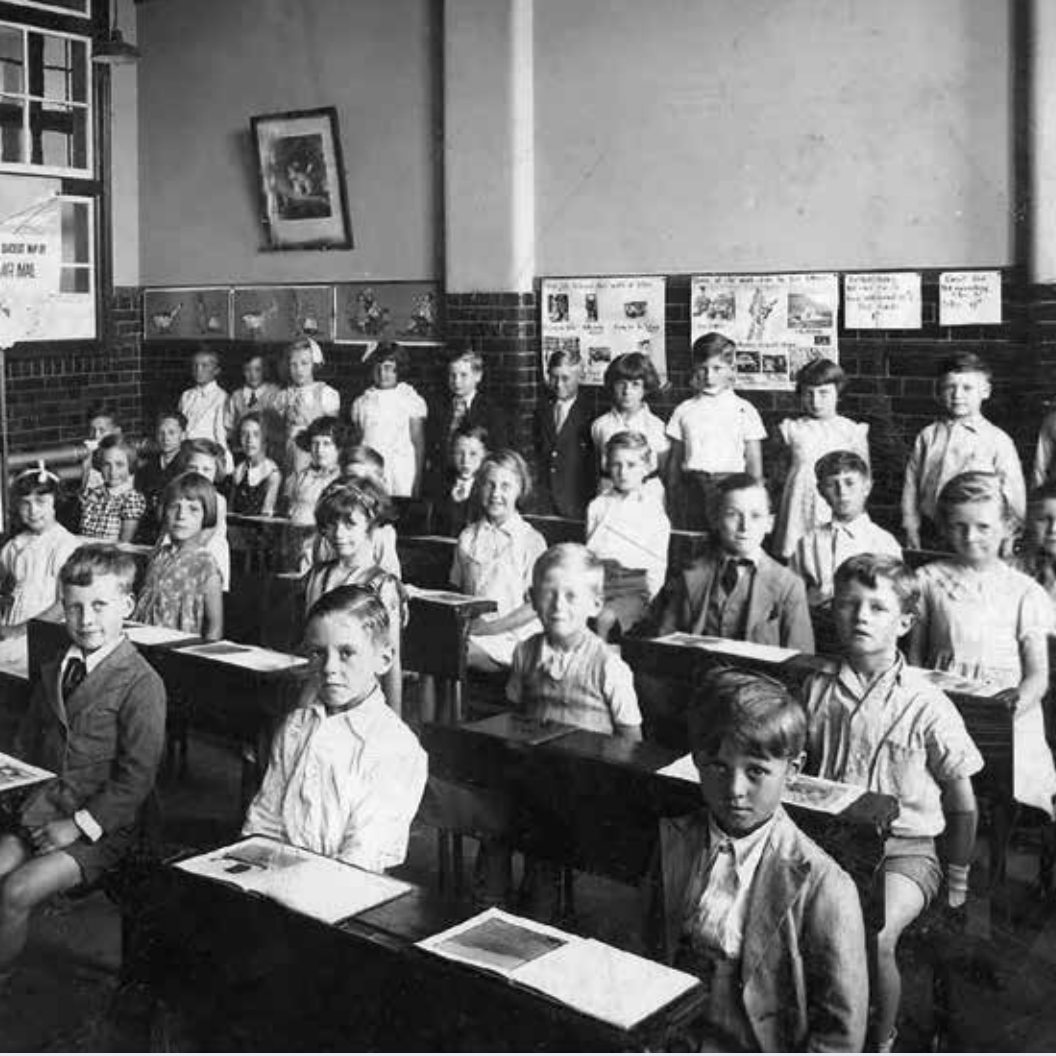
Eğitim ve öğretimde kaliteyi etkileyen başlıca unsurların; eğitime ayrılan bütçe, öğrenci, öğretmen, uygulanan eğitim programı, okulun yönetim anlayışı, rehberlik hizmetleri, sosyal ve kültürel faaliyetlerin, okulun fiziki ortamının ve teknik donanımının niteliği olduğu söylenebilir. Belirtilen bütün unsurlar bir yaşam alanı olarak okulların fiziki ortamında hayat bulmaktadır. Dolayısı ile **okul binaları sadece eğitimin amaçları doğrultusunda birtakım görevlerin yerine getirildiği, derslerin okutulduğu alanlar değil, bireylerin sosyal, duygusal, zihinsel, fiziksel ve ahlaki gelişimlerinin gerçekleştiği, desteklendiği, insanların birbirleriyle ve fiziksel çevreleriyle her an etkileşimde buldukları ve yaşam sürelerinin önemli bir kısmını geçirdikleri dinamik öğrenme alanlarıdır.** Dünya genelindeki uygulamalara bakıldığında özellikle gelişmiş ülkelerde ortalama eğitim süresi 12 yıl civarındadır. Birleşmiş Milletler eğitim endeksi göster-

gelerine göre 2020 yılından itibaren Türkiye'de ortalama eğitim süresi 8 yılı geçmiştir. Bu veriler ışığında **12 yıllık zorunlu eğitim kapsamında ilkokuldan lisenin bitimine kadar geçen sürede bir öğrenci, uygulanan programlar ve akademik takvime göre yaklaşık 180 gün, günde 8 saat okulda bulunduğu dikkate alınırsa hayatının 2160 gününü, 17.280 saatini okullarda geçirmektedir.** Buna okulöncesi eğitim ve yükseköğretim kurumları dâhil eğildiğinde yaklaşık 17 yıllık bir süreçte **3 bin gün ve 24 bin saatlik** bir zaman okullarda geçmektedir. İnsan hayatının her dakikasının anlamlı ve önemli olduğu anlayışından hareketle binlerce günümüzü, on binlerce saatimizi geçirdiğimiz okulların bireylerin ve toplumların ihtiyaçlarını en etkili şekilde karşılayacak, gelişimlerine maksimum faydayı sağlayacak, bireyleri mutlu edecek, toplumun refah ve mutluluğuna katkıda bulunacak kurumlar olması beklenmektedir.

GELECEĞİ ÖNGÖREN BİR TASARIM ANLAYIŞI

Eğitimle ilgili araştırmalar incelendiğinde okul mimarisi ve bunun eğitime yansımaları konusunda sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Oysa **okul mimarisi ve okulun fiziksel çevresi tasarlanırken genelde ülkelerin eğitime yönelik genel amaçları, özelde eğitim kademelerine göre okulların ve uygulanan programların amaçları göz ardı edilmemeli, değişen paradigmlar doğrultusunda sadece kültürün gelecek kuşaklara aktarıldığı kurumlar değil, kültürün yaparak ve yaşayarak öğrenildiği, geliştirildiği, sadece çağın ihtiyaçlarına odaklı değil toplumsal reformun öncüsü olan, çağın ötesini gören ve bunun için gerekli yaşantıların sağlanmasına imkân veren fiziki, teknik ve estetik donanıma sahip kurumlar olmalıdır.**

Dünyada ve Türkiye'de okul mimarilerine ilişkin pek çok eleştiri bulunmaktadır.

Sanayi devrimiyle birlikte kentleşmenin artmasıyla, kitlelerin birlikte yaşamın gerektirdiği ortak değerleri kazanmasını sağlayacak fabrika modeli okullar inşa edilmiştir. Bu model günümüzde geçerli olmasa da hala devamlılığını sürdürmektedir.

Birçok toplumsal kurum gibi okullar da içinde bulunulan çağın ihtiyaçları ve buna göre insanlardan beklentiler doğrultusunda şekillenmiştir. Sanayi devrimi öncesi dönemde ağırlıklı olarak usta çırak ilişkileriyle şekillenen eğitim yaşantıları, sanayi devrimiyle birlikte bireysel ve özellikle toplumsal ihtiyaçları karşılayamaz hale gelmiştir. Kentleşmenin artmaya başladığı ve sanayinin ihtiyaçlarının karşılanmasının öncelendiği bu dönemde sanayi devriminin gerektirdiği becerilerle donanmış insanı yetiştirecek, kitlelerin birlikte yaşamın gerektirdiği ortak değerleri kazanmasını sağlayacak fabrika modeli okullar inşa edilmiştir. Bu model günümüzde geçerli olmamakla birlikte devamlılığını sürdürdüğü görülmektedir. **Okullar yüksek duvarların çevrelediği, bazılarında duvarlara tel örgülerin çekildiği, katı kuralların uygulandığı, itaatkâr olmanın üretken olmaktan daha üstün olduğu, disiplinli çalışmanın hâkim**

olduğu, zaman zaman cezaların verildiği, öğrencilerin ve öğretmenlerin sabahın erken saatlerinde tıpkı mesaiye başlar gibi erken saatlerde okula gelip ortalama 8 saat çalıştıkları, bazen fabrikalardaki gibi üniformaların giyildiği, dinlenme ve göreve başlama saatlerinin zil ile belirlendiği, öğrencilerin ilgi, yetenek ve beklentilerinden, sosyal ve duygusal gelişimlerinden ziyade endüstri ve toplum ihtiyaçlarına dayalı yetkinliklere odaklanan programların uygulandığı, binaların bir fabrika ya da adeta bir cezaevi gibi esnek olmayan bir anlayışla yapılandırıldığı kurumlar haline gelmiştir. Bazı okullara dışardan fiziki olarak bakıldığında üzerinde okul olduğu yazmasa mimari tarzı ve yapısıyla ne amaçla kullanıldığı anlaşılammaktadır. Bu durum sadece ülkemizde değil az gelişmiş ya da gelişmiş başka ülkelerde de görülmektedir. Çünkü sanayi devrimi bütün ülkeleri ve kurumları etkilemiştir.

BEKLENTİLERE CEVAP VERMEK

Günümüz dünyasında toplumun her alanını derinden etkileyen önemli değişim ve gelişmeler meydana gelmiş, eğitim kurumları da bu değişimden etkilenmiştir. Ancak eğitim kurumlarının bugünün ve yarının ihtiyaçlarına cevap verebilecek insanları yetiştirme konusunda hem uygulanan programlar hem de bu uygulamaların yapıldığı okullarda çağa uygun beklenen reformları yeterince gerçekleştirdiğini söylemek pek mümkün değildir. John Dewey'in "**Bugünün çocuklarını geçmişin yöntemleriyle eğitirsek onların yarımından çıkarız.**" sözü işte bu noktada oldukça anlamlıdır. 21. yy becerilerini gerçekleştirmeye yönelik olmayan programlar ile bu programların gerçekleştirilmesine fırsat vermeyen okul mimarileri önemli değer kaybına uğramıştır. **Dünya Eğitim İnovasyonu Zirvesi (WISE) tarafından** hazırlanan "2030 Yılında Okul" raporuna göre özetle (WISE Report, 2014);

Okul Mimarisi ve Eğitim

- Artık geleneksel öğretmenlere, derslere veya dayatma eğitim programlarına yer olmayacak,
- Bundan böyle okul, öğrencilere teorik bilginin öğretildiği bir yer olmaktan çıkıp akranlarıyla etkileşime geçmelerini ve meslekî hayata daha iyi hazırlanmalarını sağlayacak çok yönlü bir donanım edinmelerini sağlayacak, rehberlik aldıkları bir sosyal ortam sunacak,
- Sadece teknolojik değil aynı zamanda sosyal ve pedagojik yenilikler sayesinde geleneksel sınıflar, işbirliğine dayalı öğrenme ortamında öğrencilerin çalışma hayatına hazırlandıkları toplantı odalarına dönüşecek,
- Öğretim yaklaşımları ve yaratıcı süreçleri temel alan yenilikçi yöntemleri uygulayan okullara geçilecek, okullarda çevrimiçi içeriklerin ağırlığı artacak, e-öğrenme platformları artacak, fiziki olarak var olan okul sayıları azalacak,
- Akademik bilgidен çok yetkinlikler önemli olacak, programlar bireysel ihtiyaçlara göre düzenlenecek, sosyal ve duygusal beceriler çok daha önemli olacak,
- Diplomalар değil yetkinliklere dayalı sertifikalar daha önemli hale gelecektir.

Böylesine bir değişimin ve yüksek beklentilerin olduğu bir çağda artık yüzlerce yıldır devam eden geleneksel eğitim uygulamalarının ve okul mimarisi anlayışının devam etmesi pek olası değildir. Hayat boyu eğitim anlayışı ile okulların bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanması zorunluluktur.

Bu doğrultuda okul mimarisinde dikkat edilecek önemli ve öncelikli hususlar şöyle sıralanabilir;

- **Okul mimarileri tasarlanırken tasarım sürecine disiplinler arası bir anlayışla yaklaşmak gerekir.** Tasarım

Okulöncesi eğitim kurumlarından başlayıp yükseköğretim kurumlarını da kapsayan okul mimarilerinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına, ilgi ve yeteneklerine, sosyal, fiziksel, duygusal, zihinsel gelişim düzeylerine uygun tasarımlar yapılmalıdır.

sürecinde mimarlık, mühendislik, şehir planlama, ekonomi, ekoloji, teknoloji, sanat ve tasarım, psikoloji, biyoloji, anatomi, tarih, güvenlik, sosyoloji ile özellikle eğitim bilimleri alanından program geliştirme, eğitim psikolojisi ve rehberlik, ölçme ve değerlendirme, eğitim felsefesi ve sosyolojisi, bilgisayar ve öğretim teknolojileri gibi alanlarda uzmanlığa sahip

bireyler ile okul yöneticileri, öğretmenler, aileler ve öğrencilerin yer alması son derece önemlidir. Böylelikle okul binası ve çevresinin tasarımında olası birçok problem veya eksiklik inşa süreci başlamadan giderilmiş olacaktır.

- **Tasarıma başlamadan önce okul mimarisine etki edecek bilimsel çalışmalar tasarım sürecine rehberlik etmesi açısından mutlaka incelenmeli ve analiz edilmelidir.** Milli Eğitim Bakanlığının 2015 yılında raporlaştırdığı “Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları” okul mimarisinde kapsamlı bir rehber niteliğindedir. Okul mimarisine ilişkin ulusal ve uluslararası pek çok kaynak tasarıma başlanmadan detaylıca incelenmelidir.
- **Okullar eğitim kademeleri ve öğrencilerin gelişim düzeyleri ve gelişim alanları dikkate alınarak tasarlanmalıdır.** Bu bağlamda okulöncesi eğitim kurumlarından başlayıp yükseköğretim kurumlarını da kapsayan okul mimarilerinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına, ilgi ve yeteneklerine, sosyal, fiziksel, duygusal, zihinsel gelişim düzeylerine uygun tasarımlar yapılmalıdır.

bakım-onarım gerektirmeyen yerel malzemelerin kullanılması, enerjinin korunmasıyla elde edilecek tasarrufun toplum yararına kullanımının sağlanması, öğrencilerin ve toplumun sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmesidir.

Sonuç olarak eğitim ve öğretimin niteliğini önemli ölçüde etkileyen, öğretme ve öğrenme performansını yaklaşık %25 oranında etkilediği görülen (Gündüz, 2021, s.194) okul mimarisinin sanayi devriminin doğurduğu endüstriyel okul anlayışından kurtularak, 21. yüzyılın bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde disiplinlerarası bir anlayışla ve paydaşlarla birlikte yeniden tasarlanması kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA

Aydoğan, İ. (2012). Okul Binalarının Özellikleri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 193.

Erişen, Y. (2001) Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi ve Fakültelerin Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Erişen, Y. & Güleş, F. (2013). Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevre Standartlarını Belirleme: Paydaş Görüşlerine Dayalı Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30.

Gündüz, M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi: Eğitim, Şehirleşme, Kent ve Okul Mimarisi*. İdeal Kültür Yayıncılık.

K.S. Kayıhan, K.S. & Tönük, S. (2008). Sürdürülebilir Temel Eğitim Binası Tasarımı Bağlamında Arsa Seçimi ve Analizi Konusunun İrdelenmesi. *YTÜ Mim. Fakültesi E-Dergisi*, 3.

MEB. (2022.06.14.). Milli Eğitim Temel Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>

T.C Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022.06.14). 2020 Yılı Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları. <https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/kentsel--kirsal-nufus-orani-i-85670>

WISE Report 2014 (2022.06.14). Schools in 2030. <https://www.wise-qatar.org/wise-survey-school-in-2030/>

Yılmaz, D. & Keskin, K. (2019). Farklı Bakış Açılıyla Sürdürülebilir Mimarlık-Estetik İlişkisinin Kurulması. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 5.

- Ülkelerin eğitim felsefesine, insan yetiştirme modeline uygun, **1973 yıl ve 1739 sayılı** Türk Milli Eğitimin genel amaç ve ilkeleri ile programların özel amaçlarını kapsayan, **21. yy becerilerini geliştirmeye imkân verecek eğitim ortamları tasarlanmalıdır**. Genelde eğitim felsefesi, amaç ve ilkeler özelde uygulanacak programlar okul mimarisi ve fiziksel çevresinin sunduğu imkânlara dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Yapararak ve yaşayarak öğrenme ilkesi de temel alındığında okulda ele alınan teorik bilgilerin pratikte ele alınmasına imkân verecek ortamlar hazırlanmalıdır.
- **Okul binaları ve çevresi geleceğin teknolojileri dikkate alınarak tasarlanmalıdır**. Zaman zaman yeni yapılan okul binalarında dahi bilimsel ve teknolojik gelişmeler göz ardı edildiği için sonradan mimari yapılarda ciddi maliyeti olan değişiklikler, estetik olmayan ilaveler yapılmaktadır (Aydoğan, 2012). Elbette bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızını ve yönünü tahmin etmek zor olsa da okulların değişime uygun ve

esnek tasarlanması, giderek dijitalleşen dünyada temel yaşam becerileri yanında dijital becerilerin de etkisi dikkate alınarak inşa edilmesi önemlidir.

- **Eğitim binalarının tasarımında sürdürülebilirlik (Eko Okullar) giderek önem kazanmaktadır**. Günümüzde öğrenme mekânlarının fiziksel özelliklerinin çocukların öğrenme süreçlerine etkileri pek çok farklı açıdan ele alınarak ortaya konmaktadır. Bu noktada öğrenme mekânlarının daha az enerji tüketerek, yenilenebilir enerji kullanımını tercih ederek, yerel ve geri dönüştürülebilir malzeme kullanarak sürdürülebilir mimariye uygun olarak tasarlanmış olması önem kazanmaktadır. Çevreye saygılı ve akılcı yaklaşımlarla gelecek nesillerin de yaşamını göz önünde bulunduran sürdürülebilir mimarlık kavramı, doğal çevrenin yanı sıra sosyal ve kültürel değerlerin korunması, çevre kalitesinin artırılması, insan sağlığı ve konforu gibi farklı kavramlar üzerinde de sorumluluk taşımaktadır (Yılmaz ve Keskin, 2019) Sürdürülebilirlik; ekonomik bileşenler, ekolojik bileşenler ve sosyal bileşenler gibi kriterleri kapsamaktadır. Bu kriterlerin hedeflerine kısaca değinecek olursak şöyle sıralanabilir (Kayıhan ve Tönük, 2008): Temel eğitim yapısının, arsanın doğal avantajlarından ve güneşten maksimum ölçüde yararlanacak şekilde tasarlanması, su korunumu stratejilerinin, doğal aydınlatma ve enerji korunumlu pencere sistemlerinin tasarıma dahil edilmesi, enerji korunumlu bina kullanımının geliştirilmesi, yenilenebilir enerji sistemlerinin kullanılması, binada fazla

Mekân'da Eğitim, Mekân'la Eğitim

Kuşkusuz her öğrenme bir mekânda gerçekleşir. Bu mekânların kimi eğitim için kurgulanmış mekânlardır, bazı mekânlarsa gayesi eğitim olmasa bile bizzat kendisi eğitim insanı farkında olmadan.

Bekir Bilgili

Öğrenme nasıl gerçekleşir? Öğrenmenin öğrenilen mekânla ilişkisi nedir? Öğrendiklerimiz öğrenilen mekânla hangi düzeyde nasıl bir ilişki içerisinde bulunur?

Bir sokak, bir orman, bir deniz, bir şehir ne çok şey öğretir insana! Hayatımızı şöyle bir gözden geçiresek, kalıcı öğrenmelerimizin pek çoğunun kendi doğal ortamında gerçekleşen öğrenmeler olduğunu fark edebiliriz.

Eğitim ve mekân ilişkisi tarih boyunca önemli olmuştur. Tarihsel veriler, toplumların belirli dönemlerde felsefi, dini ve bilimsel gelişmelerin sonucunda, eğitim programlarının amacına uygun mekânlar düşünüp geliştirdiklerini göstermektedir.

Kramer, milattan önce 3000'lerde Mezopotamya'da eğitim maksadıyla düzenlenmiş kurumların varlığından bahseder. Sümerler'de saray ve tapınaklar için personel yetiştirmek amacıyla kurulan bu okullarda din, botanik, zooloji, mineroloji coğrafya, matematik ve gramer de öğretiliyordu. Ünlü Asur bilimci E. Chiera "Kilden Kitaplar" isimli yapıtında kil üzerinde yapılan eğitime ve güçlüklerine dikkat çeker ve "Okullar tapınaklara bağlı olduğundan [...] en küçük şehirlere kadar yayılmışlardı", der.

Bir Sümer okulunda 24 saatin nasıl geçtiği bir öğrenci tarafından şöyle anlatılmaktadır:

- Tablet evinin oğlu, günlerden beri nereye gidiyorsun?

- Tablet evine gidiyorum.

- Tablet evinde ne yapıyorsun?

- Tabletimi okuyor, kahvaltımı yiyorum.

- Tabletimi yaptım, o yazılmıştır, sonuna kadar yazılmıştır.

- Tablet evi kapanınca eve giderim.

Antik Yunan'da okul farklı bir konumdaydı. Hellenistik Dönem'den önce Yunan kent

yapısında okulun resmi bir kimlik kazanmadığı, her kentte var olan özel yapılar olarak geliştiği anlaşılmaktadır. Gymnasiumlar, Yunan eğitim kurumlarının en erken biçimidir. Erkek çocuklarının beden eğitimi faaliyetlerinin yapıldığı bir nevi spor okulu olan bu yapılar, daha sonra diğer eğitim dallarını da kapsayarak "okul" kimliği kazanmış ve Hellenistik Dönemden itibaren okuma-yazma, güzel sanatlar ve spor eğitimini içeren ilköğretim kurumlarına dönüşmüştür.

Orta çağlar boyunca özellikle Batı dünyasında eğitim kilise ve manastırlarda icra edilen bir faaliyet olarak devam etmiştir.

MEDRESE GELENEĞİNDE MEKÂN VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

İslam Dünyası'nda eğitim kurumları denilince akla gelen medrese geleneği, eğitimin kurumsallaşması açısından ayrıca ele alınmalıdır. Özellikle Selçuklu döneminde büyük gelişme kaydeden bu yapılar, eğitim ortamlarının mekân,

çevre ve insan ilişkileri bağlamında nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair bugün bile bizim için aydınlatıcı olabilir. Bu eğitim mekânlarının unsurları olan; taç kapı, avlu, hücreler, revaklar; her biri bir sembolizmi ihtiva etmesi dolayısıyla eğitim ve öğrenenlerin motivasyonu açısından üzerinde incelleme düşünülmüş yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Taç kapının ihtişamı ilmin sonsuzluğuna vurgu yaparken, medreseye girilen kapının insan

boyutunda olması bilgi karşısında tevazu-ya davet etmektedir. Medrese içlerindeki havuzlar üstlerinde yer alan açıklıklı kubbe pencereleri ile birlikte değerlendirildiğinde kozmolojik bazı anlamları çağrıştırmaktadır. Medreselerin iç mekânında mikrokozmos bir boyut temsil edilmektedir. Bu boyut, makrokozmos olan benzerini insan tarafından inşa edilmiş yapı içerisinde yeniden üretmektedir. Makrokozmos en genel anlamda yeryüzü, gökyüzü katmanları ve arştan oluşmaktadır. Mikrokozmos ise, insanın beş duyusu ile hissedebildiği alanı, yani yeraltı, yeryüzü, hava, gökyüzü ve var olduğu tasavvur edilen gökyüzü kapısını içermektedir. Selçuklu döneminde inşa edilmiş olan medreseler gökyüzü kapısı anlayışının birer yansımasıdır. *Merhum Turgut Cansever, "Batı kültürünün herhangi bir döneminde Müslüman tevazusuna benzer bir (mimari) ifade bulmak zordur" der. İşte Anadolu medreseleri bu tevazunun en açık örneğidir. Bu ihtişamlı girişin aksine medreselerin içinde bir tevazu hâkimdir.*

Eşsiz mimarisinin yanı sıra özellikle güneş sistemindeki gezegenleri sembolize eden iç sütunceleri, rasat kuyusu, aydınlık feneri ve gözlem kulesi ile dikkatleri çeken **Cacabey Gök bilim Medresesi**, eğitim ortamlarının verilen eğitime uygunluğu açısından muhteşem bir örnektir. Medresenin iç mekânında, avlunun ortasında gökbilim incelemelerinin yapıldığı rasat kuyusu ile hemen üzerinde aydınlık feneri yer almaktadır. Gökyüzünü, incelemek için medresenin zeminine indiren bu fikir, gerçekten dâhiyanedir ve bir eğitim ortamının maksadına uygun nasıl inşa edileceğine dair çok şey söylemektedir.

MODERN DÖNEMLER VE MEKÂNIN SIRADANLAŞMASI

Bildiğimiz anlamda modern eğitim kurumları sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkmıştır.

Bu okulların en yaygın türü **"fabrika okulları"** olarak da adlandırılmaktadır. Öğrenmenin zorunlu bir faaliyet olarak devlet tarafından ele alındığı bu dönemde bir seferde düzinelere öğrenci, yaşlarına göre sınıflara yerleştirildi ve eğitim hayatları boyunca mimari ve yapısal olarak birbirinin aynı olan sınıflarda hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdiler. Bu durum eğitime endüstrileşmiş bir yaklaşımı beraberinde getirdi. Bireylerin beklentilerinden bağımsız, bilginin sığılması pahasına toplumun istediği insan tipini yetiştirmek için kurgulanan mekânlar bunlar. Eğitimin tanımında yer alan **"istendik davranışlar oluşturma"** ifadesi kişiyi çevresinden izole eden bu eğitim anlayışına tam anlamıyla uygundu. Sanayi sonrası dönemin bu eğitim kurumları bütün dünyada hala en yaygın eğitim kurumlarıdır. Bazen çok katlı, koridora açılan sınıflardan müteşekkil bu eğitim kurumları kesinlikle başka bir aktiviteye izin vermeyecek bir donukluğu yansıtır. Burada insanın sıradanlaşması ve standardizasyonu öncelendiği için mekânın sıradanlığı ve tekdüzeliği bu amacı destekler mahiyettedir.

EĞİTİM MEKÂNLARINDA YENİ ARAYIŞLAR:

Son yıllarda eğitim ortamlarının tasarımı konusunda bütün dünyada bir arayış söz konusudur. Kuşkusuz bu sevindirici bir gelişmedir. Yakın bir zamana kadar sıkça kullanılan "İyi öğretmen her yerde öğretebilir" kanısının yerine, "Eğitim yapılarının fiziksel koşulları ile öğrenme arasında doğrudan bir ilişki vardır" düşüncesi revaç bulmakta ve eğitim yapıları öğrenme sürecinin en önemli unsuru olarak ele alınmaktadır. Edwards'a göre, yüksek kaliteli, yüksek performanslı, iyi tasarlanmış ve bakımlı okul yapılarının öğretme ve öğrenme süreci üzerine doğrudan ve dolaylı pozitif etkileri bulunduğu

için, her çocuk fiziksel koşulları daha kaliteli okullarda öğrenim görmelidir.

Okul bu anlayışta hayattan izole edilmiş mekânlar olarak değil, aksine hayatın öğrenildiği ve şehirle bütünleşmiş mekânlar olarak düşünülmektedir. Son yüzyılın en önemli okul mimarlarından Hertzberger'e göre okulun bütün mekânları öğrenmeyi destekleyici nitelikte olmalıdır. Öğrenme sadece sınıf sınırları içerisinde gerçekleşmemeli, koridorlarda, ortak kullanım mekânlarında hatta okul bahçesinde de öğrenme süreci devam etmelidir. Bu düşüncesini ise en iyi yansıttığı mekân, öğrenme sokağı olarak adlandırdığı sirkülasyon alanlarıdır.

Günümüzde eğitim mekânlarının tasarımı, üzerinde eğitimcilerin ve mimarların kafa yorduğu önemli bir konu haline gelmiştir. Bu alanda her gün yeni çözümler ortaya konulmaktadır. Okulların bireyin her açıdan gelişimine katkı sağlayacak, teorik bilgilerden ziyade yaşayarak öğrenmeye imkân verecek çevresel ve fiziki şartlara sahip olması modern eğitim kurumlarından beklenen özelliklerdir.

KAYNAKÇA

- 1 Kramer, 1957, L'histoire Commence à Sumer.
- 2 Chiera, E. 1964, Kilden Kitaplar, çev. Ali M. Dinçol, Sıralar Matbaası, İstanbul.
- 3 Kınal, F. (1969). Çivi Yazısının Doğuşu ve Gelişmesi, TAD (Tarih Araştırmaları Dergisi), VII 12-13, s.1-16.
- 4 U. Peker, "Anadolu Selçuklu Mimarisi İkonografisi Yazımına Doğru", Selçuk Üniversitesi VII. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri (Konya 30 Nisan-2 Mayıs 1998) Bildirileri, Konya 1998, s. 288-299.
- 5 Edwards, Nicole C., 2006, "School Facilities and Student Achievement: Student Perspectives on the Connection Between the Urban Learning Environment and Student Motivation and Performance", Ohio Devlet Üniversitesi Felsefe Bölümü, yayımlanmamış doktora tezi, Ohio.

İlham Veren Okul Tasarımları

Eğitim mimarisi, eğitim öğretim sürecinin belki de en önemli ayağı olarak yeniden kurgulanıyor. Okul tasarımının eğitimin niteliğine katkısı inkâr edilemez. Eğitim mimarisinde geçtiğimiz yıl çok konuşulan ve birçok mimari yarışmada ödüller alan projelere göz atmak bu alandaki çalışmalar için ilham verici olabilir. Biz de bu yapıları sizler için derledik.

Saniye Yalçın

İster anaokulu ister üniversite kampüsü olsun, eğitim ortamları öğrenme motivasyonumuzu doğrudan etkiler. Okul hayata hazırlandığımız ve özellikle yetişme çağlarımızda zamanımızın büyük çoğunluğunu geçirdiğimiz mekânlardır. Dolayısıyla okul tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi bireysel beklentilerimize cevap vermeli, bizi dışarıdaki dünyadan koparmadan geleceğe hazırlamalıdır. Son yıllarda bu beklentileri karşılamak için dünyanın pek çok bölgesinde okul tasarımcıları klasik okul modelinden farklı mimari tasarımlar ortaya koyuyorlar.

Eğitim mimarisi, eğitim öğretim sürecinin belki de en önemli ayağı olarak yeniden kurgulanıyor. Okul tasarımının eğitimin niteliğine katkısı inkâr edilemez. Eğitim mimarisinde mimarisinde geçtiğimiz yıl çok konuşulan ve birçok mimari yarışmada ödüller alan projelere göz atmak bu alandaki çalışmalar için ilham verici olabilir. Biz de bu yapıları sizler için derledik.

Rajkumari Ratnavati
Kız Okulu

Engelbach Anaokulu

Ziling Changxing
Anaokulu

Rajkumari Ratnavati
Kız Okulu

1

RAJKUMARI RATNAVATI GIRL'S SCHOOL

(RAJKUMARI RATNAVATI
KIZ OKULU)

2

TIANJIN JUILLIARD SCHOOL

(TIANJIN JUILLIARD OKULU)

Tianjin Juilliard Okulu

Tianjin Juilliard Okulu

Rajkumari Ratnavati Kız Okulu, Kuzey Hindistan'daki Jaisalmer'in kırsal Thar Çölü'nde yer almaktadır. Görünürde başka bir bina olmayan yeni okul bir anıt gibi duruyor ve yumuşak kıvrımları öğrencileri içeride karşıyor. Diana Kellogg mimarları, kadın gücünün evrensel sembollerine saygı duruşunda bulunmak ve yerel kalelerin eğimli şekillerini yansıtmak için binayı oval bir şekilde tasarlamışlar. Okul, yerel ustalar tarafından doğal çevreyle uyumlu el yapımı yerel kumtaşı kullanılarak inşa edilmiş. Parapet duvarları, geleneksel mahremiyet paravanlarını yeniden yorumluyor. Duvarlarda ayrıca fanlara ve aydınlatmaya güç sağlayan kavisli bir dizi güneş paneli bulunuyor. Tasarım ayrıca yağmur suyunu toplamak ve kahverengi suyu geri dönüştürmek için eski su depolama tekniklerini de içeriyor.

2015 yılında, New York'un önde gelen performans sanatları konservatuvarı olan Juilliard School, Çin'in Tianjin şehrinde bir kampüs inşa etme planlarını açıkladı. İki yıl sonra okul temeli atıldı ve pandemiye rağmen bina 2020'nin sonlarında öğrencilere açıldı

Tianjin juilliard okulu, 690 kişilik bir konser salonu, 299 kişilik bir resital salonu, 225 kişilik bir kara kutu tiyatrosu ve idari, fakülte ve prova programlarını barındıran dört yönlü pavyonlardan oluşuyor. Kampüs için temel taşlar olarak hizmet veren bu pavyonlar, her biri iki seviyeli eğitim alanına ev sahipliği yapan beş pencere köprü ile birbirine bağlanıyor. Aşağıdaki lobiden görülebilen köprüler 12 derslik, 23 öğretim stüdyosu ve 86 uygulama odası içeriyor. Köprülerin kesiştiği yerde öğrenciler, şehir veya nehir manzaralı samimi, çift yükseklikte salonlarda toplanabiliyorlar.

3

KINDERGARTEN ENGELBACH

(ENGELBACH ANAOKULU)

Avusturya, Lustenau'da yer alan proje, sıcak ahşap malzeme paleti ve hassas, delikli cephe ile öne çıkıyor. Projede dış mekân önemli bir rol oynuyor. Oyun alanı ile geniş bir avlu, çocukların ve ailelerin dışarıda vakit geçirmelerini sağlamak için ince bir hassasiyetle düzenlenmiş. Grindel kanalına bakan anaokulu, çocuklara ve bölge sakinlerine kırsalın atmosferini yansıtan bir doğallık sunuyor.

Engelbach
Anaokulu

Startup Aslanları Kampüsü,
Kenya

4

STARTUP LIONS CAMPUS

(STARTUP ASLANLARI
KAMPÜSÜ)

Kenya'nın Turkana Gölü kıyısında yer alan "Startup Lions kampüsü", bölgedeki termit kolonileri tarafından inşa edilen yüksek tepelerden ilham alınarak dizayn edilmiş. Eğitim binasının tepesinde, iç mekânlarını doğal olarak serinleten yüksek havalandırma kuleleri bulunuyor. Sitenin doğal eğimini takip eden iki seviye üzerine kurulu kampüs, yerel taşlar üzerine sıva kaplamalı olarak inşa edilmiş. "Startup Lions Kampüsü", bölgede karşılaşılan genç işsizliğin acil sorununa yanıt veren bir bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) kampüsü olarak kurulmuş. Üst düzey eğitim ve uluslararası iş fırsatlarına erişim sunarak genç girişimcilerin anavatanlarından ayrılmak zorunda kalmadan profesyonel olarak gelişmelerini sağlamak okulun ana amacı. 100 yeni iş istasyonu sağlayan proje, BİT ağlarını uzak bölgelere yayma konusundaki iddialı vizyonun ilk adımı.

5

TERAKOYA PRIMARY SCHOOL

(TERAKOYA İLKOKULU)

İnsan ölçeği ve açıklık duygusu, arazi mimarları tarafından tasarlanan Nansana, Uganda'daki Terakoya İlkokulunun temel özelliklerinden ikisidir. Uganda başkentinin eteklerinde hafif eğimli bir alanda bulunan eğitim binası, sadece geleneksel sınıflardan değil, dans ve müzik, mesleki eğitim ve bakıcılar için danışmanlık gibi farklı etkinlikleri de destekleyen birimlerden oluşuyor. Mimarlar, projelerinin gerisindeki düşüncüyü, "beklenebilecek her şey için tasarlamak yerine, bugün bir ağacın gölgesinde ders yapalım" gibi açık ve spontane kullanımı teşvik edecek bir alan yaratmaya çalıştık" diye açıklıyor.

Terakoya İlkokulu,
Uganda

Terakoya İlkokulu,
Uganda

Ziling Changxing
Anaokulu

6 ZILING CHANGXING KINDERGARTEN

(ZILING CHANGXING
ANAOKULU)

Ziling Changxing Anaokulu, görecek bilme kavramını yorumlayan bir müze fikrine atıfta bulunuyor. 12.800 m²'yi kapsayan anaokulu, eğitimi özüne döndürmeyi amaçlıyor ve çocukların doğal, bağımsız ve özgürce büyümeleri için bir platform oluşturmaya çalışıyor.

Bu düşünceyle mimarlar, uzaydaki bulutların yumuşak şeklini betimleyen yuvarlak hatlardan yararlanmışlar. Bu yumuşaklık pastel renklerin çocukların hayal gücünü harekete geçiren bir peri masalı hissi yaratan yüzme havuzunda ve oditoryumda da görülüyor.

7 NEW SCHOOL CAMPUS

(YENİ OKUL KAMPÜSÜ)

Çin'in Şanghay kentindeki 'Yeni Okul' kampüsü, on üç benzersiz binadan oluşan organik bir takımyıldız formunda inşa edilmiş. Proje sahipleri tasarımda çocukların on iki yıl geçirecekleri tek bir binanın kasvetinden kaçınmaya çalışmış. Proje, okulun kütleli tek bir yapı olan hâkim modelinden bir kopuşu işaret ediyor. Bunun yerine, yeniden yapılandırılan küçük ve benzersiz binalardan oluşan bir köyde yeniden gruplandırılıyor. Aradaki manzara ile, bu kümelenmiş yapılar, farklı ve canlı bir eğitim kampüsü oluşturuyor.

Yeni Okul Kampüsü,
Çin-Şanghay

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

Mahmut Balta

Kartal Yakacık Özel Eğitim Meslek Okulu Müdürü

Özel Eğitim Okul Binaları

İhtiyaca Cevap Verebilecek İşlevselliğe Sahip mi?

Özel eğitime hizmet verecek olan okul binaları nasıl olmalıdır? Bu binalar yapılırken neye dikkat edilmeli ve hangi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır? Özel eğitim öğrencilerinin engel türlerinin bilinmesi, yetersiz oldukları alanların tespit edilmesi, ihtiyaçlarının ne olduğunun iyi analiz edilmesi ve diğer özelliklerinin bilinmesi verimli okul binalarının yapımında etkili olacaktır.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında şüphesiz birçok unsur etkili olmaktadır. Eğitim öğretimin yapıldığı mekânlar olan okul binaları istenilen başarıya ulaşmada çok önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan eğitim faaliyetlerinin niteliği, eğitim gören kişilerin fiziksel engel türleri, akademik hazır bulunuşluk seviyeleri ve eğitim öğretimin içeriğinin planlanması okul binalarının fiziki şartlardan bağımsız olarak değerlendirildiğinde istenen verim alınmaz.

Okul türlerini ele aldığımızda okul öncesinde, ilkokullarda, ortaokullarda, liselerde, üniversitelerde ve diğer eğitim kademelerinde eğitim gören öğrencilerin büyük oranda yaş ve fiziksel özellikleri dikkate alınarak eğitim öğretim binalarının yapıldığı ve iç donanımlarının da yeterli olmamakla beraber çoğunlukla öğrenci kitlesinin fiziksel özelliklerine uygun bir şekilde dizayn edildiğini görüyoruz.

Şüphesiz ki okul türlerinin hepsinde eğitim öğretimin istenen seviyede gerçekleşebilmesi için okulların fiziksel yapısı çok önemli bir yer teşkil eder. Belki biraz gözden uzakta olmasından veya pek fazla bilinmemesinden kaynaklı olarak özel gereksinimli bireylerin eğitim gördüğü özel eğitim okullarının fiziksel yapısının öğrencilerin engel türlerine uygun olması ve onlar için öğrenmeyi kolaylaştıracak bir iç mimariye sahip olması hayati derecede önem taşımakta ve özel gereksinimli bireylerin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duyuşsal gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır.

Özel eğitimi diğer eğitim türlerinden ayıran en önemli üç özellik bireyselleştirilmiş eğitim öğretim programı ve uzman eğitimci ile birlikte bireyin engel türüne göre tasarlanmış ve öğrenmesini kolaylaştıracak eğitim materyali ve eğitim yerleşkesi olduğu göz önüne alındığında; eğitim öğretim binalarının önemi ve özel eğitimdeki gerekliliği daha da anlaşılır olacaktır.

Özel eğitimin son zamanlarda bilinirliğinin artması ile bu alandaki birçok soruna el atılmış ve kayda değer ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak özel eğitimdeki gelişim sürecinin henüz yeni olması ve bireysel, toplumsal farkındalığın istenen seviyede olmaması özel eğitimin her detayını olduğu gibi fiziksel mekân, okulların mimari yapısı ve iç mekân tasarımlarını da mercek altına almayı gerekli hale getirmektedir. Özel eğitim kurumları diğer bütün iç paydaşları ve bölümleri ile birlikte bu alandaki gelişim çizgisini sürekli ve istikrarlı hale getirebilecek çalışmalara ve bu çalışmaların da ciddiyetle planlanmasına ihtiyaç duymaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de özel eğitim okullarının fiziki durumları nasıldır? Özel eğitim okul binaları özel eğitim öğrencilerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde midir? İç mekân tasarımları özel eğitim öğrencileri için öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde planlanmış mıdır? Sorularına cevap aradığımızda dünyada az da olsa iyi örnekler kapsamında değerlendirebilecek okul binası var olmakla beraber maalesef özel eğitim öğrencilerinin eğitim gördüğü okul binalarının hemen hemen bütün ülkelerde yetersiz, sonradan dönüştürme ve özel eğitim öğrencileri için kolaylaştırıcı olması gerekirken sorunlarla düğümlenmiş, kısıtlayıcı mekânlar olduğunu görmekteyiz.

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

Özel eğitime hizmet verecek olan okul binaları nasıl olmalıdır? Bu binalar yapılrken neye dikkat edilmeli ve hangi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır? Özel eğitim öğrencilerinin engel türlerinin bilinmesi, yetersiz oldukları alanların tespit edilmesi, ihtiyaçlarının ne olduğunun iyi analiz edilmesi ve diğer özelliklerinin bilinmesi verimli okul binalarının yapımında etkili olacaktır.

Özel eğitim öğrencilerini; genel anlamda fiziksel engel türlerinden biriyle veya çoklu engel türü olarak adlandırılan birden fazla engel ile yaşamlarını sürdüren, mental olarak da normal akranlarından farklı gelişim gösteren, sosyal ortamlarda ise toplum ile bütünleşme ve kaynaşmada sorunlar yaşayan bireyler olarak ele alırsak, bu öğrencilerin eğitim gördüğü

okulların da fiziki yapılarının bu özelliklere dikkate alınarak yapılması ve planlama süreçlerinin de bu bilgiler ışığında olması gerekmektedir.

Özel eğitim okul binaları nasıl daha işlevsel hale gelebilir? Fiziksel engel türleri ile yaşamlarını sürdüren özel eğitim öğrencilerinin eğitim öğretim gördüğü okul binalarının öğrencilerin engel türleri ve engel özellikleri göz önünde bulundurularak yapılması ve öğrencilerin okulun

bütün bölüm ve birimlerine rahatlıkla ulaşabileceği şekilde planlanmış olması, öğrencilerin okulda eğitim öğretim faaliyeti gerçekleştirirken kendi başlarına veya çok az yardım alarak dizayn edilmiş eğitim ortamlarının planlanması, özel eğitim kurum binaları öğrencilerin başkasına bağımlı olmasını en aza indirgeyerek mümkün olduğunca öğrencilerin daha çok hareket etme imkânı sağlayacak şekilde planlanması ve hayat geçirilmesi ile işlevsellik kazanır.

Engel türlerine uygun bir şekilde tasarlanan okul binalarında eğitim öğretim gören özel eğitim öğrencileri; kendilerini daha mutlu hissedecek okullarına olan aidiyet duyguları gelişecek ve okullarını bu derecede sevip benimsemeleri sonucunda eğitim öğretim durumlarındaki başarıları da artarak, bilgi edinme süreçleri hızlanacak, beceri kazanma yetenekleri belirgin bir şekilde artacak ve sosyalleşme hayatlarının odak noktasında yer edi-

Özel eğitim okullarının fiziksel yapısının öğrencilerin engel türlerine uygun olması öğrenmeyi kolaylaştıracak bir iç mimariye sahip olması hayati derecede önem taşımakta ve özel bireylerin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duyuşsal gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır.

Özel eğitim öğrencilerinin sosyal, psikolojik, bilişsel ve devinışsel gelişimleri üzerinde bu denli büyük bir etkiye sahip olan okul binalarının fiziksel yapıları ne şekildedir diye Türkiye'deki ve dünyadaki örneklere baktığımızda özel eğitim öğrencilerine eğitim veren özel eğitim okullarının daha çok diğer okul türleri için yapılan ancak zaman içerisinde özel eğitim kurumlarına duyulan ihtiyacın artması ile birlikte bu yapıların üzerinde bir kaç küçük fiziksel değişiklik yapılarak özel eğitim kurumu haline getirilen binalar olduğunu görüyoruz. Bu şekilde tadilat yoluyla özel eğitim okulu haline dönüştürülen binaların ilk yapılaş amaçlarının özel eğitim olmaması sebebiyle beraberinde birçok değişiklik yapmayı zorunlu kılmaktadır. Bu değişiklikler ile beraber binanın var olan işlevsel yapısı da bozulmakta ve her tadilat başka bir farklılığı doğurarak binanın öğrencilerin verimli bir şekilde faydalanacağı bir alan olmasından ziyade, her gün bir eksikliğin görüldüğü, bunun giderilmesi için çalışma yapılan şantiye haline dönüşmesine sebep olmaktadır. Bu durum zaten ye-

nerek toplumsal yaşamını mümkün olan en normal şekliyle devam ettirecektir.

Okullarının fiziki yapısı engel türleri durumları göz önünde bulundurularak inşa edilen özel eğitim öğrencileri normal gelişim gösteren akranlarıyla sosyalleşme ortam ve olanakları bulacak, böylece gelişim süreçleri kesintisiz bir şekilde devam edecektir. Okul binaları uygun şekilde tasarlanmış ise özel eğitim öğrencileri daha okula girer girmez gereksinimlerine cevap veren bu yapının

olanaklarını fırsata çevirecek ve bunu olumlu yönde değerlendirerek etkisini önce okul hayatlarına ardından da sosyal yaşamlarında kişisel gelişimlerine ve sosyal uyum süreçlerine olumlu bir şekilde yansıtacaktır. Sosyal adaptasyon ve uyum sorunu yaşayan bireylerin bu yönlerini geliştirme ve olumlu örnekleri hayata geçirerek gerekli alanlarda ilerleme kaydetmesinde yine eğitim öğretimi gördükleri okulların fiziki yapısının çok etkili olduğu görülmektedir.

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

terince hassas olan özel eğitim öğrencisini daha çok gergin hale getirerek eğitim öğretimi yaşantısını olumsuz bir karmaşaya sokmaktadır.

Özel eğitim kurumlarının eğitim öğretim yaptığı bir diğer uygulama da normal gelişim gösteren öğrenciler ile aynı binayı kullanma şeklinde devam etmekte olan uygulamadır. Bu durumda ise özel eğitim öğrencilerinden ziyade bina planlamasının normal gelişim gösteren öğrenciler için dizayn edilerek bina içindeki değişikliklerin de yine bu bağlamda hayata geçirilmesi şeklinde olmaktadır.

ÖZEL EĞİTİM OKUL BİNALARINI PLANLANIRKEN VE YAPILIRKEN NELERE DİKKAT EDİLMELİDİR?

1. Aynı engel türüne sahip bireylerin bir arada eğitim öğretim göreceği ve bu engel türlerine sahip bireylerin en çok nelere ihtiyaç duyduklarının bilinerek hayata geçirilmesi faydalı sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

2. Eğitim öğretimin bir parçası olarak sosyal beceri davranışlarını kazanabileceği faaliyetleri rahatça uygulayabileceği ve bunları diğer arkadaşları ile iş birliği içinde etkileşimli olarak uygulayabileceği alanların olması özel eğitim gerektiren bireylerin gelişimi için daha yararlı olacaktır.

3. Özel eğitim öğrencilerinin kendi imkânları doğada zaman geçirme, toprağa dokunma ve diğer doğal yaşam etkinliklerini deneyimleyip hayata geçirme imkânları kısıtlı olduğundan bu öğrencilerin eğitim öğretimi için daha yararlı olacaktır.

4. Özel eğitim okullarının binalarının mimari yapıları, şekilleri, boyaları, kullanılan malzeme ve benzeri unsurlarının sosyal psikolojik ve motor becerilerde engel türüne sahip öğrenciler üzerinde psikolojik etkileri olacağından bu durumun önemi

Özel eğitim öğrencileri şekillerden, renklerden ve benzeri objelerden etkilenmektedir bu objelerin etkilenme derecelerinin bilinip bunun olumlu yönde okul binalarında kullanılması bu çocukların eğitim öğretim ve sosyal yaşamlarına olumlu yansıyacaktır.

bilinerek uygulamaya geçirilmesi öğrencilerin gelişimi açısından ayrıca dikkat edilmesi gereken bir başka önemli konudur. Zira özel eğitim öğrencileri; şekillerden, renklerden ve benzeri objelerden etkilenmektedir bu objelerin etkilenme derecelerinin bilinip bunun olumlu yönde okul binalarında kullanılması bu çocukların eğitim öğretimi ve sosyal yaşamlarına olumlu yansıyacaktır.

5. Özel eğitim kurum binalarının planlanması sürecinde özellikle öğrenci velilerinin sistemin içine alınarak görüşlerinin alınması etkili sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Özel eğitim öğrencisi olan ve çocuğu ile bir ömür boyunca beraber olan ebeveynlerin çocuklarının gelişim evrelerini bu evreler içerisindeki ihtiyaçlarını çok iyi bildiklerinden ve birebir yaşadıklarından görüşlerinin analiz edilerek uygulamaya geçirilmesi

özel eğitim okul binalarını kullanışlılık ve verimlilik açısından daha etkili hale getirecektir.

6. Özel eğitim kurum binalarının içinde buldukları çevre ile uyumlu ve özellikle güvenli yapılar olması da çok önemlidir. Özel eğitim öğrencisinin içinde eğitim gördüğü binaların dışardan gelebilecek tehlikelere karşı korunaklı olması ve olası kaza riski ile ortaya çıkabilecek yaralanma ve diğer sorunlara karşı gerekli tedbirlerin tam olarak alınması eğitimin öğretimin sağlıklı bir şekilde yapılması için oldukça önem arz etmektedir.

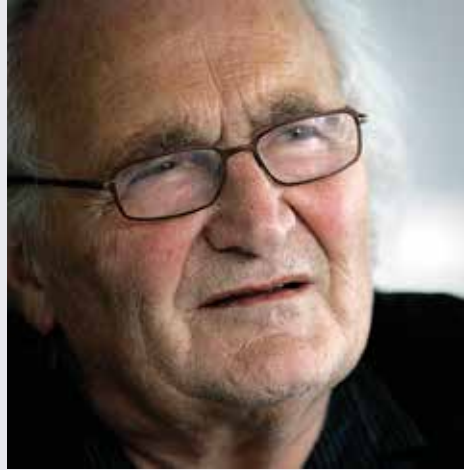
7. Özel eğitim okulları yapılırken öğrencilerin teknolojik imkânları en etkili şekilde kullanabilmelerine olanak sağlayacak şekilde tasarlanması ve hem özel eğitim öğretmenlerinin ders işlerken rahatça kullanabileceği hem de özel eğitim öğrencilerinin engel durumlarına göre tasarlanmış düzenlemeler ile rahatça teknolojiyi kullanabilecekleri şekilde yapılması öğrencilerin eğitimine olumlu katkı yapacaktır.

Herman Hertzberger'de Okul Mimarisi

Hertzberger'e göre bir okul küçük bir şehir gibidir. Bir şehirde küçük, büyük, manzaralı manzarasız farklı yerler, sosyal olunabilecek veya gözlerden uzak tek başına kalınabilecek, farklı aktivitelere açık alanlar bulunur ve bu ortamda bir çocuk okul üzerinden şehrin yaşamını ve hayatı keşfeder.

Esra Süzen

1932 yılında Amsterdam'da dünyaya gelmiş olan Hollandalı mimar Herman Hertzberger, kariyeri boyunca okul, ev, iş yeri, tiyatro gibi çok çeşitli mekânlar tasarlamış ancak okul mekânı tasarımlarıyla öne çıkmıştır. 1960 yılında kendi tasarım firmasını kuran Hertzberger'in otuzdan fazla inşa edilmiş, bir dizi de inşa edilmemiş okul tasarımı bulunmaktadır.¹ Bilhassa Montessori anlayışıyla örtüşen okul tasarımlarıyla dikkat çeken Hertzberger, okul mekânına sıra dışı bir bakış sunmaktadır. 1960 yılında Architectuurstudio'yu kurmuş ve çalışmalarına devam etmiştir. Bir yandan da akade-

mik çalışmalarını sürdüren Hertzberger'in 1973'ten itibaren Delft Teknoloji Üniversitesi'nde mimari tasarım süreçlerine ilişkin verdiği dersler "Lessons for Students in Architecture" adıyla kitaplaştırılmış ve 1991 yılında yayımlanmıştır. Kitabın Japonca, Almanca, İtalyanca, Portekizce, Tayvanca, Felemenkçe, Yunanca, Çince, Fransızca, Lehçe ve Farsça çevirileri de yapılmıştır. Daha sonra "Architecture and Structuralism: The Ordering of Space" adlı kitabı yayımlanmıştır.

2016 yılına ait bir söyleşide² kendisinin de Montessori geçmişi olduğunu ifade eden

Brede School
De Opmaat, Arnhem.
Kaynak: <https://www.ahh.nl>

Hertzberger, Montessori eğitim anlayışının yalnızca bilinmesi gereken şeyleri bilme, doğru heceleme, doğru hesaplama gibi bilişsel bilgiyi edinmeyi teşvik etmek yerine; nasıl birlikte yaşanacağı, nasıl müzakere edileceği, nasıl diğer insanlarla ilişki kurulacağı gibi sosyal hususları da eğitimin bir parçası olarak kapsadığını belirtir. Onun desteklediği bu anlayışta eğitim her şeye yaratıcı bir şekilde nasıl yaklaşılacağı ile ilgilidir ve her türlü şey eğitimin bir parçasıdır. Bu minvalde örneğin 1960 yılında tasarladığı Delft'de yer alan Montessori okulu, sınıf düzeninin farklı bir biçimde olabileceğini göstermeyi hedefleyen bir projedir. Tasarımda sınıflar L şeklinde olup içinde farklı alanlar yaratılmıştır (different zones). Tasarımda sınıf mekânını kullanacak bireylerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak alanların sosyal etkileşimi, yaratıcılığı teşvik edecek şekilde farklı ihtiyaçlara hitap edebilmesine dikkat edilmiştir.

Hertzberger, mimarların genellikle kendi deneyimlerini tamamen geride bıraktıklarını eleştirir ve asıl ilham kaynağının başımıza gelenler olduğunu belirtir. Söyleşide anlattığı anekdot bu minvalde önemlidir. Üniversitede öğretim görevlisi olarak bulunduğu süreçte okul tasarımı ile uğraşırken

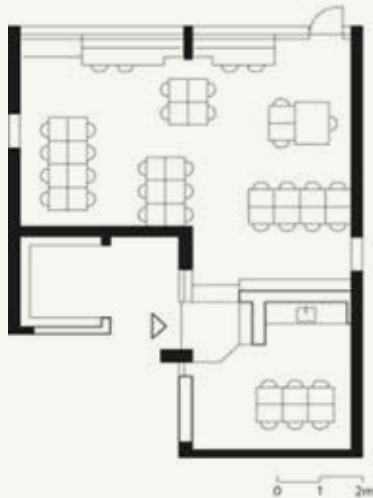

Sınıf mekânının çok amaçlı, bireysel ve toplu kullanıma uygun tasarımının yanında, Hertzberger mimarisinde merdiven ve koridor gibi okul mekânında yer alan diğer alanlar ortak kullanım alanları olma itibariyle eğitimin önemli bir parçası olarak ele alınır.

çevresindekilerden okul hayatı hakkında bir şeyler anlatmasını ister, “karanlık koridorlar vardı” ifadesi gelen cevaplar arasındadır. Bunun gibi kendi okul tecrübelerini düşünmeye başlayan kişilerden elde ettiği o hafıza ile yeni bir okul tasarımı arasında köprü kurmaya çalıştığını belirtir.³ Örneğin Hertzberger, tasarımlarında koridorda doğal aydınlatmaya önem verir.

Delft Montessori Okulu sınıf planı

Delft Montessori Okulu

Delft Montessori Okulu okul planı

Hertzberger, bir okul küçük bir şehir gibidir der. Bir şehirde küçük, büyük, manzaralı manzarasız, sosyal olunabilecek veya gözlerden uzak tek başına kalınabilecek yerler, farklı aktivitelere açık alanlar bulunur ve ona göre bir çocuk okul üzerinden şehrin yaşamını ve hayatı keşfeder.⁴ Hertzberger mimarisinde okul toplum içinde yer almayı öğrendiğimiz, başkalarına göre toplumsal konum aldığımız mekânlardır ve tüm bunları deneyimlemek adına okulda mümkün olduğunca fazla imkân yaratılmalıdır. Bunun için de Hertzberger'e göre okul küçük bir şehir gibi düşünülmelidir.⁵ Bu yaklaşımdan hareketle okulun tüm mekânları işlevsel, bir öğrenme alanı olarak düşünülmüş ve dersliklerin dışarıya ve içeriye çeşitli şekillerde açılabilen

Okul Mimarisi ve Eğitim

esneklikte olmasına dikkat edilmiştir. Tüm derslikler okulun sirkülasyon alanlarıyla ve ortak kullanım alanlarıyla iç içe olacak şekilde tasarlanmıştır.⁶ Bu alanlarla etkileşim halinde olan derslikler de kendi içinde bir bütün olan bir evi andırarak şekilde özerk olarak kurgulanır. Bu anlamda her derslik sabit ve statik bir ilişkisellikten ziyade farklı kullanımlara uygun; hem bireysel çalışma alanlarına hem de toplu aktivitelere imkân tanıyacak şekilde farklı alt mekânlar içerir. Bu tasarımda aynı mekân farklı kullanımlara ve fonksiyonlara elverişli bir esneklik sunar. Bir yapıda kullanıcının etkinliğini vurgulayan Hertzberger'e göre tasarımcı, kullanıcı tarafından doldurulabilecek tamamlanmamış alanlar önerebilmelidir.⁷

Sınıf mekânının çok amaçlı, bireysel ve toplu kullanıma uygun çoklu alanlı tasarımının yanında, Hertzberger mimarisinde merdiven ve koridor gibi okul mekânında yer alan diğer alanlar ortak kullanım alanları olma itibarıyla eğitimin önemli bir parçası olarak ele alınır. Bu alanlar, ortak kullanılan

Okulun iç mekân tasarımına farklı bakışı yanında Hertzberger, okul mekânının bulunduğu çevre ile irtibatını da önemsemektedir. Bu meyanda yaptığı tasarımlardan birisi mahallelinin park ihtiyacını gözeterek şekildedir.

önemli sosyal alanlardır ve tüm dersliklerin açıldığı caddeler gibi düşünülür. Bu minvalde koridor ve merdivenler gidip gelme, inip çıkma gibi ilk işlevi dışında sosyal etkileşime, dinlenme, oyun veya çalışma gibi farklı aktivitelere imkân verecek şekilde tasarlanırlar. Hertzberger, bir yapının sürdürülebilir

olması için farklı işlevleri barındırabilecek esneklikte kurgulanmasını ister. Bu minvalde 2017 yılına ait bir söyleşide daha evvel iş yeri olarak tasarladığı bir yapının bugün konuta dönüştürülmesi üzerinde çalıştığını ifade ederek tasarladığı bu yapının sürdürülebilir ve zamandan bağımsız olduğuna dikkat çeker.⁸

Onun için merdiven zamandan bağımsız bir ihtiyaçtır ve merdiven tasarlanırken yalnızca bir işlev amaçlanmamalı, çok işlevli olması için koşullar değerlendirilmelidir. Benzer şekilde mekânsal süreklilik için koridorlar eğitimin bir parçası olarak kurgulanır. Bu alanlar, insanlar arasındaki etkileşimi teşvik eden eklemelenmiş (articulated) alt mekânları ile bir kentsel çevre formunda tasarlanırlar. Aşağıdaki resim, koridorun serbest faaliyetleri mümkün kılan tasarımına bir örnektir.

Hertzberger'in tasarımlarının her bir hiyerarşiyi yapısöküme uğrattığı belirtilir. Bu amaç doğrultusunda Hertzberger mermer, değerli metaller, altın veya bakır renk tonları

Montessori Primary School, Amsterdam.
Kaynak: <https://architectureandeducation.files.wordpress.com>

Kaynak: Scholen, A. (2009). The Schools of Herman Hertzberger. s. 81

gibi lüks ve gösterişi ifade edebilecek materyallerin kullanımını özellikle tercih etmemektedir. Benzer şekilde eşitlikçi anlayış genel düzene yansıtılır ve yönetici ofisi gibi mekânlar diğer mekânlardan ayrıştırılacak şekilde yerleştirilmez. Düşey mimaride sosyal alanların yukarı veya aşağı konumlanması kaçınılmazdır lakin ofisler konumlandırılırken herhangi bir yükselme veya alçalma iması taşımamasına özen gösterilir.⁹

Okulun iç mekân tasarımına farklı bakışı yanında Hertzberger, okul mekânının bulunduğu çevre ile irtibatını da önemsemektedir. Bu meyanda yaptığı tasarımlardan birisi mahallelinin park ihtiyacını gözeterek şekildedir. Bu tasarımda okul binasının evlere bakan tarafındaki peyzaj doğal bir tepe görünümündedir ve çatı da bir park gibi kurgulanmıştır. Okul binası bağımsız bir yapıdan ziyade çevresi ile bütünleşik bir formda tasarlanmıştır.

Okulun gerek iç mekân gerek dış mekân tasarımında kullanıcı ihtiyaçlarını, insanların kendisini o yapıda nasıl hissettiğini ön planda tutarak tasarım yapan Hertzberger,

Brede School De Opmaat, Arnhem.
Kaynak: <https://www.ahh.nl>

mekânın esnekliğine ve çoklu işlevi olmasına büyük önem vermiştir. Hertzberger'in okul tasarımları, kullanıcının hem akademik başarısını hem de sosyal duygusal gelişimini desteklemeyi hedefler. Okul mekânlarına bambaşka bir pencereden bakan Herman Hertzberger'in mekânı anlama biçimi, mekân ve öğrenme konusuna bakışı yeni okul tasarımları için referans teşkil edebilir.

KAYNAKÇA

¹ Okul tasarımlarına erişmek için bakınız: Scholen, A. (2009). The Schools of Herman Hertzberger.

² Söyleşinin tamamı için bakınız: Dyer, E. (3 Şubat 2016). Architecture and Education. Erişim linki: <https://architectureandeducation.org/2016/02/03/interview-with-herman-hertzberger/>

³ Aynı söyleşi: Dyer, E. (3 Şubat 2016). Architecture and Education.

⁴ Aynı söyleşi: Dyer, E. (3 Şubat 2016). Architecture and Education.

⁵ Scholen, A. (2009). The Schools of Herman Hertzberger. s.23.

⁶ <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=404&RecID=3958>

⁷ <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=404&RecID=3958>

⁸ Söyleşinin tamamı için bakınız: Wood, A. (29 Ağustos, 2017). Architecture and Education. Erişim linki: <https://architectureandeducation.org/2017/08/29/interview-with-herman-hertzberger-2017-architecture-as-visual-and-social-connection/>. Hertzberger'in daha evvel iş yeri olarak kullanılan bugün konuta dönüştürülecek olan çoklu kullanım ve açık plan tasarımlı binası için bakınız: <https://www.ahh.nl/index.php/en/projects/2/12-utiliteitsbouw/85-central-beheer-offices-apeldoorn>

⁹ Scholen, A. (2009). The Schools of Herman Hertzberger.

College Anatole France, Drancy. Kaynak: Scholen, A. (2009). The Schools of Herman Hertzberger. s. 125

Brede School De Opmaat, Arnhem.
Kaynak: <https://www.ahh.nl>

DOSYA

Okul Mimarisi ve Eğitim

Özcan Duman

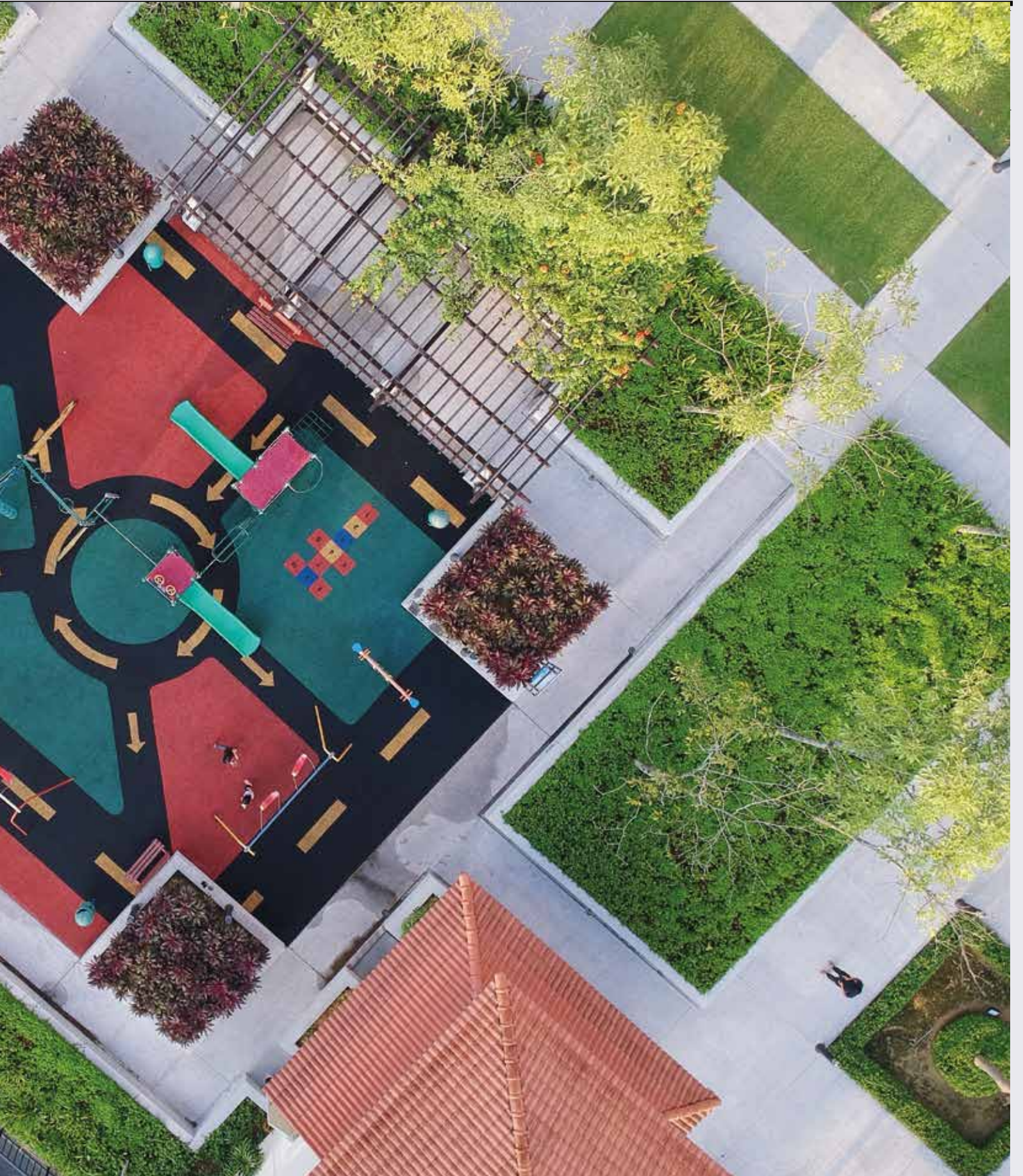
İnşaat Mühendisi MEB Uzmanı

Okul Tasarımında Nelere Dikkat Edilmeli?

Eğitim yapılarında geçen sürelerin fazlalığı düşünüldüğünde, mevcut okul binalarının şartlarının iyileştirilmesinin yanı sıra, yeni okul binalarının tasarımı aşamasında eğitim ve öğretimin amaçları doğrultusunda tüm paydaşların dahil olduğu kapsamlı bir çalışma ile ihtiyaçlar ve öncelikler belirlenmelidir.

Okul Mimarisi ve Eğitim

Insanoğlu, varoluşuyla birlikte doğayı tanıma ve anlamlandırma sürecinde sürekli yeni şeyler öğrenmiştir. Süreç içerisinde öğrenilen bu bilgiler sistematik bir düzen kazanarak günümüzdeki bilgi toplumuna erişilmiştir. Bilgiye erişim ve bilgi toplama ise artık daha hızlı, daha zengin ve yöntem bakımından da birçok alternatifi beraberinde sunmaktadır.

Bilginin ve bilgiye ulaşmak için yeterli imkânlar sahip olmanın bireylerin gelişimi ve milletlerin kalkınması için ne derece hayati önemde olduğu açıktır. Gelecek kuşakları evrensel düşünen, sorgulayan, çözüm üreten, yaratılışın ana gayesini ve çağın gerekliliklerini kuşanmış donanımı yüksek nesiller olarak karşılamamız gerekmektedir.

Barınma, sağlık, ticari, dini faaliyetler gibi eğitim faaliyetleri de amacına uygun yapıların oluşturulmasıyla gerçekleşmiştir. Çağımızda da kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakılmayacağı anayasalar tarafından güvence altına alınmış toplumlarda öğrenme ve öğretme sürecini desteklemek, sürekliliğini sağlamak, öğrencilerin gelişmesine imkân sağlamak için yeterli fiziki alana sahip okul adı verdiğimiz yapılar oluşturulmuştur.

Eğitim yapılarında geçen sürelerin fazlalığı düşünüldüğünde mevcut okul binalarının şartlarının iyileştirilmesinin yanı sıra, yeni okul binalarının tasarımı aşamasında eğitim ve öğretimin amaçları doğrultusunda tüm paydaşların dahil olduğu kapsamlı bir çalışma ile ihtiyaçlar ve öncelikler belirlenmelidir. Tasarımcı aldığı bu veriler ile toplumun sosyal ve kültürel birikimini göz önünde bulundurarak kullanıcılarına huzur ve ümit veren, değerlerimizi taşıyan, hayal gücü yüksek, teknolojik ve yenilenebilir alanlar oluşturmalıdır.

Peki, uzun zaman geçirilecek mekânlar öğrencilerimiz için nasıl olmalı ve bize hangi fırsatları sunmalı?

Çağımızda hızlı kentleşme ve nüfus artışı da dikkate alındığında öğrenmenin etkili olabilmesi için okul yerinin kötü alışkanlık kazanabilecek mekânlardan uzak, sağlık ve ulaşım imkânlarına yakın, doğal afetlere ve riskli tesislere maruz kalmaya-

cak bir bölgede bulunması, yeterli alan büyüklüğüne sahip ve erişiminin kolay olması gerekmektedir. Yerel yönetimler tarafından yapılan çalışmalar tüm eğitim paydaşları tarafından takip edilmeli yürürlükteki mevzuatlar çerçevesinde en ideal okul alanının oluşturulmasına katkı sağlanmalıdır. En iyi okul eve en yakın olan okuldur.

Evinden eğitim için çıkan çocuğumuz okula kolay ve güvenli bir şekilde ulaşmalı ve kendisi için hazırlanmış okul bahçesinin kapısından içeri adımını attığı andan itibaren her detayının kendisi için özel olarak hazırlandığını hissedeceği ortamlar ile karşılaşmalıdır. İlk başlangıç, ilk duygu çok önemlidir. Kampüs kapısından içeri girdiğinde güzel bir çevre düzenlemesi çocuğu karşılamalı, çocuk, oturma gruplarında dinlenebilmeli, yürüyüş ve gezinti yollarında hayal kurabilmeli, ekim alanları ile doğayı deneysel olarak tanıyabilmeli, okulda, farklı oyunlar oynayabileceği ve sportif faaliyetlerde bulunabileceği açık alanları bulabilmelidir.

Geniş ve aydınlık koridorlar, emniyet tedbirleri alınmış merdivenler ve rampalar, acil müdahale edilebilir asansörler ile kullanacağı tüm mekânlara güvenle ve rahatça ulaşabilmelidir. Zil çaldığında yerini alacağı dersliklerde öğrenciler rahatça konsantre olabilmelidir. Bunun için ortamın aydınlatma, havalandırma, ses ve ısı konforuna yönelik detaylar en yenilikçi yaklaşımlarla çözülmeli ve öğretmen-öğrenci etkileşimini kolaylaştırmalıdır.

Dersleri daha keyifli hale getirerek öğrenmeyi kolaylaştıracak uygulamaların yapılması amacıyla laboratuvarlar oluşturulmalıdır. Derslerde gösterilen teorik bilgiler burada hayat bulmalı, çocuklar deneme ve yanılma metotları ile hayatı gözlemleyerek, hissederek öğrenmelidir.

Eğitim yapıları her türlü engellinin (görsel, işitsel ve bedensel) erişimine imkân sağlayan özelliklere sahip olmalıdır. İç mekânları birbirine bağlayan kapılar ile dış mekânlarla ilişki kuran pencerelerin mekâna kattıkları işlevsellik ve güven duygusunun yanında estetik kaygılar düşünülerek oluşturulması gerekir.

Sanatsal becerilerini geliştireceği müzik ve görsel sanat derslikleri kendilerine has dekorasyonları ile özenle oluşturularak keyifli zaman geçirmelerine olanak sağlamalıdır.

Ders zamanları dışında oluşturacağımız alanlar öğrencilerimize yeni sosyal ortamlar sunmalıdır. Ödev yaptıkları, güncel doküman takip edebildikleri, araştırma yapabildikleri okumayı sevdiiren araçlarla donatılmış zengin kütüphaneler oluşturulmalıdır.

Konser, toplantı, eğitsel faaliyetleri yapabileceği çok amaçlı salonlar oluşturu-

olarak öğrencilerin buralarda kendi yetenekleri ölçüsünde eğitim almaları sağlanmalıdır.

Eğitsel faaliyetlerde bulunan çocukların artık sportif faaliyetler ile sağlıklı büyüme ve gelişmesinde, aynı zamanda sosyal ve kişisel gelişimine katkı sağlayacak donanımlı spor salonları olmalıdır.

İbadet ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri temiz, sessiz, rahatlatıcı mekânlar hazırlanmalıdır.

Eğitim yapıları her türlü engellinin (görsel, işitsel ve bedensel) erişimine imkân sağlayan özelliklere sahip olmalıdır.

İç mekânları birbirine bağlayan kapılar ile dış mekânlarla ilişki kuran pencerelerin mekâna kattıkları işlevsellik ve güven duygusunun yanında estetik kaygılar düşünülerek oluşturulması gerekir. Yapıda kullanılacak tüm malzemelerde kaliteden ödün verilmemeli ıslak ve teknik hacimler bölge farklılıkları göz önünde bulundurularak çözülmelidir.

Tüm bu gereksinimler doğrultusunda oluşturmaya çalışacağımız yapılar gelecekteki değişimlere imkân veren, yenilikçi, teknolojik, enerji tasarrufu sağlayan, sürdürülebilirliği kolay binalar olarak tasarlanmalı, tüm paydaşlarına kaliteli hizmet veren, rekabetçi dünyada fırsat eşitliği sağlayan yapılar olarak şehrin mimarisi içerisinde estetiği ile göz kırpmalıdır.

ARJEN WALS

Ekoloji Profesörü, Wageningen Üniversitesi ve Sosyal Öğrenme ve Sürdürülebilir Kalkınma Masası Başkanı, UNESCO

Eğitim Yatırımları Dünyanın İyiliğine Katkı Sağlamalı

Her eğitim sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaz. Eğer bu konuda eleştirel bir tavır takınır; eğitimin sosyal, ekonomik, kültürel ve ekolojik kalkınma üzerindeki sonuçlarını da hesaba katarsak bir sonuç alabiliriz. Aksi takdirde sadece ekonomik kalkınmaya odaklanıp diğer tarafları görmezden gelirsek eğitim de sorunun bir parçası haline gelebilir.

Eğitim yatırımları son derece kritik yatırımlardır. Tabii ki, eğitim dünyadaki tüm insanlara sunulması gereken temel bir haktır. Ancak, eğitime erişimde adaleti sağladığımız kanaatinde değilim. Bu açıdan bakıldığında eğitim yatırımları eğitime erişimin iyileştirilmesinde büyük rol oynayabilir. Temel olarak, sürdürülebilir kalkınmaya gerçekten katkıda bulunan bir eğitim anlayışına yatırım yapmamız gerektiği açıktır. Sosyal kalkınma, aynı zamanda ekolojik sınırlar içinde gelişmeyi öğrenmemiz gereken kültürel kalkınma ve eko-

nomik kalkınma, hep birlikte bu sistem içinde dengeli bir şekilde yürütülmesi gereken önemli konulardır.

Toplumumuzda insanların ekolojik sınırlar içinde yaşamasına veya varlığını sürdürmesine izin verebilecek sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmayı temin edecek yeterlilikleri nasıl kazandıracığımızı mutlaka hesaba katmamız gerekiyor. İnsan türü haddini aşmamalı. İnsanların ve gezegenin refahını sağlamak için ihtiyaç duyulan biyolojik çeşitlilik, iklim gibi kritik ekolojik destek sistemleri konusunda duyarlı olunmalı.

İstanbul Eğitim Zirvesinden

Eğitim yatırımına ihtiyacımız var ama bu konuda yeterince eleştirel bir tutum koyabiliyor muyuz ortaya? Şu soruyla başlayabiliriz: “Toplumun gelişmesini destekleyen bir eğitim nasıl olmalıdır? Toplumumuzda eğitim yatırımlarına eleştirel yaklaşmamızı veya bu konuda sesimizi yükseltmemizi engelleyen amiller nelerdir?”

Her eğitim sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaz. Eğer ben bu konuda eleştirel bir tavır takınır; eğitimin sosyal, ekonomik, kültürel ve ekolojik kalkınma üzerindeki sonuçlarını da hesaba katarsam bir sonuç alabilirim. Aksi takdirde sadece ekonomik kalkınmaya odaklanıp diğer tarafları görmezden gelirsek eğitim de sorunun bir parçası haline gelebilir.

Bu konularda gençlere yardımcı olabiliriz. Daha önce de bahsettiğiniz gibi, bu kaliteli eğitimle ilgili bir soru, bu yüzden gerçekten kaliteyi, erişim imkânlarını ve ekolojik sınırları dikkate alarak, daha sürdürülebilir bir dünyaya katkıda bulunan yatırımlar yapılabilir.

DİJİTAL ÇAĞDA EĞİTİMİN YENİDEN TASARLANMASI

İş dünyası değişiyor ve bence bu oldukça gerekli. Çünkü küresel boyutta çevre değişiyor ve 2050’de sürdürülebilir gıda üretimini temin eden, fosil yakıtlardan yenilenebilir kaynaklara geçiş yapmamızı sağlayan; aşırı kuraklık ve aşırı yağışlara yol açan hava olayları ve iklim değişiklikleriyle başa çıkmamızı mümkün kılan yeni yöntemler bulmamız gereken bir dünyada ve zamanda yaşıyoruz. Aynı zamanda, ekonomik şartlar ve iklim koşulları gibi başka bazı nedenlerle yurtlarından başka yerlere göç eden insanların oluşturduğu bir göçmen krizi var.

Tüm bu gelişmeler, sürdürülebilir ve daha yerel gıda sistemlerine geçişle ilgili yeni iş türleri oluşturmamızı gerektiriyor; ayrıca daha döngüsel bir ekonomik model üzerinde bizi düşünmeye zorlu-

ARJEN WALS

Ekoloji Profesörü, Wageningen Üniversitesi ve Sosyal Öğrenme ve Sürdürülebilir Kalkınma Masası Başkanı, UNESCO

Arjen Wals, Wageningen Üniversitesi’nde Sosyo-Ekolojik Sürdürülebilirlik için Dönüştürücü Öğrenme alanında profesördür ve aynı üniversitede UNESCO Sosyal Öğrenme ve Sürdürülebilir Kalkınma masası başkanıdır. Kendisi, Norveç Yaşam Bilimleri Üniversitesi’nde (NMBU) misafir profesör olarak çalışmaktadır. İsveç Göteborg Üniversitesi’nden Fahri Doktora derecesine sahiptir. Çalışmaları, etik ve eleştirel düşünme ve var olma yolları aracılığıyla sürdürülebilir yaşamı teşvik eden öğrenme ekolojilerini etkinleştirmeye, desteklemeye ve değerlendirmeye odaklanır. Wals, sürdürülebilir eğitim üzerine gelişmeleri içeren yazılarını düzenli olarak www.tranformativlearning.nl adresinde yayınlamaktadır.

yor. Bu sadece büyüme ve genişlemeye ilgili bir konu da değildir. Dolayısıyla ekonomi üzerinde yeni bir düşünce tarzı oluşturmalıyız.

Fosil yakıt temelli teknolojilerden yenilenebilir kaynaklara ve diğer teknoloji türlerine geçiş konusunda başarılı olabilecek insanlara ihtiyacımız var. Bu alanlarda birçok yenilik oluyor ve üniversiteler de bu yeniliklere büyük katkı

sağlıyor. İş dünyasının değişmekte olduğu ve artık gençleri yeni tür kariyerlere ve çoğu zaman sürekli değişen ve sabit olmayan kariyerlere hazırlamamız gerektiğini görmeliyiz. Ömür boyu iş yok. Bu yüzden gençlerin çevik olmaları ve bir işten diğerine kolay geçiş yapmalarını sağlayan becerilere sahip olmaları gerekir. Eğitimi sadece iş ve kariyer odaklı düşünürsek bunu gerçekleştiremeyiz.

İŞ DÜNYASININ DEĞİŞMEKTE OLDUĞU VE ARTIK GENÇLERİ YENİ TÜR KARIYERLERE VE ÇOĞU ZAMAN SÜREKLİ DEĞİŞEN VE SABİT OLMAYAN KARIYERLERE HAZIRLAMAMIZ GEREKTİĞİNİ GÖRMELİYİZ. ÖMÜR BOYU İŞ YOK. BU YÜZDEN GENÇLERİN ÇEVİK OLMALARI VE BİR İŞTEN DİĞERİNE KOLAY GEÇİŞ YAPMALARINI SAĞLAYAN BECERİLERE SAHİP OLMALARI GEREKİR.

EĞİTİM SADECE İSTİHDAMIN BİR ARACI OLAMAZ

Gençleri sadece ekonomiye veya istihdama hazırlamak eğitimin amacı olamaz. Eğitim aynı zamanda içsel ilgiyi geliştirmekle, yaşadığımız yerlerle bağlantılı bir kimlik duygusuna sahip olmakla, merakla, öğrenme kültürüyle ve öğrenme tutkusuyla ilgilidir. Bütün bunları dikkate alarak mevcut eğitim sistemimizi bir şekilde ye-

niden tasarlamamız gerekiyor.

Gençler sınavlar ve kurumlara yerleşmek ve sıralamada üstte yer almak için çok fazla zaman harcıyorlar. Bu yüzden okullarımızda ve üniversitelerimizde gençlerimizin sınav başarısına göre değerlendirilen bir model yarattık. Bu durum öğretmenler üzerinde çok fazla baskı oluşturuyor ve onları insan merkezli düşünmekten alıkoyuyor. Öğrenciler üye-

rinde oluşan baskı onların bireysel ilgileri doğrultusunda kendi şartlarında keşfetmeyi öğrenme özgürlüğünü kısıtlıyor.

Toplumda önem verilen yerel konulara bakarak, onları öğrenme için bir başlangıç noktası olarak kullanabiliriz. Yerel topluluk, yerel işletmeler, STK'lar ile yakın bir şekilde çalışarak, gençleri geliştirmekte farklı iş kollarıyla buluşturuyoruz. Yani bu karmaşık bir soru ve soru-

İstanbul Eğitim Zirvesinden

nuzun basit bir cevabı yok. Ancak, daha önce söylendiği gibi, sadece ekonomi için değil, içsel öğrenme için daha fazla alan yaratmamız gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca esenlik, mutluluk, anlamlı bir yaşama sahip olmak gibi hedefler de eğitimin bir parçası olmalı.

Bu düşüncenin hayata geçirilmesinin, koşulların oldukça farklı olduğu, örneğin; Kampala, Uganda, Kolombiya veya Vietnam'daki kırsal alanlardan ziyade bugün burada, Hollanda'da bulunduğum yerde daha kolay olduğunun farkındayım. Ayrıca insanların büyüdüğü ve yaşadığı bağlamın oldukça farklı olduğunu, yoksulluk içinde yaşayan insanların seçeneklerinin de sınırlı olduğunu kabul ediyor, ayrıcalıklı bir konumdan konuştuğumu da biliyorum.

Bu nedenle, uluslararası kalkınma ve yardım programlarında çok daha etkili olmamız gerektiğini düşünüyorum. Yerel zorluklar ve keşfedilmesi gereken yerel şartları tanıma konusunda çok daha iyi bir seviyeye gelmeliyiz.

Bir diğer önemli konu da şudur: Sadece yeni teknolojilerle çalışmakla kalmayıp, aynı zamanda eğitimi yeniden tasarlanmanın önemli bir bileşeni olabilecek öğretmenlerin kapasitelerini geliştirmeye daha fazla zaman ayırmalıyız. Öğretmenlerin yerel çevre ile çalışmasına yardımcı olmak, hayatın içinden olaylara bakmak, yerel toplumun meselelerini ele almak, gençlerin sınıfa getirdiği sorunları yeni öğrenme biçimleri ve belirli öğretim kapasiteleri gerektiren öğrenme yöntemleri için bir başlangıç noktası olarak kullanmak bu açıdan yararlı olabilir. Belki bir öğretim ve öğrenme biçimi olarak vatandaşlık bilgisi bu amaçla kullanılabilir. Böylece eğitim daha anlamlı hale gelir ve gerçeklikle ilişkisi kurulabilir. Böyle bir anlayış gerçekten büyük bir fark yaratabilir, geleceği değiştirebilir. Böylece eğitim sistemini daha yararlı bir tarzda kurgulayabiliriz.

GENÇLER SINAVLAR VE KURUMLARA YERLEŞMEK VE SIRALAMADA ÜSTTE YER ALMAK İÇİN ÇOK FAZLA ZAMAN HARCİYORLAR. BU DURUM ÖĞRETMENLER ÜZERİNDE ÇOK FAZLA BASKI OLUŞTURUYOR VE ONLARI İNSAN MERKEZLİ DÜŞÜNMEKTEN ALIKOYUYOR. ÖĞRENCİLER ÜZERİNDE OLUŞAN BASKI ONLARIN BİREYSEL İLGİLERİ DOĞRULTUSUNDA KENDİ ŞARTLARINDA KEŞFETMEYİ ÖĞRENME ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KISITLIYOR.

PANDEMİNİN HATIRLATTIKLARI

Pandemi, birçok okulun ve öğrencinin eğitime ve teknolojiye erişimi konusunda soruları gündeme getirdi. Okullar kapatıldığında, birçok ülkede toplumun bir kesiminin teknolojik imkânlar ve eğitime erişim konusunda diğerlerine kıyasla daha fazla imkâna sahip olduğu görüldü. Nerede yaşarsa yaşasın gençler evlerine kapanmak zorunda kaldılar. Oysa gençlerin çoğu için ev uygun koşullar sağlamaktan uzaktı. Bu gençler şu anda dezavantajlı durumlar ve akranlarından geri kaldılar.

Bu tecrübenin, öğretim ve öğrenme şeklimiz hakkında düşünmek, eğitime ilişkin acil sorunları değerlendirmek için önemli dersler barındırdığına inanıyorum. Sürekli eğitimde bu teknolojilerin gücünü ve olumlu yönlerini görmemizin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Fiziki olarak bir araya gelmemiz mümkün olmadığında bu zirvede olduğu gibi bu teknolojilerden yararlanabiliriz. Birçok insan canlı yayında dersleri takip edebilir. Biriy-

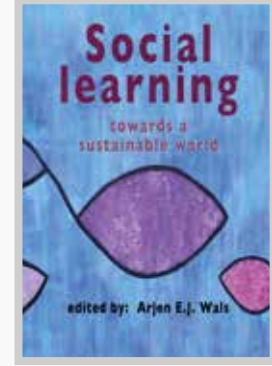
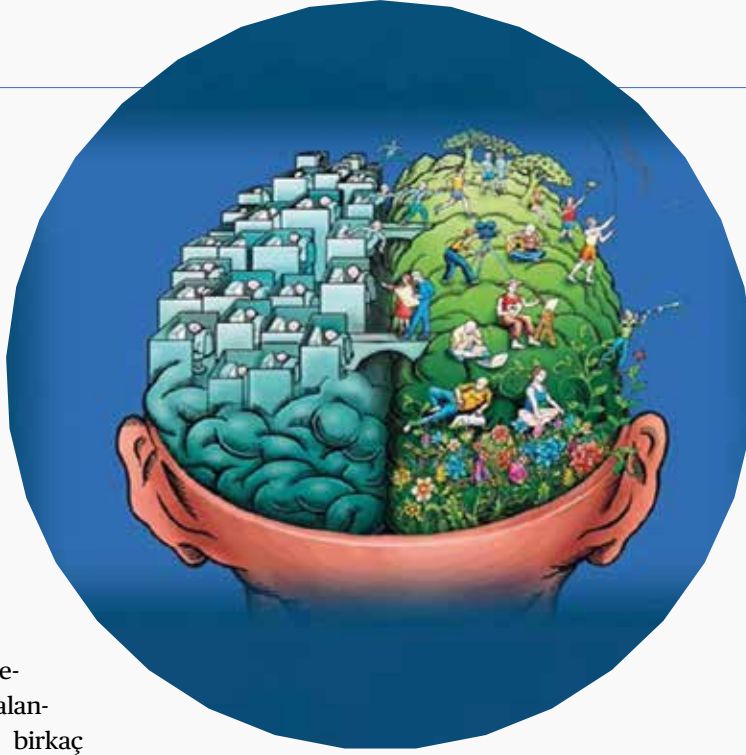

le buluşmak için seyahat etmemize gerek yok. Bu da fosil yakıtlardan tasarruf etmemizi sağlar. Bu toplantıları bu şekilde daha çok yaparsak, karbon ayak izlerimizi azaltabiliriz, bence bu muazzam bir şey.

TEKNOLOJİ BAĞIMLIĞI MEKÂN DUYGUMUZU YOK EDİYOR

Öte yandan bu teknolojilerin bizi bazı yönlerden bu alanda tekelleşmiş dünyadaki birkaç büyük şirkete bağımlı hale getirdiğini de kabul etmeliyiz. iPad'ler den dizüstü bilgisayarlarımıza kullanarak büyümesine yardımcı olduğumuz şirketler konusunda eleştirel bir tutum takınmalıyız. Bu şirketlerin sağladığı imkânların yenilik için, ekonomik büyüme için iyi olduğunu söyleyebilirsiniz. Ancak sürdürülebilir kalkınma hakkında konuştuğumuzda, bu teknolojiler tarafından bir şekilde ele geçirildiğimizi gözden ırak tutmamalıyız.

Bu teknolojilere bağımlı hale geldiğimizde yerel çevre ve parçası olduğumuz toplulukla olan bağımızı ve mekân duygumuzu kaybetmiyor muyuz? Parçası olduğumuz topluluk her zaman açık tuttuğumuz ekranlarımıza yapıştırılır ve bu toplumumuzla ve birbirimizle olan insani bağların kaybolmasına yol açar, daha derin etkileşim imkânını ortadan kaldırır. Bu teknolojiler yeni bağlar geliştirmemize ve stratejik ilişkiler kurmamıza yardımcı olsa da yerel bağlarımızın ve aidiyet duygumuzun zayıflamasına da yol açabilir. Oradan oraya dolaşıp, dünyayla bu kadar meşgulken yakın çevremizde olan bitene karşı bizi duyarsızlaştırabilir. Bu bağları kaybedersek, yakın çevremizle kim ilgilenecek? Bir tutkumuz veya aidiyetimiz yoksa

UNESCO Sosyal Öğrenme ve Sürdürülebilir Kalkınma Masası Başkanı da olan Arjen Wals, eğitimi sosyal çevreyle birlikte ele alınması gereken bir konu olarak değerlendiriyor. Arjen Wals bu alanda akademik çalışmalarıyla da öne çıkıyor.

**BU TEKNOLOJİLER
YEREL BAĞLARIMIZIN VE
AİDİYET DUYGUMUZUN
ZAYIFLAMASINA DA
YOL AÇABİLİR. ORADAN
ORAYA DOLAŞIP
DÜNYAYLA BU KADAR
MEŞGULKEN YAKIN
ÇEVREMİZDE OLAN
BİTENE KARŞI BİZİ
DUYARSIZLAŞTIRABİLİR.
BİR TUTKUMUZ VEYA
AİDİYETİMİZ YOKSA
BUNLARIN DA BİR ANLAMI
OLMAZ.**

bunların da bir anlamı olmaz. Değer verdiğiniz, korumak istediğiniz bir yere sahip olmak da sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olarak önemlidir.

Galiba pandemi eğitime eşit erişim ve teknoloji kullanımı konusunda sorulanması gereken daha derin konuları gündeme getirdi. Pandemiye daha önce bahsettiğim gibi, biyolojik çeşitliliğin kaybıyla iklim sorunlarıyla iç içe geçmiş bir kriz olarak görüyorum. Pandemi; bireycilik, rekabet, kendinize, ailenize, ülkenize değer vermeme, diğer insanlara ve diğer canlılara karşı merhametsizlik, empati yoksunluğu gibi olgularla kendini belli eden, “küresel sistemik işlev bozukluğu” olarak adlandırdığım halin sembolik göstergesidir.

Tüm eğitim sistemimiz bu rekabetçi hayatta kalma amacına yönelikse bu kazananları ve kaybedenleriyle sıfır toplamlı bir oyundur. Böyle düşündüğümüzde aslında burada daha derin sorunlardan kaçınıyoruz demektir. Bu yüzden bu konuları tartışmamızın önemli olduğunu düşünüyorum.

Eğitim Ortamlarında Teknoloji Kullanımı

Yapılan araştırmalar, öğrencilerin performansında sadece teknolojik ekipmanların sınıflarda istiflenmesiyle bir artış kaydedilmediğini ortaya koymuştur. Günümüzün geleneksel eğitim sistemlerinde, öğretmenlere çeşitli yeni materyaller sunulmaktadır, ancak bunların çok azı yenilikçi pedagojileri destekleyen unsurlar içermektedir.

MICHAEL STEVENSON

PISA Kıdemli Danışmanı, OECD

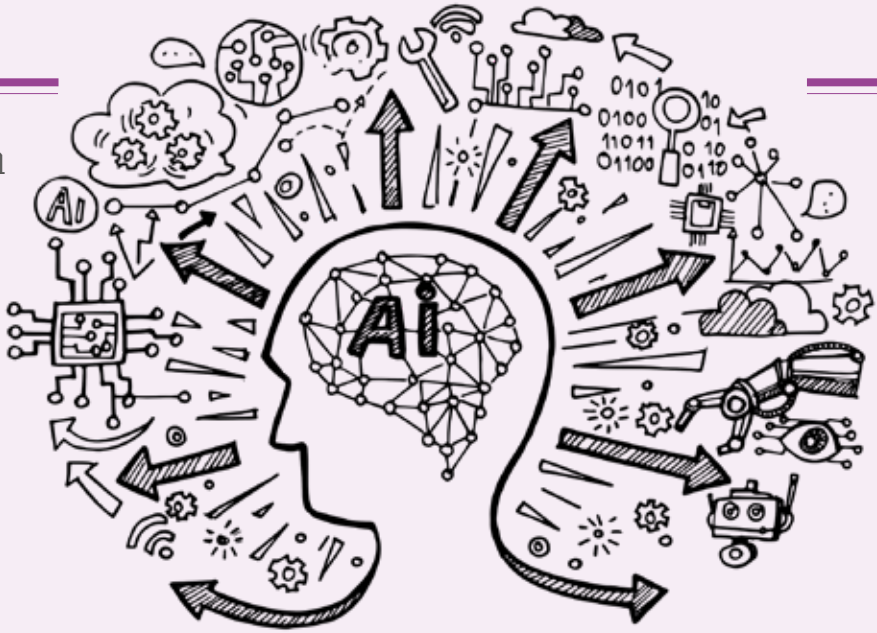

Birkaç yıl boyunca dünya çapında gençlerin matematik, fen ve okuma alanlarında performanslarını inceleyen; bu arada dijital teknolojilerin onların öğrenmelerini desteklemede nasıl bir rolü olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma yaptık. Dürüst olmak gerekirse Pisa, sistem düzeyinde öğrenci öğrenme sonuçları ile ICT/BİT (Bilgi İşlem Teknolojileri) yeterliliği arasında anlamlı bir korelasyon bulamadı.

Sınıf ekipmanlarının eğitim için önemi her zaman tartışılmıştır. Bununla birlikte, daha iyi öğrenci performansının sadece teknolojik ekipmanların sınıflarda istiflenmesiyle elde edilmediği de gözlemlenmiştir. **Günümüzün geleneksel eğitim sistemlerinde, öğretmenlere çeşitli yeni materyaller sunulmaktadır, ancak bunların çok azı yenilikçi pedagojileri destekleyen unsurlar içermektedir.**

Fakat bir şeylerin değiştiğini, öğretme ve öğrenmeyi dönüştürme yeteneğine sahip yeni bir neslin geldiğini düşünüyorum. Bu neslin ihtiyaç duyduğu sistemi çok farklı şekillerde tanımlayabiliriz. Sanırım İleriye doğru büyük sıçramayı gerçekleştirecek bu sistemi akıllı öğretim sistemleri olarak tanımlamak en doğrusu. Bu her öğrenciyi matematikte, bilimde, beşerî bilimlerde disiplinler ve disiplinler arası kavramlarla yüzleşmeye dahil edebileceğimiz, onları problem çözme durumlarına yönlendirebileceğimiz, anında geri bildirim verebileceğimiz ve bir algoritma aracılığıyla bir sonraki problemi gençlerin öğrenme tarzları ve ihtiyaçları doğrultusunda üretebileceğimiz bir sistem olmalıdır.

Bu fikrin dönüşüm potansiyeline sahip, ileriye doğru bir sıçrama olduğunu, "Teknoloji neden son 100 yılda sağlığı değiştirdiği gibi eğitimi de değiştirmede?" sorusunun cevabının da bir parça burada yattığını düşünüyorum.

ROBOT DEVRİMİ

Teknoloji, mevcut dünyadan tamamen farklı yeni bir dünya yaratacak. Bu bağlamda robot devriminden bahsedilebilir. Kimse öğretmenlerin sınıftan kaybolmasını istemez. Bu nedenle, **okullarda öğretmenlerin ve teknolojinin rolleri ve etkileri arasında bir denge kurmak gerekir. Bu noktada öğretmenlerin desteklenmesinde akıllı eğitim sistemleri devreye girebilir.** Eğitim ekosistemlerinin değişim ve dönüşümünde temel kaygı, küresel devlerin ve bölgesel şirketlerin performanslarıdır. Bu şirketlerin öğrencilere, okullara ve hükümetlere sunduğu kâr odaklı projeler başlıca sorun kaynaklarıdır. Bu kurumların sunduğu projeler her zaman eşitsizlik yaratır. Yol haritamızı çizmeye çalışırken ciddi zorluklarla karşı karşıya kalabiliriz. Bunlardan biri ve belki de en önemlisi, yeni hedefler ve öncelikler belirlemektir.

Öğretmenin rolü ile bir teknolojik, akıllı öğretim sisteminin rolü arasında çok zekice ayarlanmış bir denge mümkündür. Bu rol paylaşımında öğretmen, akıllı öğretim sistemlerinin, müfredatın dokunmadığı alanlara ve aynı zamanda çocuğun bütünsel gelişimine odaklanabilir.

Burada endişe verici olan küresel devler ile yerel unsurların çatışma riskidir. Bu noktada sanırım, büyük teknoloji aktörlerinin tamamen kâr elde etmek amacıyla; dünya genelinde hükümetlerin, okulların ve öğrencilerin gücünü aşan tekliflerde bulunmaları imkân dahilindedir.

MAKİNE ZEKÂSİ VE İNSAN ZEKÂSİ

Makineler bir dereceye kadar insanlar gibi düşünebilir. Ancak odak noktası, insanların kendi zekalarını nasıl geliştirdikleri ve makine zekâsıyla nasıl karışıp makine zekâsını tamamlayabilecekleri üzerinde olmalıdır. Makine zekâsı ve insan zekâsı için sunulan çerçevede, insanların makinelerle paylaştığı ortak bir zekâ vardır ve bu zekâ türüne akademik zekâ denilebilir.

"YAPAY ZEKÂ DÜNYASINDA İNSAN GELİŞİMİ NASIL GERÇEKLEŞECEK?" SORUSU BÜYÜK BİR SORUDUR. İNSANLAR GELİŞMEYE DEVAM EDEBİLMEK İÇİN NE ÖĞRENELİ? İLK ÖNEMLİ BECERİ UYARLANABİLİR PROBLEM ÇÖZMEDİR. SORUNLARA VE SIKINTILARA KARŞI ANLAYIŞIMIZI VE DAVRANIŞLARIMIZI ÇEŞİTLENDİRMEKTEN BAHSEDİYORUM.

TEKNOLOJİ, MEVCUT DÜNYADAN TAMAMEN FARKLI YENİ BİR DÜNYA YARATACAK. BU BAĞLAMDA ROBOT DEVRİMİNDEN BAHSEDİLEBİLİR. KİMSE ÖĞRETMENLERİN SINIFTAN KAYBOLMASINI İSTEMEZ. BU NEDENLE, OKULLARDA ÖĞRETMENLERİN VE TEKNOLOJİNİN ROLLERİ VE ETKİLERİ ARASINDA BİR DENGE KURMAK GEREKİR.

Bu, dünyayı anlama şeklimizle ilgilidir. Fakat, iki farklı zekâ parçası insanlara öz-güdüdür. Biri sosyal zekâ, diğeri ise kendini anlama zekasıdır.

"Yapay zekâ dünyasında insan gelişimi nasıl gerçekleşecek?" sorusu büyük bir sorudur. İnsanlar gelişmeye devam edebilmek için ne öğrenmeli? Bu sorulara dayanarak, insan zekâsı için bazı yetkinlikler bulduk. İlk önemli beceri uyarlanabilir problem çözmedir. Sorunlara ve sıkıntılara karşı anlayışımızı ve davranışlarımızı çeşitlendirmekten bahsediyorum.

İkinci yetkinlik etik karar vermedir. Bu beceri, ilgi alanlarımızı başkalarıyla karşılaştırma yeteneği olarak da adlandırılabilir. Daha spesifik olmak gerekirse, bu beceri aslında bilişsel ve akılcıca bir düşünme şeklidir. İnsanlarla karşılaştırıldığında, maki-neler bu konuda oldukça başarısızdır.

Eğitim konusu uzun zamandır çok fazla tartışılmamıştır. Son 30 yılda tek bir parametre bağlamında tartışıldı ve bu

MICHAEL STEVENSON

PISA Kıdemli Danışmanı, OECD

Michael Stevenson, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü'nde (OECD) yer alan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) kıdemli danışmanıdır. İnovasyon, strateji ve hükümetlere destek verme konularında sorumludur. PISA için uzun vadeli yol haritasının geliştirilmesine öncülük etmektedir. Ayrıca, yapay zekâ çağında eğitime yönelik 'Yarın için Yüksek Performanslı Sistemler Girişimi' projesine liderlik etmektedir. 2007-2013 yılları arasında Cisco Systems'da Global Eğitim Başkan Yardımcılığını yapmıştır. Bu süre zarfında, şu anda eş başkanlığını yaptığı Küresel Eğitim Liderleri Ortaklığı'nı kurmuştur. Michael, kariyerine BBC'de güncel olaylar biriminde başlamış, daha sonra BBC Sekreteri ve Eğitim Direktörü olarak devam etmiştir. Londra'daki İngiltere Eğitim Bakanlığı'nda strateji, iletişim ve teknoloji bölümünde yöneticilik yapmıştır.

parametre gençlik okuryazarlığıydı. Görüldüğü üzere; fen, matematik, edebiyat alanlarında eğitimde istediklerimizi gerçekleştiremedik. Bütün bunlara rağmen eğitimi dünyanın motoru haline getirebilir miyiz? Bu önemli ama hala cevaplanmamış bir sorudur.

AKLI KULLANMAK BİR TÜR AHLÂKİ YÖNELİMDİR

Okullar bizi 21. yüzyılda ileriye götürmedi. Her şeyden önce antik dünyaya ve Aristoteles'e dönersek onun insanın gelişimi hakkında söylediği, "yaşamını geliştiren kişi akılla aşılannmıştır" sözüne kulak vermeliyiz. Akli kullanmak bir tür ahlaki yönelimdir. Hayata anlam ve değer katar. Akınlı kullananlar dünyada bir yerleri olduğu bilincine sahip olanlardır.

Bununla birlikte, yapay zekâ ve robot teknolojileriyle insanların gelişmelerini sağlayacak, öğrenmelerini destekleyecek yöntemler üzerinde düşünmek gerekir.

Dünya Değişirken Sistem Aynı Kalamaz

Artık eğitim sistemlerimizin amaca uygun olmadığı gerçeği üzerinde uzlaşmaya başlamamız gerçekten önemli. On yıllardır eğitim planlamacıları olarak sistemin değişmesi gerektiğinden bahsediyoruz ama bir adım atmıyoruz. Pandemi bu süreci kesinlikle hızlandırdı ve bize yeni bir eğitim sistemi tasarlama konusunda alan açtı.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri erişim ve kalite baz alınarak çerçevesi oluşturulmuş hedeflerdir ve UNICEF'in eğitim hedeflerinin temelinde eğitime eşit katılım hakkı yer almaktadır. Bence burada birden fazla farklı strateji üzerinde düşünmemiz gerekiyor. Kapsayıcılık, doğası gereği eğitim süreçlerinin dışında bırakılan çeşitli hedef gruplara ulaşmakla ilgilidir. Eğitim istatistikleriyle ilgili sorunlardan biri, toplam kayıt yapan öğrenciler üzerinden bir çıkarımda bulunulmasıdır. Ama yapılması gereken, ayrıntılara inerek, altta yatan ve size çocuklarla ilgili hikâyeleri anlatan kalıpları anlamaya çalışmak olmalıdır.

EĞİTİME ERİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bu çerçevede örneğin; engelli veya yoksul bir çevreden gelen çocukların durumunu anlamamız gerekir. Bazı ülkelerde cinsiyet eğitime katılımında fazlaca belirleyici oluyor. Bu durumun tezahürlerini çok farklı şekillerde gözlemleyebilirsiniz. Son dönemde Irak'ın güneyinde yaptığımız çalışmalarda ilginç veriler elde ettik. Örneğin, kız öğrencilerin okullaşma oranında liseden itibaren dramatik bir düşüş yaşanıyor.

RORY ROBERTSHAW

UNICEF Türkiye Eğitim Direktörü

İstanbul Eğitim Zirvesinden

Yaptığımız analizler; erken evlilik, ev işlerinin kadınlara yüklenmesi, eğitimin değeri hakkındaki algılar, yol güvenliği, okul ortamlarındaki hijyen gibi sorunların ve daha önce karşılaşmadığımız bir dizi karmaşık faktörlerin eğitime katılımı ciddi sorunlara yol açtığını gösteriyor.

Araştırmamıza konu olan grupta eğitime katılımı belirleyici olan faktörlerden biri de aile içerisinde alınan ekonomik kararlardır. Aileler bütün çocukları okutmak için gereken ekonomik imkânlardan yoksundur. Karar verme anında eğitime devam etmesi gereken çocukların erkek çocuklar olması gerektiği düşünülüyor kız çocuklar ihmal edilebiliyordu.

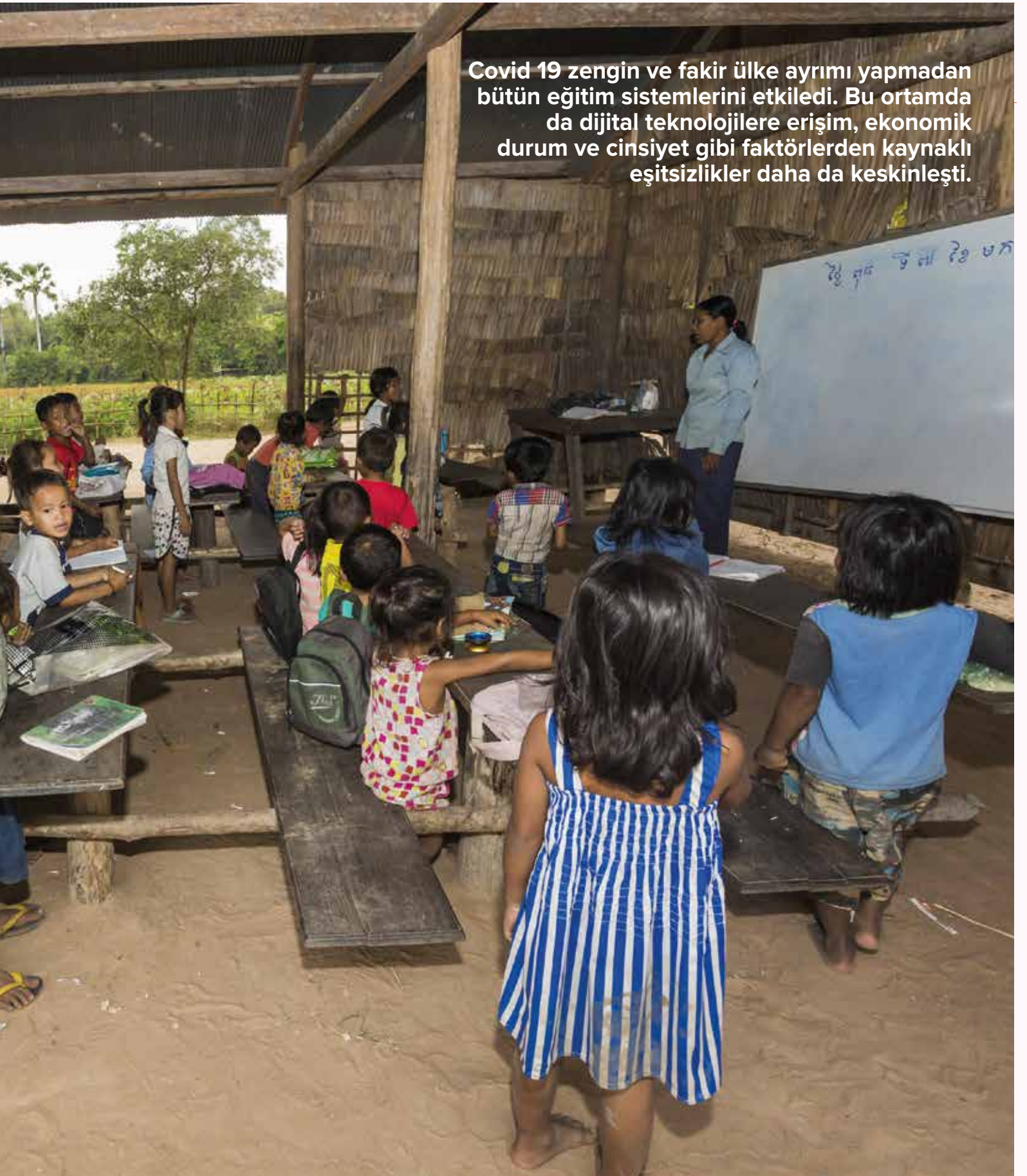
Bu sorun oldukça kapsamlı ve farklı açılardan ele alınabilir. Son yıllarda etkisini hissettiğimiz Covid-19 gibi yıkıcı faktörleri de dikkate almak gerekir. Covid 19 zengin ve fakir ülke ayrımı yapmadan küresel olarak bütün eğitim sistemlerini etkiledi. Okullar uzun süre kapalı kaldı ve eğitim teknolojilerine sarılmak çözüm olarak görüldü. Küresel olarak, birçok çocuk alışılmadık dışı bir ortamda eğitim almaya güçlü bir tepki verdi. Bu ortamda da dijital teknolojilere erişim, ekonomik durum ve cinsiyet gibi faktörlerden kaynaklı eşitsizliklerin ortaya çıktığına şahit olduk.

Yeni endüstrilerle birlikte ekonomik bir dönüşüm de yaşanıyor. Bu aynı zamanda istihdamın doğasını da değiştiriyor. Eski toplumlarda eğitim ile ekonomik katılım arasındaki bağa dikkat edersek, eğitim sisteminin ileri yaşlarda bireylerin istihdam edileme riskine göre pozisyon alması ve yeni döneme uyum sağlaması gerektiğini görürüz. Eski eğitim sisteminden geçmiş olanları da istihdam süreçlerine dahil etmek için stratejilere ve farklı yaklaşımlara ihtiyacımız var.

Covid 19 zengin ve fakir ülke ayrımı yapmadan bütün eğitim sistemlerini etkiledi. Bu ortamda da dijital teknolojilere erişim, ekonomik durum ve cinsiyet gibi faktörlerden kaynaklı eşitsizlikler daha da keskinleşti.

İstanbul Eğitim Zirvesinden

DÜNYA DEĞİŞİYOR AMA SİSTEM AYNI

Modern okulun tarihi, anavatanım İngiltere’de Sanayi Devrimi günlerine kadar uzanıyor. O zamanlar insanlar yeni ekonomiyi yönlendiren fabrikalarda ve değirmenlerde çalışıyordu. Okullar da buna göre şekillendi ve bu okullar doğal olarak fabrikasyon üretim modelini andırıyordu. Öğretmen tartışmasız talimatlar yönelten güçlü bir lider gibiydi. Öğrencilerin gerçekleri öğrenmesini bekliyordu. Üretim bandını andıran bu düzenekte sınıfın en verimli şekilde nasıl organize edileceği üzerinde düşünmek gerekmiyordu. Gerçekten ironik bir durum ama dünyanın neresinde bir okula girseniz hemen hemen benzer bir ortamla karşılaşsınız. O kadar tanıdık bir ortam ki, 1800’lerdeki sınıfları şimdiki sınıflarla

YENİ ENDÜSTRİLERLE BİRLİKTE EKONOMİK BİR DÖNÜŞÜM DE YAŞANIYOR. BU AYNI ZAMANDA İSTİHDAMIN DOĞASINI DA DEĞİŞTİRİYOR. ESKİ EĞİTİM SİSTEMİNDEN GEÇMİŞ OLANLARI DA İSTİHDAM SÜREÇLERİNE DAHİL ETMEK İÇİN STRATEJİLERE VE FARKLI YAKLAŞIMLARA İHTİYACIMIZ VAR.

RORY ROBERTSHAW

UNICEF Türkiye Eğitim Direktörü

Sosyal değişimi destekleyen çalışmalarıyla 20 yılı aşkın bir süredir üst düzey yönetici deneyimine sahip çok yönlü bir eğitimcidir. Rory Robertshaw kapsamlı yönetim becerileri ve bu konuda yürüttüğü çalışmalarla uluslararası kuruluşlarda birçok aktif rol üstlendi. Özellikle öğrenme ve beceriler gibi alanlarda uzman olan Robertshaw, yerel ekonomik kalkınma, kentsel gelişim ve kamu hizmeti gibi konularda da dünya ölçeğinde önemli bir isim.

karşılaştığımızda çok küçük farklar olduğunu görürsünüz. Belki bazılarında akıllı tahta ilave edilmiştir, hepsi o kadar. Hemen hemen aynı model üzerinden devam ediyoruz. Ancak dünya değişiyor.

Artık eğitim sistemlerimizin amaca uygun olmadığı gerçeği üzerinde uzlaşmaya başlamamız gerçekten önemli. Ve bence pandemi, bir şekilde bu imkânı bize sağladı. En azından on yıldır eğitim planlamacıları olarak bundan bahsediyoruz ama bir adım atmıyoruz. Pandemi bu süreci kesinlikle hızlandırdı ve bize yeni bir eğitim sistemi tasarlama konusunda alan açtı.

EŞİTSİZLİK ERKEN ÇOCUKLUKTA BAŞLIYOR

Erken çocukluk dönemi son derece kritik bir evredir ve resmi okul öncesinde çocukların sonraki eğitim hayatına yön verir ve okulda kalmaları açısından önemlidir. Çocuk gelişimi hakkında yeterince düşünürsek, eşitsizliklerin de başladığı bir dönemdir. Bu alan eğitim sistemleri tarafından en az finansman sağlanan alandır.

Erken çocukluk eğitimini sağlamanın yolu bunu ana sisteme bağlamak olmayabilir. Çünkü bunu yoksul ülkelerin geniş ölçekte yapması büyük maliyet getirir. İnşaat ve öğretmen maliyetleri bu ülkeler için büyük bir mali külfet doğurur. Ancak başka modeller geliştirmenin de mümkün ve etkili olduğunu biliyoruz. Örneğin, Türkiye’de erken çocukluk eğitimi etrafında gelişen ve ana akım okulları içeren, 3 yaşından 5 yaşına kadar olan çocuklar için ek sınıfları genişleten bir karma model uygulanıyor.

Aynı şekilde belediyelerin erken çocukluk eğitiminin daha gayri resmi biçimleri üzerinde çalıştıklarını, ev merkezli eğitim için destek sağlayan modeller geliştirdiklerini de görüyoruz. Eğitim için yeni paradigmlar inşa etmek için daha yaratıcı düşünmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Bu da tüm bileşenlerin katılımıyla mümkün olabilir.

Teknoloji bahsine dönersek bu, öğrenmeyi destekleyenlerin kim olduğu ile ilgilidir. Akranların eğitimde de çok önemli olduğunu unutmayın. Çocuklar çocuklara öğretir ve biz bunu daha da kolaylaştırabilir ve destekleyebiliriz. Yaşlı insanlar, aile büyükleri çocukların eğitiminde çok önemli bir rol oynamaktadır. Onların enerjisini çocukları daha iyi bir şekilde desteklemek için kullanabiliriz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KRİTERLERİMİZ FAZLA REKABET ODAKLI

Bence araştırmalar genellikle önemli, güçlü kişilerin ve karar vericilerin elindedir. Araştırma süreçlerinde paydaşları ne kadar çoğaltırsak, birçok nedenden dolayı o kadar iyi olur. Her şeyden önce, teknik açıdan bakıldığında, daha geniş bir kitleyi veya sürecin paydaşı olan kitleyi araştırma sürecine dahil ettiyseniz, güvenilir ve geçerli veriler elde etme olasılığımız da artar.

Bu konuda riskleri de düşünmüyor değilim. Risklerden biri, araştırma süreçlerine ne kadar çok insanı katarsanız, sahiplik ne kadar geniş olursa, o kadar çok insan işin içine girer. Çoğu zaman, daha

**1800'LERDEKİ SINIFLARI
ŞİMDİKİ SINIFLARLA
KARŞILAŞTIRDIĞINIZDA
ÇOK KÜÇÜK
FARKLAR OLDUĞUNU
GÖRÜRSÜNÜZ. BELKİ
BAZILARINDA AKILLI
TAHTA İLAVE EDİLMİŞTİR,
HEPSİ O KADAR. HEMEN
HEMEN AYNI MODEL
ÜZERİNDEN DEVAM
EDİYORUZ. ANCAK DÜNYA
DEĞİŞİYOR.**

fazla veri kümelenme eğiliminde olduğunda, doğası gereği daha karşılaştırmalı ve nicel hale gelir. Bu çok faydalı da olabilir. Örneğin, öğrenme analizi bağlamında, PISA ve TIM gibi küresel anketler; okuma, matematik, bilim, gibi alanlarda ilerlemeye bakar ve testler uluslararası karşılaştırmalı bir temelde yapılır. Bir ülkenin, diğer bir ülkeye kıyasla kendi kohortunun (çalışma grubu) ne durumda olduğunu görmesi çok yararlıdır, ancak size araştırmanın bağlamı hakkında pek bir şey söylemezler.

Türkiye geçtiğimiz günlerde UNICEF ve OECD ile yakın zamanda da Cambridge Education'la buna benzer bir çalışma yaptı. Ancak bazen veri ve araştırma süreçlerinin yerelleştirilmesi, yerel topluluklar tarafından sahiplenilmesi ve yerel topluluklar tarafından yönetilmesi gerekir. Bence bu konuda zorluklar olsa da bir dengenin bulunması gerekir. Baktığınızda herhangi bir çalışmada veya araştırmada mutlaka paydaşlarımız vardır. Ben uluslararası bir ajans için çalışıyorum. Diğer uluslararası ajanslarla ortaklık yapıyor muyuz? Süreci yürütmek için hükümetten ayrılıyor muyuz? Çalışmalarımızda yerel toplulukların rolü nedir? Veri sahipliği ve veri güvenliği ile ilgili birçok soru sorulabilir. Bunun üzerinde sağlam temellere dayanan bir fikrim yok. Ama bence çok fazla kırmızı bayrak bulunan bir alan burası. Ve bu tür konularda fazla kuralcı olmak konusunda çok dikkatli olmalıyız.

Zıtlıkları
Zenginliğe
Çeviren Ülke:

Fildişi Sahili

*Aniden bastırın
yağmur sonrası açan
güneşi, farklı sokak
lezzetleri, cana yakın
insanları, iç savaşın
gölgesinde geçen yılları,
bağımsızlık yolundaki
kararlılığı, kendine
has kültürü ve yaşam
tarzı ile tanınması,
görülmesi gereken bir
ülke.*

 Damla Nur Odabaş

Ülkeler ve Kültürler

Fildişi Sahili, resmî adı ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti, Afrika kıtasının batı kısmında yer alan bir ülkedir. Fildişi uzun yıllar ülkenin en önemli ihracat kaynaklarından biri olmuştur. Bundan dolayıdır ki, ülkenin ismi Fransızca'da "Fildişi Sahili" anlamına gelen Côte d'Ivoire'dir.

TARİHİ

Bugün Fildişi Sahili'nin sınırları içerisinde kalan yerlerin geçmişi hakkında fazla bilgi yoktur. Eski dönemlerde bu toprakların hepsine hükmeden siyasi bir gücün bulunmaması ve buralarda birbirinden farklı özelliklere sahip pek çok kabilenin yaşaması ülkenin tarihini karmaşık hale getirmiştir.

Avrupalılar ile ilk temasını 15. yüzyılda gerçekleştiren ülkede Portekiz gemileri yerel halk ile ticari faaliyetlerde bulunmuştur. 17. yüzyıldan itibaren bölgede bulunan yerli halk Portekiz, Fransalı tüccarların gelmesi ile uzaklaştırılmıştır. 19. yüzyıl ortalarına doğru yerel halk ile ilk kalıcı bağlarını sağlayan Fransa, bölgeye yerleşmeye başlamış ve 1893 yılında Fildişi Sahili'ni resmî olarak kolonisi ilan etmiştir. 1956 yılında özerk bir yapıya kavuşan ülke, République de Côte d'Ivoire ismi ile 7 Ağustos 1960 tarihinde tam bağımsızlığını elde etmiştir.

COĞRAFYA VE İKLİM

Fildişi Sahili'nin sınır komşularını; Mali, Burkina Faso, Gana, Liberya ve Gine oluşturmaktadır. Güneyinde ise Atlas Okyanusu'yla çevrilidir. Atlas Okyanusu'ndan dolayı Güney kesimlerinde nemli tropikal iklim gözlemlenmekte olup en kuzey bölgelerinde ise kurak bir iklim hakimdir. Ülke genelinde ortalama sıcaklık değerleri 28 °C düzeyinde yer alsa da ülkenin kuzey kesimleri ile güney kesimleri arasında keskin sıcaklık farkları gözlemlenebilmektedir.

NÜFUS

Genç bir nüfusa sahip olan Fildişi Sahili'nde yaklaşık 60 farklı etnik grup bulunmaktadır. Bunlardan Akanlar, nüfusun %42'sini

oluştururken, Voltaicler, Kuzey Mandeler, Krular, Güney Mandeler diğer büyük etnik gruplar olarak öne çıkmaktadır. Afrika kökenli etnik gruplarda çoğunluğunu %77 ile Fildişi Sahili vatandaşları oluştururken, %20'sini Liberya, Burkina Faso ve Gine gibi diğer Afrika ülkelerinden çalışmak için

gelen Afrikalılar oluşturmaktadır. Afrika kökenli gruplar haricinde ülkede farklı kıtalardan da yabancılar yaşamaktadır. Bu topluluklar içerisinde ilk sırada Fransa vatandaşları ve ikinci sırada Lübnanlılar yer almaktadır.

Ülke genelinde İslamiyet yaygın din

Fildişi Sahili Cumhuriyeti

Başkent: Yamoussoukro

Yüzölçümü: 322.463 km²

Nüfus: 26.378.274

Resmi Dil: Fransızca

Para Birimi: Batı Afrika CFA
Frangı (XOF)

Yönetim Şekli: Cumhuriyet/
Başkanlık Sistemi

konumunda olup, nüfusun %45'i İslam inancına göre yaşamlarını sürdürmektedir. Ülkede en yaygın ikinci din ise %30 ile Hristiyanlık (%17 Katolik, % 11 Evangelist, %2 diğer) dinidir. Bu iki din haricinde nüfusun geri kalan %25'inin ise Animist ve diğer inanışlara sahip olduğu bilinmektedir.

EKONOMİ

Fildişi Sahili, az gelişmiş ülke statüsünde olmayan 14 Sahra Altı Afrika ülkesinden biri konumundadır. Ekonomisinin büyük bölümü tarımsal ihracata dayanmaktadır. Zengin demir cevherine ve bakır madenlerine sahip olan ülkede, geniş nikel, fosfat, boksit ve ko-

balt rezervlerinin olduğu saptanmıştır. Fildişi Sahili kakao üretiminde dünyada ilk sırada yer almakta ve tek başına küresel üretimin %45'ini gerçekleştirmektedir. Ülkede kakao'nun yansıra pamuk, kauçuk ve kahve gibi katma değeri yüksek tarım mamullerinin de üretimi yapılmaktadır.

Ülkeler ve Kùltürler

GEZİ REHBERİ

Taï Millî Parkı

Fildişi Sahil'i'nde yer alan, Batı Afrika'daki en önemli yağmur ormanı alanlarından birini içeren ulusal bir parktır. 1982 yılında flora ve faunasının genişliğinden dolayı UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak ilan edilmiştir.

Grand-Bassam

Abidjan'ın doğusunda yer alan kasaba, 1893 yılından 1896 yılına kadar Fransız sömürge yönetimine başkentlik yapmıştır. 2012 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak ilan edilmiştir.

St. Paul Katedrali

Yer: Abidjan

Yenilikçi ve modern bir katedral olan St. Paul Katedrali, İtalyan mimar Aldo Spiritom tarafından tasarlanmıştır. 1980 yılında yapımına başlanan katedral 1985 yılında tamamlanan yapı dünyanın en büyük katedrallerinden biri ve Afrika kıtasındaki en büyük ikinci kilisesidir.

Notre-Dome De La Paix Bazilikası

Yer: Yamoussoukro

Kilise, 1985-1990 yılları inşa edilmiş olup Guinness Dünya Rekorları Kitabı'na dünyanın en büyük kilisesi olarak girmiştir. 30,000 m² alana ve 158 metre yüksekliğe sahip olan kilisenin kapasitesi 11 bin kişidir.

Banco Millî Parkı

Yer: Abidjan

1953 yılında kurulan ve 300 kilometrelik bir alana sahip olan Banco Millî Parkı, Brezilya ormanlarından sonra en büyük ikinci orman olma özelliğini taşır.

Assinie

Gana sınırındaki Sud-Comoé bölgesinde yer alan Assinie, Gine Körfezi'nin kenarında Fildişi Sahil'i'nde bir sahil beldesidir.

Taï Millî Parkı

Medeniyetler Müzesi

Yer: Abidjan

1942 yılında devlet tarafından Abidjan'da açılan ulusal müze; ülkenin geleneksel yapısını, kültürel dokusunu ve el sanatlarını yakından tanıma imkânı bulacağınız bir kamu müzesidir.

Comoé Millî Parkı

Fildişi Sahil'i'nin kuzeydoğusundaki Zanzan ve Savanes Bölgelerinde yer alan bir biyosfer rezervi ve UNESCO Dünya Mirası alanıdır. 11.500 km²'lik alanı ile Batı Afrika'daki en büyük koruma alanı olup, nemli Gine savanından kuru Sudan bölgesine kadar uzanmaktadır. Bazı hayvan ve bitki türlerinin son örneklerine bölgedeki ormanlık, çalılık alanlarda rastlanmaktadır.

Kong Camii, Kong

Kong Camii

Yer: Kong

Neo-Sudan tarzı Kong camii, kuzey Fildişi Sahili halklarının İslamlaşmasının en eski sembolüdür. Düzenli olarak bakımı yapılan ve uzun süre bozulmadan kalması sağlanan mimari, 1978'de uygun olmayan bir restorasyondan geçerek tahribata uğramıştır.

Ulusal Kostüm Müzesi

Yer: Grand-bassam

UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır. Fildişi Sahili tarihine ışık tutan müzede çeşitli kostümler, süs eşyaları, geleneksel yaşam alanlarının modelleri, minyatür ve gerçek boyutlu dans eden maskeler, etnolojik ve sömürge fotoğraflarını görebilirsiniz.

La Cava (Centre Artisanal De La Ville)

Yer: Abidjan

Afrika kültürünü yansıtan bu açık pazar alanında yerel ürünler, el yapımı ahşap hediyelik eşyalar ve yerel kıyafetler satılmaktadır.

Bingerville Botanik Bahçesi

Yer: Abidjan – Bingerville

Bingerville Botanik Bahçesi, dünyanın farklı bölgelerine ve Afrika'ya has bitkileri görebileceğiniz muazzam bir bahçedir.

Çağdaş Sanat Müzesi

Yer: Abidjan – Cocody

Eylül 2012'de açılan sanat galerisi Afrika'da çağdaş sanatı tanıtmayı amaçlamaktadır.

Abidjan

Fildişi Sahili'nin en büyük şehri ve eski başkentidir. Birçok Fransa ve komşu ülke vatandaşlarını cezbederek kozmopolit bir merkez haline dönüşmüştür. Yüksek binaları ve lagünleri ile Afrika'nın en gözde ve en kalabalık şehirlerinden biridir. Bir liman şehri olan Abidjan, bu limanlarda yapılan ticaretle ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Çağdaş Sanat Müzesi

Ülkeler ve Kùltürler

ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

Kurucu Başkan: Félix Houphouët-Boigny

Fildişi Sahilli doktor ve siyasetçi. Dakar'da tıp eğitimini tamamlayan Félix Houphouët-Boigny, 1940 yılına kadar doktorluk yapmıştır. Daha sonra kendisini aktif olarak siyasetin içerisinde gördüğümüz Houphouët-Boigny, Fildişi Sahili'nin 1960 yılında bağımsızlığını elde etmesinde büyük rol oynamıştır. Yapılan seçimlerde oyların büyük çoğunluğunu alarak bağımsız ülkenin ilk devlet başkanı olmuş, 33 yıl boyunca devlet başkanlığı görevini sürdürmüştür. Houphouët-Boigny, 1993 yılında yaşamını yitirmiştir.

Fildişi Sahili Edebiyatının Babası: Bernard Dadié

Fildişi edebiyatının babası ve öncüsü kabul edilir. Şiir, roman, tiyatro, kronikler, geleneksel masallar gibi birçok türde eser vermiş üretken bir yazardır. Tiyatro eserleri ile adından söz ettiren Dadié, Fildişi Sahili'nin bağımsızlık mücadelesinde etkin bir rol oynamıştır. 14'e yakın ödüle sahip yazar, 2019 yılında 103 yaşında yaşamını yitirmiştir.

İç Savaş Bitiren Adam: Didier Drogba

Bir dönem Galatasaray'da da top koşturan futbolcu 2005 yılında Fildişi Sahili millî takımının Sudan'ı yenerek ilk kez Dünya Kupası'na katılma hakkı kazandığı maçın ardından takımla gerçekleştirilen röportajda ülkesinde yaşanan iç savaşın durması için yaptığı konuşma birçok ülkede canlı olarak yayınlandı ve geniş kitlelere ulaştı. Sonrasında hem isyancı güçler hem de ülkenin başbakanı ile görüşen Drogba, iç savaşın sona ermesinde önemli bir isim olmuştur.

SOKAK LEZZETLERİ

ATTIEKE: Attiéké, fermente bir üründür ve manyok bitkisinin kökünden yapılır. Yanına; patates, soğan, domates ve biber kavrularak servis edilir.

FOUTOU: Foutou, muz ve manyok bitkisi pişirilir ve bir havanda uzun süre dövülerek elde edilir. Bu yemek genellikle tohum sosu, patıcan sosu gibi soslarla tüketilir.

ALLOCO: Alloco, Plantain muzunu yağda kızartılarak yapılır. Bu yemeği öğlenden sonra atıştırmalık olarak kızartılmış balıkla yemek gelenekselidir. Ancak soslu et, haşlanmış yumurta ve sebze eşliğinde de yenilmektedir.

PLACALI: Placali, fermente bir manyok ezmesidir. Genellikle tohum sosuyla, yapışkan bamya sosu veya kplala sosu ile tüketilir.

Türkiye Fildişi İlişkileri

1960'da bağımsızlığını kazanan Fildişi Sahili (FS) ile diplomatik ilişkilerimiz 1964 yılında tesis edilmiştir. 1964 yılından 2009 yılına kadar Fildişi Sahili'ne Batı Afrika bölgesinde mukim diğer Büyükelçiliklerimizce akredite olunmuş; fiili başkent Abidjan'daki Büyükelçiliğimiz 15 Kasım 2009'da faaliyete geçmiştir. Cumhurbaşkanlığı Alassane Ouattara'nın göreve gelmesinden sonra yurtdışında açılan ilk Büyükelçiliği olan Ankara Büyükelçiliği ise Şubat 2013'te hizmete girmiştir.

2010-2011'de yaşanan "Seçim Sonrası Kriz" olarak adlandırılan dönemin ardından Cumhurbaşkanı Ouattara'nın iktidara gelmesiyle birlikte Fildişi Sahili barış, istikrar ve kalkınma yolunda hızla ilerlemeye başlamıştır. Bu dönem Türkiye – Fildişi Sahili ilişkilerinin de hızla gelişmesine başlangıç teşkil etmiştir. İlk olarak Cumhurbaşkanı Ouattara 25-28 Mart 2015 tarihleri arasında ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu FS'den ülkemize en üst düzeyde yapılan ilk ziyaret olmuştur. Ardından Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan Batı Afrika turu kapsamında 28-29 Şubat 2016 tarihlerinde, çok sayıda Bakanın ve önde gelen iş insanının yer aldığı geniş bir heyetle FS'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur.

2015 ve 2016'daki Cumhurbaşkanları düzeyindeki bu ziyaretlerle iki ülke arasında ekonomi, eğitim, sağlık, turizm, güvenlik, savunma sanayi, şehircilik ve kalkınma gibi değişik alanlarda kapsamlı iş birliği içeren toplam 18 anlaşma imzalanmıştır. Böylece ikili ilişkilerimizin üzerine inşa edildiği dostluk ve kardeşlik iradesi, anılan anlaşmalarla güçlü bir hukuki çerçeveye kavuşturulmuştur.

İki ülke arasındaki siyasi ilişkiler mükemmel düzeyde seyretmektedir. Karşılıklı Bakan ve özellikle Dışişleri Bakanları arasındaki görüşmeler ikili ziyaretler ve çok taraflı toplantılar çerçevesinde düzenli olarak sürdürülmektedir. Son olarak FS Devlet ve Dışişleri Bakanı Kandia Camara'nın ülkemize 15 Mart 2022'de gerçekleştirdiği resmi ziyaret, ilişkilerin özellikle

Yonca Gündüz Özçeri
T.C. Abidjan Büyükelçisi

ticaret ve yatırımlar alanında genişletilip çeşitlendirilmesi konusunda ortak anlayışın teyit edilmesine imkân tanımıştır.

Ekonomik planda ilişkilerimiz, devletimizin ön açıcı temasları ve özel sektörümüzün dinamizmiyle hızla gelişmektedir. Afrika'nın en büyük 10 ekonomisi arasında yer alan FS, Sahraaltı Afrika'daki üçüncü; bu bölgenin Fransızca konuşulan coğrafyasında ise en büyük ticaret ortağımızdır. Sahraaltı Afrika'nın ikinci en büyük limanına (Abidjan) ev sahipliği yapan, dinamik özel sektörü ve istikrarlı yüksek büyüme oranıyla dikkat çeken FS, Ticaret Bakanlığımızca bu kıtadaki öncelikli ülkelerden biri olarak değerlendirilmektedir.

2016 yılında 361 milyon ABD Doları olan ikili ticaret hacmimiz 2021 yılında 826 milyon Dolara ulaşmıştır. 2022 yılı sonunda ticaretimizin 1 milyar Doların üzerine çıkılması hedeflenmektedir. Ülkemizden çimento hammaddesi, demir-çelik ürünleri, makine aksamı, traktör gibi ürünler ihraç edilirken, FS'den başlıca

kakao, kauçuk, kereste, pamuk ithal edilmektedir.

FS'deki doğrudan yatırımlarımızın tutarı 250 milyon Dolar civarındadır. Türk şirketleri bu ülkede 1000'den fazla Fildişiliye istihdam sağlamaktadır. Yatırımlar bakımından başlangıçta inşaat malzemelerinin üretimine (çimento, beton, briket) yoğunlaşan Türk sermayesinin, faaliyet gösterdiği alanlar enerji, mobilya, gübre gibi sektörlerle giderek çeşitlenmektedir. İnşaat şirketlerimizin halihazırdaki taahhüt tutarı ise 240 milyon Doları aşmıştır.

İstanbul ve Abidjan arasında Temmuz 2012'den beri düzenli sefer icra eden Türk Hava Yolları halihazırda haftada 7 uçuş yapmaktadır. Bu seferler iki ülke halkları ve iş dünyası arasındaki temasların gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. THY uçuşları ayrıca bu ülkeyle giderek gelişmekte olan sağlık ve inanc turizmi alanındaki bağlarımızın kuvvetlenmesine de katkı sağlamaktadır.

FS ile ilişkilerimizin önemli diğer bir vechesini eğitim teşkil etmektedir. 1992 yılından bu yana yükseköğretimde 178 Fildişili öğrenci Türkiye Bursları'ndan yararlanmıştır. Çok sayıda Fildişili gencin de ülkemizde kendi imkânlarıyla lisans ve lisansüstü eğitim aldığı bilinmektedir. Ayrıca, Türk Diyanet Vakfı tarafından, her yıl FS'den gelen öğrencilere belli bir kontenjan çerçevesinde Uluslararası İmam-Hatip Liselelerinde eğitim bursu imkânı sağlanmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı'nın (TMV) Ağustos 2018'de devraldığı Abidjan'daki okul eğitim alanındaki işbirliğimizin FS'deki en önemli yüzüdür. 2022-2023 döneminde okulun yeni binalarında hizmet vermeye başlaması planlanmaktadır. TMV ile Abidjan Felix Houphouët-Boigny Üniversitesi arasında 30 Kasım 2021'de imzalanan protokol çerçevesinde anılan üniversite bünyesinde Türk dili eğitimi yapılması ve bir Türkiye-Afrika Araştırmaları Merkezi'nin kurulması öngörülmektedir.

Ülkemiz, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), Türkiye Diyanet Vakfı ve STK'larımız aracılığıyla sağlık, gıda, eğitim, suya erişim gibi çeşitli alanlarda FS'ye düzenli olarak sosyal dayanışma ve kalkınma yardımlarında da bulunmaktadır.

Fildişi Sahili Maarif Okulları

Türkiye Maarif Vakfı, Fildişi Sahili'nde 2018 yılında başladığı eğitim faaliyetleriyle iki ÷lke arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlarının güçlenmesine büyük katkı sağlamaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı, 2018 yılından bu yana Fildişi Sahili Abidjan şehri Cocody bölgesinde bulunan okullarında okul öncesinden liseye kadar bütün kademelerde eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Fildişi Sahili Milli Eğitim Programı takip edilen okullarımızda eğitim dili Fransızca'dır. Fransızcanın yanı sıra Türkçe ve İngilizce dil eğitimi verilen okullarımızda öğrencilerimiz seçmeli olarak İspanyolca ya da Almanca dil eğitimi alabilmektedir. Bunlara ek olarak Fildişi Sahili kültürüne ait özel günler tüm öğretmen ve öğrencilerimizin katılımı ile gerçekleştirilen programlarda kutlanmaktadır. Okullarımızda düzenlenen sosyal aktiviteler, yarışmalar, kültürel geziler gibi ders dışı etkinlikler ile öğrencilerimizin akademik yönden başarıları olmalarının yanı sıra sosyal ve kültürel alanlarda da aktif birer birey olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır.

2020 yılı Nisan ayında Abidjan şehri Abatta bölgesinde projesi Türkiye Maarif Vakfı'na ait olan yeni bir okul kampüsü inşasına başlanmıştır. 10.000 m² alan

Türkiye Maarif Vakfı'nın Abidjan şehri Abatta bölgesinde yapımı devam eden okul kampüsü 2022-2023 Eğitim-Öğretim döneminde hizmete girecek

üzerine yaklaşık 5000 m² kapalı alana sahip olacak okulumuzun projesi Uluslararası Eğitim Standartları baz alınarak hazırlanmıştır. Bu doğrultuda kampüsümüzde 22 derslik, 1 revir ve revirde görevli bir hemşire, açık spor sahası, okul öncesi oyun parkı, konferans salonu, 2 laboratuvar, 2 bilgisayar odası ve 6 atölye (Robotik-Kodlama Atölyesi, Görsel Sanatlar Atölyesi, Akıl Fikir- Münazara Atölyesi, Müzik Atölyesi, Mutfak ve Dil) mevcuttur. Giriş ve çıkışların güvenlik görevlileri tarafından kontrol edileceği ve öğrencilerin kendileri için hazırlanan kimlik kartları ile giriş-çıkış sağlayabileceği kampüsümüz 7/24 açık kamera sistemi ile kayıt altına alınacaktır.

2022-2023 Eğitim-Öğretim döneminde hizmete girecek olan kampüsümüzde 21. yüzyıl becerileri çerçevesinde güncel eğitim yaklaşımlarını içeren "Uluslararası Maarif Eğitim Programı (IMP)"nın uygulanması planlanmaktadır. Yapılacak atölye ve kulüp çalışmaları ile uygulanması planlanan eğitim programımızın desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Tüm bu örgün eğitim çalışmalarına ek olarak Batı Afrika'nın en önemli üniversitelerinden biri olan Felix Houphouet Boigny Üniversitesi ile 30 Kasım 2021 tarihinde bir "İş Birliği Anlaşması" imzalanmıştır. Türkiye Maarif Vakfı Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün ve Felix Houphouet Boigny Üniversitesi Rektörü Ballo Zie'nin katıldığı törenle imzalanan iş birliği sözleşmesi ile Vakfımız tarafından üniversite öğrencileri ve personeline Türkçe dersi verilmesi ve üniversitede bir Türkiye Araştırmaları Merkezi kurulması kararı alınmıştır. İmzalanan bu antlaşma doğrultusunda üniversite yönetimi tarafından Türkçe dersleri için üniversite içerisinde bir derslik tahsis edilmiştir ve yaklaşık 30 öğrenci ile Türkçe derslerine başlanmıştır.

Türkiye Maarif Vakfı, kültür ve medeniyet etkileşimini ortak iyiye ulaştıracak bir yol olarak gören Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı olarak Fildişi Sahili'nde de bu doğrultuda eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Felix Houphouet Boigny Üniversitesi ile yapılan "İşbirliği anlaşması" imza töreni

Sorun(lar) Çağında Bir Filozof: Şaban Teoman Duralı

“Bizler ancak Türk felsefe geleneğini inşa ettiğimizde kendi sorunlarımızı konuşabilir olacağız. Bunun için de okullarımızda düşünceyi aramayı ve eleştiri zihniyetini geliştirmeyi esas alan bir eğitim sistemi elzemdir.”

Hatice Sena Kardaş

Geçtiğimiz yıl aramızdan ayrılan Türk felsefe profesörü, biyolog ve düşünür Şaban Teoman Duralı, 7 Şubat 1947 yılında Zonguldak'ın Kozlu ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimine Zonguldak'ta başlamış ve Ankara'da devam etmiştir. Lise öğrenimini ise Ankara TED Koleji'nde tamamlamıştır. 1973 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünden mezun olmuştur. Duralı, Nermi Uygur'un teklifiyle 1975 yılında İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünde asistan olarak göreve başlamış, 1977 yılında ise "Canlılar Sorununa Giriş" adıyla yayımlanan doktora tezinde, lisans eğitimlerini almış olduğu biyoloji ve felsefe dallarını birleştirerek biyoloji felsefesi üzerine çalıştığı teziyle doktor unvanını almıştır. 1982 senesinde yine biyoloji felsefesi üzerine yazdığı teziyle doçent olmuştur. 1985 senesinde ABD Pennsylvania State University'de tamamladığı "Kant'ın A Priori Bilgi İstidadı" başlıklı çalışmasının ardından 1988'de profesör olmuştur. 1992-1993 seneleri arasında Malezya Kuala Lumpur'da, 1994'te ise Viyana Üniversitesi bilim felsefesi bölümünde misafir öğretim üyeliğinde bulunmuştur. 1996 senesinde Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'a bir araştırma gezisi için ziyaretlerde bulunmuştur. 2002 senesinin Temmuz ayında Bulgaristan, Makedonya

Duralı'ya göre kavimlerin hâfizalarının devamlılığı ve sağlamlığı ancak dilin devamlılığı ile sağlanabilir. Bu bağlamda yüzyıllar içerisinde biriken "toplumsal millî mirâs"ın aktarımı, milletlerin yazılarının çağlar içerisinde sürekli oluşuyla yani "yazı dili"nin devamlılığıyla mümkündür.

ve Kosova, 2006 senesinin Mayıs ayında Pakistan, Haziran ayında ise Bosna gezisine çıkmıştır. Uzun yıllar İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünde, Felsefe Tarihi Anabilim Dalı başkanlığını yürüten Duralı, 2009 yılında Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi dekanlığı görevini yürütmüştür. Vefatından evvel TRT 2'de yayınlanan "Felsefe Söyleşileri" programıyla daha geniş kitleler onun düşünceleriyle hemhâl olma imkânına sahip olmuşlardır. Teoman Duralı 6 Aralık 2021 tarihinde hayata gözlerini yummuştur.

ESERLERİ VE DÜŞÜNCELERİ ÜZERİNE..

Teoman Duralı, kendisini yaşadığı toplumların ve içerisinde bulunduğu toplumun köklerinin derinliklerini bilmeye ve özümsemeye adanmış bir düşünürdür. Bu nedenle çalışmalarında ve konuşmalarında toplumların hâfıza sahibi olmasının önemini sıklıkla vurgulamıştır. "Omurgasızlaştırılmış Türklük" isimli kitabında tam da bu konu üzerinde durur. Türklerin Orta Asya ve Anadolu'da kurdukları devletlerin tarihinden, onların diğer milletlerle kurdukları kültürel ilişkilerden, Türklerin yüzyıllar içerisinde felsefi ve/veya ilmî açıdan bir düşünce sistemi oluşturup oluşturamadıklarından ve Batı medeniyetiyle karşılaşmalarının sonuçlarının neler olduğundan bahseder. Duralı'ya göre milletlerin "hâfıza"sını diri tutan; geçmişte oluşan bilgeliğin, "tarihî-millî miras"ın geleceğe aktarımını sağlayan temel unsur "dil"dir. Çünkü dil, bir düşünme aracıdır. Geçmişin yani yaşanılmış olayların düşünme sırasıyla düzenine zaman denir. Nasıl ki bu sıra bozulduğunda düşünme de bozuluyorsa, dil olmadan da düşünme gerçekleşemez. Teoman Duralı, çalışmasında bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

"Düşünme ve bundan düşünce üretme dil olaydır. Dilsiz düşünülemez - ve tabii ki, uygulanamaz. Hâfizaya dilce kaydo-

lunmuş yaşantıların, yeni karşılaşmalarla uyandırılarak işe koşulmaları ise dille olur. O hâlde hayat, dille kâimdir.”¹

Duralı’ya göre kavimlerin hâfızalarının devamlılığı ve sağlamlığı ancak dilin devamlılığı ile sağlanabilir. Bu bağlamda yüzyıllar içerisinde biriken “toplumsal millî mirâs”ın aktarımı, milletlerin yazılarının çağlar içerisinde sürekli oluşuyla yani “yazı dili”nin devamlılığıyla mümkündür. Duralı, “tarihî-millî yazının iptalinin, toplumu oluşturan bireylerin maşerî (collectif) bunaması” olduğunu belirtir. “Bunamış bir birey ve/ya toplum mevttir.” Çünkü yazısı başkalaşmış “insanın bireysel ve/veya toplumsal varlığı dumura uğratılmıştır.”²

Teoman Duralı, dil konusundaki hassasiyetini diğer eserlerinde de sıklıkla

Duralı’ya göre milletlerin “hâfıza”sını diri tutan; geçmişte oluşan bilgeliğin, “tarihî-millî miras”ın geleceğe aktarımını sağlayan temel unsur “dil”dir. Çünkü dil, bir düşünme aracıdır. Dil olmadan da düşünme gerçekleşemez.

vurgulamıştır. “Sorun Çağının Anatomisi - Çağımızın Felsefe Teşrihi” adlı kitabında dil-felsefe-düşünce ilişkisini ele almıştır. Bu eserinde ise toplumların gelişmiş bir felsefi sisteme erişebilmelerinin ancak gelişmiş bir dile sahip olmalarıyla mümkün olabileceğini savunur. Çünkü daha önce de belirtildiği üzere insanın tahayyül gücünün sınırları dil ile ilişkilidir. Kişi, konumuzdaki bağlamıyla filozof yahut felsefeci de dil ile düşünür. Dil bozulduğunda düşünme de zedelenir ve bu yüzden toplumsal hâfızanın aktarımı sekteye uğrar:

“Milletimiz 19. yüzyılın sonlarına doğru yaşadığı inişli çıkışlı hayatının mahsulü olarak kendine özgü bir felsefi duyuş ve düşünüş yapabilecek seviyeye gelmişti. Ne var ki, alfabenin/yazının değiştirilmiş olması bu imkânı ortadan kaldırmıştır. Çünkü yazıyla

birlikte dil de gitmiştir. Günümüz neslinin Fuzûlî'yi, Ahmet Yesevî'yi anlamıyor oluşu ve bizde ciddi bir yabancı dil eğitiminin verilemiyor oluşu sözü edilen hadiseye acı bir örnek teşkil eder. Bize özgü bir şiirin artık dillendirilemiyor, çığır açan ve gelenek oluşturan bir felsefî duyuş ve düşünüsün yapılmıyor oluşu da bununla ilgilidir. Bizler ancak Türk felsefe geleneğini inşa ettiğimizde kendi sorunlarımızı konuşabilir olacağız. Bunun için de okullarımızda düşünceyi aramayı ve eleştiri zihniyetini geliştirmeyi esas alan bir eğitim sistemi elzemdir.”³

Teoman Durall, eserlerinde bir milletin köklerinin derinliklerini anlamaya çalışmakla birlikte içinde yaşadığımız çağda da anlayıp yorumlayabilmenin önemini vurgulamıştır. Bu konuda kaleme aldığı “Çağdaş Küresel Medeniyet” isimli kitabını yazma sebebini şu şekilde açıklamaktadır:

“Evvel emirde bütün insanlığı ve bizi çevreleyen, her şeyimizi belirleyen, içerisinde yaşadığımız Çağdaş Küresel Medeniyetin aslı, esası nedir; boyutları nedir, kaynağını nereden alır ve nereye uzanır, hangi değerleri savunur? Bu sorulara, felsefe sağlamlığı ve temellendirilmişliği olan cevaplar bulmaktan daha âcil ve daha hayati bir ihtiyaç olabilir mi?”⁴

Durall, kitabında bu sorulara yanıt arar. İçerisinde bulunduğumuz “Çağdaş Küresel Medeniyet” denilen oluşumun merkezinde pozitivist, kapitalist ve emperyalist ideolojilerin yer aldığını belirtir. Bu ideolojiler, birbirinden beslenerek

Çağdaş Küresel Medeniyet denilen oluşumu meydana getirir. Bu ideolojilerin savunduğu görüşler ise yüzyıllar boyunca tevarüs edilen İslam imanı ile pek çok noktada ayrılan düşüncelerdir.

SONSÖZ YERINE...

Teoman Durall, 6 Aralık 2021 tarihinde bizlere pek çok ilmî çalışmasını ve yetiştirdiği öğrencilerini miras bırakarak aramızdan ayrıldı. Bize düşen Teoman Durall'ın hem bir bilim adamı hem de filozof olarak gerek bilim ve felsefe gerekse hayat hakkında söylediklerini anlamaya çalışarak ve onun düşüncelerine hâfizamızda yer vererek geleceğe aktarmak için gayret göstermektir. Yazımızı onun bu konu hakkında tavsiye niteliğinde sözleriyle tamamlayalım:

“Dünyaya vedâ etme ânı gelip çatıldığında, neler olur? Bu, her sahici, sâlih seyyahın havsahasını durmadan meşgul eden sorudur. Muazzam keşif, ölüm diyârıyla ilgilidir. Ölüm, dünya bilgisinin kesinlikle sonlandığı ufuk çizgisidir. O kapıyı bize açan tek anahtar, imândır. Uzak yol gezgini, seyâhata çıkmadan önce, uzun süre zihince, bedence ve erzakça özenle hazırlanır. İşte dirimli, bedenli yaşama da ölüm yolculuğuna hazırlık devresidir. Ancak, öteki yolculukların tersine, bu seyâhatin çıkış ânı baskın çoğunlukla bilinmez. Bu da Rahmet ile Adâletin şâhikasıdır. Yalnız, adâlet, eşitlikçi, eşitleyici değildir. Hazırlanmış olan ile olmayan, ölümü farklı karşılayacaklardır. “Yarın ölecekmişcesine ibâdet...” eden, “hiç ölme-yecekmişcesine...” çalışandır. İkisi birbirlerini tamamlayan ödevlerdir. Yapıp ettiklerinin dünyevî karşılığını beklemeden gördüğün iş, şartsız ödev gereğidir.”⁵

KAYNAKÇA

- 1 Teoman Durall, “Omurgasızlaştırılmış Türk-lük”, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2020, s. 15.
- 2 Teoman Durall, a.g.e, s. 15.
- 3 Teoman Durall, “Sorun Çağının Anatomisi - Çağımızın Felsefe Teşrihi”, Şule Yayınları, 2009.
- 4 <https://www.teomandurall.com.tr/kategori/kitaplar/> (Erişim Tarihi: 08.06.2022)
- 5 Teoman Durall, “Sorun Nedir?”, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2021, s. 206.

İlker Astarıcı

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları
Merkezi Başkanı

Uluslararası Eğitime Açılan Kapı: **Türkiye** **Ulusal Ajansı**

Ülkemize eğitim alanında ciddi katma değer sağlayan projelerin hayata geçmesine 2004 yılından bugüne destek veren Türkiye Ulusal Ajansı; eğitim, gençlik ve spor alanında faaliyet gösteren kurum/kuruluşlar, işletmeler, sivil toplum örgütleri, eğitim çalışanları, öğrenciler, gençler ve gençlik çalışanları gibi çok geniş yelpazede bir hedef kitleye hitap etmektedir.

Türkiye Ulusal Ajansı, Avrupa Birliği'nin eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki hibe programı olan **Erasmus+** Programı ile gençlerin kişisel, eğitimsel, sosyal, sivil ve mesleki gelişimlerini teşvik eden, kendi ülkelerinde veya yurt dışında topluma yarar sağlayan projelerde gönüllü olmaları, çalışmalarını ve ağ kurma faaliyetlerinde bulunmaları için fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca, toplumsal ihtiyaçları karşılamayı hedefleyen **Avrupa Dayanışma Programı**'nın (European Solidarity Corps, ESC) ülkemizde yürütülmesinden sorumlu kamu kuruluşudur.

Türkiye Ulusal Ajansı, amaçları ve faaliyet alanları ile Avrupa Birliği'nin önemli gündem maddelerinden biri olan "**eğitimde iş birliği**" yaklaşımıyla faaliyetler yürütmektedir. Avrupa ile toplumsal iş birliğinin önemli bir parçası konumunda bulunan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, Avrupa Birliği üyesi ve Birliğe aday ülkeler arasında eğitim ve öğretim sistemleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanabilecek olumsuz sonuçları azaltma ve eğitim alanında Avrupa çapında işbirlikleri kurmayı amaçlamaktadır.

AB Eğitim ve Gençlik Programlarının yürütülmesini sağlamak amacıyla her bir

program üyesi ülkede “ulusal ajans” kurulmuştur. Ülkemizde bu görevi üstlenen Türkiye Ulusal Ajansı'nın nüveleri; 2002 yılında atılmıştır. Ajans, 2018 yılında 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Dışişleri Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu olan Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olmuştur. AB Eğitim ve Gençlik Programları yedi yıllık dönemler halinde uygulanmakta olup ülkemizin bu programlara tam üye olduğu 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yürütülmektedir. Türkiye Ulusal Ajansı, güncel 2021-2027 Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programlarının ülkemizde yönetimini üstlenmiştir. **Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Prog-**

ramları'nda 27 Avrupa Birliği üyesi ülke ve Türkiye, Kuzey Makedonya, Sırbistan, İzlanda, Norveç ve Lihtenştayn'dan oluşan 33 ülke tam üye sıfatıyla yer almaktadır.

Ülkemize eğitim alanında ciddi katma değer sağlayan projelerin hayata geçmesine 2004 yılından bugüne destek veren Türkiye Ulusal Ajansı; eğitim, gençlik ve spor alanında faaliyet gösteren kurum/kuruluşlar, işletmeler, sivil toplum örgütleri, eğitim çalışanları, öğrenciler, gençler ve gençlik çalışanları gibi çok geniş yelpazede bir hedef kitleye hitap etmektedir.

Türkiye Ulusal Ajansı, kuruluşundan bugüne Erasmus+ Programı kapsamında yediden yetmiş her bir vatandaşımıza

AB Eğitim ve Gençlik Programları yedi yıllık dönemler halinde uygulanmakta olup ülkemizin bu programlara tam üye olduğu 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yürütülmektedir.

Kurumsal

yurt dışında eğitim ve öğretim, staj, profesyonel gelişim ve yaygın öğrenme temelli gençlik faaliyetlerine katılma imkânı sunmaktadır. Farklı sektörlerdeki kurum/kuruluşlarımıza ise uluslararası iş birlikleri kurmak suretiyle kurumsal kapasitelerini geliştirmeleri hususunda önemli katkılarda bulunmaktadır. Ayrıca, **Avrupa Dayanışma Programı** ile gençlerimizin kişisel, eğitimsel, sosyal, sivil ve mesleki gelişimleri teşvik edilirken, kendi ülkelerinde veya yurt dışında topluma yarar sağlayan projelerde gönüllülük esaslı çalışmaları veya ağ kurma faaliyetlerinde bulunmaları için fırsatlar sunulmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye Ulusal Ajansı'na yükseköğretim, mesleki eğitim, okul eğitimi, yetişkin eğitimi ve gençlik olmak üzere beş temel sektörde proje başvuruları yapılmaktadır.

TÜRKİYE ULUSAL AJANSI İLK SIRADA
Kuruluşundan bu yana Türkiye Ulusal Ajansı 37 bine yakın projeye 1,5 milyar Avro

Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programları kapsamındaki projeler vatandaşlarımıza proje ortaklıkları yoluyla yurt dışında eğitim, öğretim, öğrenim, staj, profesyonel gelişim, yaygın öğrenme temelli gençlik aktiviteleri ve gönüllü çalışmalar yapma imkânı sağlamaktadır.

hibe tahsis ederek 600 binden fazla katılımcının yurt dışına hareketliliği olmak üzere 950 bine yakın katılımcının staj, eğitim-öğretim, gönüllülük ve işbirliği faaliyetlerinden yararlanmasına imkân sağlamıştır. Yıllık yaklaşık olarak 12 bin proje başvurusu alan Türkiye Ulusal Ajansı, bu rakamla Ulusal Ajanslar arasında birinci sırada yer almaktadır.

Bugüne kadar tahsis edilen hibeler sayesinde, ülkemizin her köşesindeki gençlerimizin belki de daha kendi yaşadıkları şehirden çıkmamışken yurt dışında bir yıla kadar staj yapmalarına ve üniversite öğrencilerimizin yurt dışında bir yıla kadar öğrenim görmelerine imkân sağlanmıştır. Benzer şekilde Erasmus+ Programı ile akademisyenlerimiz yurt dışında ders vermekte; öğretmenlerimiz, usta öğreticilerimiz ve eğitimcilerimiz yurt dışında kurslara katılmakta; iş başı gözlem faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, gençlerimizin Avrupa'daki akranları ile görüş alışverişi

TÜRKİYE ULUSAL AJANSI
TURKISH NATIONAL AGENCY

12 Bin

Yıllık yaklaşık **12 bin proje** başvurusu alan Türkiye Ulusal Ajansı, Ulusal Ajanslar arasında **birinci sırada** yer almaktadır.

€ 1,009 milyar

2021-2027 döneminde özel bütçe ile Yeni Avrupa Dayanışma Programı **270.000**'den fazla gence fırsat sağlayacaktır.

yapma, ortak seminerler, atölye çalışmaları, sergiler gibi etkinlikler düzenleyerek dünya ile etkileşimlerinin kapılarını açan projelere katılmaları mümkün olmaktadır.

ULUSLARARASI İŞBİRLİKLERİ

Eğitim ve Gençlik Programları kapsamında bireylere verilen desteklerin yanında kurum ve kuruluşlarımızın da uluslararası işbirliği ortaklıklarında yer almaları sağlanmaktadır. Üniversitelerimiz, ticaret odalarımız, eğitim kurumlarımız, STK'larımız ve özel kuruluşlarımız; kurdukları uluslararası işbirlikleri ile kendi çalışma alanlarında bilgi transferi, yenilikçi pedagojik yöntemler geliştirme ve uygulama, gündelik hayatımızda karşılaştığımız toplumsal sorunlara çözüm üretme imkânları elde etmektedir. Böylece kurumsal kapasitelerini geliştirmekte ve uluslararasılaşmaktadırlar.

İçerisinde bulunduğumuz 2021-2027 uygulama döneminde Erasmus+ Programının dijital gündem, yeşil gündem, dâhil

etme ve çeşitlilik olmak üzere üç temel önceliği bulunmaktadır. Bir başka ifade ile projelerin hibe almaya hak kazanabilmesi için bahsi geçen bu öncelikler ile bağlantısının kurulması önerilmektedir.

Dijital gündem ile kastedilen tüm alanlarda dijital teknolojiler, yenilikçi ve açık pedagojiler geliştirilmesi ve kullanılması iken, yeşil gündem ile işaret edilen ise tüm alanlarda çevre ve iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularında farkındalık oluşturulmasıdır. Dâhil etme ve çeşitlilik önceliği ile de dezavantajlı ve imkânı kısıtlı bireyler için programlara erişimin artırılması hedeflenmektedir.

EĞİTİME EN ÜST SEVİYEDE DESTEK

Özetle; Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programları kapsamındaki projeler vatandaşlarımıza proje ortaklıkları yoluyla yurt dışında eğitim, öğretim, öğrenim, staj, profesyonel gelişim, yaygın öğrenme temelli gençlik aktiviteleri ve gönüllü çalış-

malar yapma imkânı sağlamaktadır. Böylece programlar vatandaşlarımızın kişisel ve mesleki gelişimlerini desteklemekte ve ülke olarak en üst seviyede ihtiyaç duyduğumuz kaliteli insan kaynağının oluşumuna önemli katkılar sunmaktadır.

Ayrıca, programlar katılımcıların özgüvenlerini artırmakta, yabancı dil, girişimcilik, ekip çalışması, zaman yönetimi, sosyalleşme gibi alanlarda beceri kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Böylece katılımcıların kültürlerarası iletişim becerileri artmakta, hiç tanımadığı yeni bir ortamda çalışabilme ve iletişim kurabilme kapasiteleri gelişmektedir. Tüm bunların sonucunda programlar, gençlerimizin istihdam edilebilirliklerini artırmaktadır.

Türkiye Ulusal Ajansı olarak, bu sorumluluk duygusunun verdiği ciddiyet ve disiplinle daha fazla vatandaşımıza ve kurumumuza ulaşmayı hedefliyor ve tüm okurları Türkiye Ulusal Ajansı'nın sunduğu fırsatları incelemeye davet ediyorum.

Sinema ve Eğitim İlişkisi

Aslında yapıcı, katkı verici, ruhumuzu besleyici çok özel bir potansiyele sahip olduğu rahatlıkla görülebilen yedinci sanatın, hiçbir coğrafya ayırt edilmeksizin dünyanın tüm kültürel renklerinin temsil edildiği seçkin örneklerinin, toplum içinde olumlu ve topluma katkı sağlayan fertlerin yetişmesinde oynayabileceği rol gözden irak tutulmamalıdır.

İhsan Kabil

Sinema; belgesel, kurmaca, kısa film ve animasyon türleriyle insanın eğitim sürecinin her safhasında önemli rol oynayabilecek yetide bir sanat dalıdır. Eğitim dünyasındaki işlevleri bakımından ele aldığımızda, bu türler arasında önceliğin doğal ki belgesel sinema çalışmalarında olduğunu söyleyebiliriz. Tabii sosyolojik, antropolojik, kültürel ve tarihi alanlarda öğretici boyutlarıyla bir çerçeve ve muhteva sunması, belgesel sinemanın kaçınılmaz ve gerçekte olması gereken mahiyeti olarak ortaya çıkar. Animasyonun da kimi uygulamalarında bu anlamda işlevsel bir rol üstlendiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Sinema dediğimizde daha geniş bir düzlemde kurmaca filmlerin dünyasını anladığımızı belirtmeliyiz. Başlangıç tarihi itibariyle belgesel veya belge film olma niteliğiyle yola çıkan ve bunu faydacı bir insiyakla üstlenen yedinci sanatın icracıları, çok kısa bir sürede bu yeni sanatla kendine en yakın sanat dalı olan tiyatrodaki olduğu gibi hikâyeleme tavrına doğru bir yönelime girdiler. Böylece genel hatlarıyla edebi bir anlatı sanatı biçiminde yerini alarak, sinema tarihi boyunca binlerce özgün veya uyarılma örneği sinema diliyle beyazperdeye taşıdı.

Çeşit çeşit hikâyelerin anlatıldığı, değişik coğrafya ve tarihi dönemlerden, değişik insan psikolojilerini tasvir ederek dünya sinema tarihini meydana getiren birçok yapım, insan ve toplum ilişkisinde farklı parametrelerle karşılıklı etkileşim içinde seyirciyle doğrudan bir iletişim kurdu. İşlenen konular mahiyetleri itibariyle insanlar için çeşitli açılardan öğretici oldu. Fotoğrafın bir üst aşaması olarak görüntünün hareketlilik kazanmasıyla bir anlamda gerçek hayatın bir simülasyonu olan sinema, rol modelleri, imgeler, semboller, farklı katmanlar ve mecazi anlatımlarla insanın eğitim sürecinin bir parçası haline geldi. Gerek giriş, gelişme, sonuç gerekse kurgunun daha öne çıktığı dilsel anlatım, değişik çağrışımlar, göndermeler, anıştırmalar ve alt metinlerle ve metinlerarasılıkla, insanın zihniyet dünyasını besleyici, zenginleştirici bir işlev yüklendi. Ancak bütün bu iletişim ağı içinde estetik ve ahlaki boyutu da farklı derecelerde gözeterek, iyinin ve kötünün değişik safhaları arasında gidip gelerek görsel bir dünya kurma cihetine gitti. Buradan da hareketle, sinema sanatının yapıcı veya değişik kademelerdeki yıkıcı tesirlerinden söz edebiliriz.

Kültür Sanat

Bir filmde kurulan senaryoyu hayatımıza değişik açılardan çok şey katacak bir edebi esere benzetirsek, o filmin ruh dünyamıza katabileceklerini öngörebiliriz. Ancak kimi örneklemelerle ve rol modellerle spesifik bir filmin genel eğitim çerçevesinde menfi bir görsel metne dönüştüğü de söylenebilir.

Böylelikle sinemanın eğitimle olan ilişkisine iki yüzüyle birden bakmak gerekir. İşlediği son derece merak uyandırıcı konular, seyirciyi sürüklediği ve fiziki manada bir anda gidip göremeyeceği coğrafyalar, varoluşa dair insanlık durumları, insanın manevi bir tavır almasına yol açan psikolojik haller, çeşitli siyasi ve iktisadi ilişkiler ağının sergilenmesi ve senaryonun zekayı işletmeye dönük yapısıyla sinemanın çok olumlu izlenimleri seyirci açısından bir kazanım olarak addedilebilir. Öte yandan, öne sürdüğü duygusal ilişkiler, sezginin gücüne bağlı imgeleştirmeler, sadece sinema diline has trans geçişlerle ruh ve hayal dünyasını yapılandıran, yeşerten, zenginleştiren, incelten bir nitelikler bütünü de açığa çıkmaktadır. Ayrıca sinemanın duygusal ve manevi eğitim temelinde sundukları, yapıcı bir tarzda gerçekleştirildiği takdirde, çok olumlu gelişmelere ve mertebelere yolaçacak mahiyettedir. Üstelik kimi filmlerin sonunda ortaya çıkan ibretlik ifade veya hisselerle bir kıssaya dönüşmesi, bir mesel haline gelmesi de bir vakıa olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bir filmde kurulan senaryoyu hayatımıza değişik açılardan çok şey katacak bir edebi esere benzetirsek,

Son teknolojik sanat ürünü olması hasebiyle bütün sanatların bir bileşkesi olarak addedilmesi gereken sinema, bu yanılla tiyatro, edebiyat, resim, fotoğraf ve müziğin, ayrıca sosyoloji, antropoloji, tarih, felsefe ve psikoloji gibi disiplinlerin de değişik düzeylerde kendini gösterdiği kurmaca bir anlatım olarak karşımıza çıkar.

o filmin ruh dünyamıza katabileceklerini öngörebiliriz. Ancak kimi örneklemelerle ve rol modellerle spesifik bir filmin genel eğitim çerçevesinde menfi bir görsel metne dönüştüğü de söylenebilir. Özellikle şiddeti öne çıkaran ve mahremi görsel olarak sunan, edebi argonun dışına taşan kimi filmler

yine bu sınıflandırma içinde görülebilir. Bu tür filmlerle insanın ruhi yaşantısını 'terbiye' ettiği ortamda nasıl bir sosyal kültürün ortaya çıkabileceği de endişeden vareste değildir.

Sinema dilinin ortaya koyduğu katmanlarla yeryüzündeki varoluşumuzun anlamlandırılışına, metafizik bir düzlem ortaya koymakla gerçekliğin maddi ve fizik olanla birlikte daha bütüncül bir şekilde algılanmasına, mistik olanı sergilemesiyle varlığın farklı seviyelerde çizilmesine, aşkın olanı resmetmesiyle yine gerçekliğin farklı bir boyutta tezahürüne tanıklık edilebilmektedir.

Son teknolojik sanat ürünü olması hasebiyle bütün sanatların bir bileşkesi olarak addedilmesi gereken sinema; bu yanılla tiyatro, edebiyat, resim, fotoğraf ve müziğin, ayrıca sosyoloji, antropoloji, tarih, felsefe ve psikoloji gibi disiplinlerin de değişik düzeylerde kendini gösterdiği kurmaca bir anlatım olarak karşımıza çıkar. Bu disiplinlere tasavvufi duyusu da eklediğimizde, görünür gerçekliğin ötesinin algılanabilirliği önümüzde aç-

Fotoğrafın bir üst aşaması olarak görüntünün hareketlilik kazanmasıyla bir anlamda gerçek hayatın bir simülasyonu olan sinema; rol modelleri, imgeler, semboller, farklı katmanlar ve mecazi anlatımlarla insanın eğitim sürecinin bir parçası haline geldi.

larak, içeriğin özündeki varlığın anlamı çoğalır ve görüntünün imgesel anlamı ontolojik olarak zenginleşir. Dolayısıyla aslında yapıcı, katkı verici, ruhumuzu besleyici çok özel bir potansiyele sahip olduğu rahatlıkla görülebilen yedinci sanatın, hiçbir coğrafya ayırt edilmeksizin dünyanın tüm kültürel renklerinin temsil edildiği seçkin örneklerinin, toplum içinde olumlu ve katkı sağlayan fertlerin yetişmesinde oynayabileceği rol gözden ırak tutulmamalıdır. İran'dan başlayarak, Ortaasya, Çin, Japonya, Rusya, Endonezya, Hindistan, Pakistan, Filistin, Mısır, Kuzey ve Batı Afrika, Avrupa, Kuzey ve Latin Amerika ve Avustralya'dan yapılacak bir seçkiyle, yani seçici bir algılamayla seyredilecek filmlerde kişinin pedagojik ve psi-

kolojik eğitimi için çok zengin bir görsel materyal olduğu gözlemlenebilir.

Sinemanın inovatif bir imkânı olan üç boyutlu sinema çalışmaları, hem tasavvur ve muhayyile alemimizi zenginleştirmekte hem de bilgisayar destekli animasyonun sağladığı özel efektlerle dünyadaki varoluşumuzun anlamlandırılışına ve kâinatın derinliğine, sırlarına bir kapı açılmasında güçlü veriler sunmaktadır. Aynı biçimde Tarkovski filmlerinde gördüğümüz çok katmanlı anlatımın, bizim ön kabullerle algıladığımız varoluşsal ve dünya gerçekliğinin farklı boyutları olabileceği ihtimalinin de sergilenmesi, sinemanın algı zenginleştirmesi anlamında ne denli güçlü bir potansiyele sahip olduğunu gösterir. Eski filmlerin geçtiği gerçek mekânların bile şe-

hirleşmenin artmasıyla artık birer belgeye dönüşmesi, nostaljik duyguyu arttırması, sosyolojik olarak insan ilişkilerinin geçirdiği dönüşüm, kullanılan eşya ve giyilen kıyafetlerin çeşitliliği kültürel birer veri olarak değerlendirilebilir. Ayrıca oyuncuların değişik yaş dönemlerinde geçirdiği evrelerin hepimiz için hayatın gerçeğine ve hayat-ölüm birlikteliğine dair almamız gereken dersler olarak çıkması üzerinde düşünülmesi gereken bir diğer olgudur. Bir film senaryosunun meydana çıkış ve beyazperdeye yansımış süreçlerinin, hayatımızın yeryüzündeki serüveniyle ne denli benzeştiği de yine sinemanın eğitim boyutuna dönük fonksiyonu bakımından kafa yorulması gereken önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uzak Zamanların Yakın Maarif Hikâyeleri^[*] **Uzak Doğu'daki İlk Türk Maarifi**

Tokyo'da kurulan Mahalle-i İslâmiye Cemiyeti, Türk-Tatar cemaatin toplantı ve ibadetlerini yapabilmeleri için 1931 yılında Mekteb-i İslâmiye'yi inşa ettirmişti. Sadece bir ibadethane olmayan Mekteb-i İslâmiye'de eğitim öğretim de yapılıyor, Japonya'daki Türk-Tatarların ihtiyaç duyduğu kitaplar, bu binanın giriş katındaki küçük matbaada basılıyordu.

Ekrem Saltık

Tokyo Camii

Abdulhay Kurbanali
Mahalle-i İslâmiye
Matbaası'nda.

Türk-Tatarların Rus yayımcılığı nedeniyle 19. yüzyıl sonlarında başlayan Uzak Doğu'ya göçleri, Türk tarihinde yeni bir sayfa açmış, Uzakdoğu'yu Türk-Tatarların 20. yüzyıl ortalarına kadar yaşadıkları bir yer haline getirmişti. Terk etmek zorunda bırakıldıkları topraklarında, tüccar, zanaatkâr, öğretmen olan yüzlerce Türk-Tatar'ın Uzak Doğu'nun çeşitli yerlerine yaptıkları göçler zamanla giderek yoğunlaşacaktı. Türk-Tatarlar, kendilerinden önce 19. yüzyılın sonlarında Trans-Sibirya ve Doğu Çin demiryollarının inşası sırasında işçi olarak Uzak Doğu'ya gelen diğer Türk-Tatarların yaşadıkları şehirlere yerleşiyorlardı. Bu bağlamda 1920'li yılların başında özellikle Rusya'dan başlayarak Çin'e kadar uzanan bölgedeki liman şehirlerinde binlerce Türk ailesi yerleşmiş durumdaydı. Aynı dönemde Japonya hükümeti, Mançurya'da bulunan Türk-Tatarlarının Japonya'nın sö-

mürgesi olan Kore'ye yerleşmelerine izin vermişti. Japon hükümetinin kararı üzerine Mançurya'dan gelen 600 kişilik bir topluluk Japonya'ya iltica ederken 200 kişilik bir başka grup da Kore'ye yerleşecekti. Zamanla Kore'nin çeşitli şehirlerine yerleşen Türk-Tatarlar, öncelikli olarak sosyal haklarını koruyarak kültürel statülerini yükseltebilmek için ülkedeki bürokratlarla yakın ilişkiler kurmuşlardı. Sosyal haklarının ko-

runması için Kore'yi kontrol altında tutan Japonya hükümet yetkilileriyle yakın ilişkiler kurmuşlardı.

KORE'DEKİ İLK TÜRK MEKTEPLERİ

Bu süreç Türk-Tatarların uzak coğrafyalardaki eğitim öğretim faaliyetleri bağlamında da yeni bir sayfa açmış, 1926 yılının bayram namazı sonrasında Seul'de açılan *Seul Dini ve Millî Müslüman Cemiyeti* dini ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için kurulmuştu. Söz konusu cemiyetin kurulmasıyla Türk millî meselelerinin yanı sıra sosyal ve kültürel işlerin organizasyonu ile ilgilenilmesi amaçlanıyordu. Bu bağlamda Seul, Taegu ve Busan şehirlerinde Mahalle-i İslâmiye cemaatleri oluşturulmuştu. Seul *Mahalle-i İslâmiye* cemaatinin çabaları ve Uzak Doğu Türk-Tatarlarının desteğiyle günümüzde yerinde yüksek binalar inşa edilmiş olan iki katlı bir bina, Türk-Tatar cemaatinin Seul'deki toplantı merkezi haline getirilmişti. İkinci katında mescit ve okul bulunan binanın, giriş katındaki kabul solonu aynı zamanda cemaatin topluca katıldığı düğün, bayram gibi toplantılar için kullanılıyordu. Söz konusu bina, Türk-Tatar cemaatinin kendisine yeni bir bina bulmasının ardından 1928 yılından itibaren okul olarak kullanılmaya başlanmıştı.

Abdulhay Kurbanali
Tokyo Mektebi-i
İslâmiye Öğretmen ve
Öğrencileriyle.

Seul *Mekteb-i İslam* olarak da bilinen bu bina, Türk-Tatar çocuklarının dini ve kültürel derslerin yanında bilimsel dersler de aldıkları bir mekân halini de alacaktı. Kore'deki Türk-Tatar çocuklarının altı yıllık eğitimleri boyunca ihtiyaç duydukları ders kitapları 1930 yılında Başkurt Türklereinden Muhammed Abdülhay Kurbanali tarafından Tokyo'da kurulan Matbaa-i İslamiye'de yapılan kitap baskılarıyla temin ediliyordu. Seul Türk Müslüman Cemiyetiyle, Tokyo Türk Müslüman Cemiyeti arasındaki dayanışmanın bir sonucu olarak Matbaa-i İslamiye'de Kur'an ve Kur'an tefsirlerinin de basılması sağlanmış, ilki Arapça yapılan bu baskının ardından tüm Uzak Doğu Türk Tatarları ve Müslümanlarına gönderilmişti. Seul Mahalle-i İslâmiye cemaati faaliyetlerini Uzakdoğu Türk-Tatar diasporasının liderleri Kurbanali, Ayaz İshaki ve Abdürreşid İbrahim Efendi gibi aydınlarla bağlantılı bir şekilde sürdürmüştü.

JAPONYA'DAKİ İLK TÜRK MEKTEPLERİ

Hayatını Müslüman Türk halklarının bağımsızlık mücadelesine adanmış Abdürreşit İbrahim Efendi'nin ortaya çıkışı, Uzak Doğu'daki Türk-Tatar diasporasının da miladı olmuştu. Osmanlı vatandaşı olduğu için Türk tarihi açısından da üzerinde durulması gereken bir kişilik olan ve hayatını Asya'daki Müslüman Türk halklarının bağımsızlık mücadelesine adanmış Abdürreşit İbrahim Efendi, Rusya'nın bölgedeki baskılarını arttırması üzerine, mücadelesine, uzun süre Osmanlı Devleti'nin desteğiyle devam etmişti. Ancak II. Abdülhamid'in dış politikasının Abdürreşit İbrahim Efendi'nin mücadelesiyle ayrışan yönleri olması nedeniyle yeni müttefikler aramak zorunda kalmış, bu sırada karşısına Rusya Türklerinin ve Müslümanların kurtuluşunda alternatif bir müttefik olarak 1904-1905 Rus Savaşı'ndan zafer kazanan Japonya çıkmıştı.

Muhammed Abdülhay Kurbanali

طوكيو دا مکتب اسلاميه شاگردلاری عرب حرفه‌ی ايله کتاب باسو اوچون
معلیمة اسلامیهده حرفی ترموکه او کره‌نهلار. محمد آلتونیای او کره‌ته.
(年七四九一) 東京校本小學各年級の字部に因りて

مکتب اسلامیه شاگردلاری بالشیؤزم گه قارشى یاپون - گبرمان افتاقانه
مرفقیته نایب جمعه نمازندان صوتک دعأ قیللار. ۱۹۳۶ - نوپار.
(月一十年六三九一) 徒生校本小學各年級の字部に因りて

Mekteb-i İslamiye şakirtleri

İbrahim Efendi'ye yeşil ışık yakan Japonya, bu politikasıyla Rusya Müslümanları ve dünya Müslümanlarının lideri konumundaki Osmanlı Devleti ile yakın ilişkiler kurabilmeyi amaçlıyor, ayrıca verilen destekle İbrahim Efendi'nin Türk ve Müslüman dünyasındaki yazıları ve sözleriyle Japonya'nın propagandasını yapması sağlanıyordu.

Asyalıların Japonya liderliğinde birleşmesini amaçlayan Genyousha Cemiyeti'nin kurucusu Kokuryuukai Derneğinin de manevi lideri, Japon milliyetçiliği ve Asyacılığının fikir babalarından Toyama Mitsuru'yla da dostluk kuran İbrahim Efendi, 1909 yılında Mitsuru ve bazı Japon önderleriyle Tokyo'da, Asya Meclisi (Ajia Gikai) adlı bir cemiyet kurmuştu. Cemiyetin kurulmasından çok kısa bir süre önce Müslüman olan birçok üst düzey Japon'un katılımıyla kurulan cemiyet, Asya Müslümanlarının bağımsızlık hareketlerine destek bularak yönlendirmeye çalışmıştı. Bu süreçte aktif rol oynayan İbrahim Efendi, Japon hükümetinin Rusya'daki Müslüman Türklere biraz daha yaklaşmasını ve onları potansiyel müttefik olarak kabul etmesini sağlamış, nihayetinde 1933 yılında aldığı davetle Japonya'ya giderek hayatının sonuna kadar Tokyo'da kalmıştı.

Abdürreşit İbrahim'in araladığı kapıdan daha sonra Türk-Tatarlar da geçerek Japonya'ya gelmiş ve buraya yerleşerek Türk-Japon ilişkilerinin fazlaca bilinmeyen bir yönünü oluşturmuşlardı. Abdürreşit İbrahim'in mezarının bulunduğu Tokyo'da, sonradan Türk hükümetince yeniden yaptırılan Tokyo Camisi'nin bitişiğindeki tozlu bir odada bulunan dikiş makinesi ve daha niceleri 1930'lu yılların Tokyo modasını ilmek ilmek dokumuştular. Türk-Tatarlar, bazı kaynaklarda yıkıldığı söylense de hâlâ ayakta olan Matbaa-i İslamiye'nin tozlu sandıklarında paslanmaya yüz tutan ve kalıpları Türkiye'den gönderilen bir

Abdürreşid İbrahim Efendi'nin 1934'te Japonya'ya yerleşmesi Müslümanlar için bir dönüm noktası oldu. Japonya'da Müslümanlar onun girişimiyle pek çok müessesese inşa ettiler.

matbaa makinesinde basılan Kur'an-ı Kerim ve diğer kitapları Uzak Doğu'daki Müslümanlara dağıtıyorlardı.

Tokyo, Trans-Sibirya Demiryollarının inşaatı sırasında ya da Rus yayılcılığından kaçarken Uzakdoğu'ya göç eden Türk-Tatarların yoğun olarak yerleştiği şehirlerin başında geliyordu. Bürokratların, yüksek rütbeli askerlerin ve yabancı temsilciliklerin yoğun olduğu şehir, pazar potansiyeli açısından da Türk-Tatar tüccarlar tarafından rağbet görüyordu. Türk-Tatarların 1921'den itibaren buluşma yeri olarak kullandıkları Tokyo Oteli'nde, özellikle dini gün ve bayramlarda toplantılar yapıyor, otelin salonlarında cuma namazları kılınıyordu. Bir süre sonra Tokyo'daki az sayıda Müslüman ailenin yaşadığı Shibuya semtinde birbirlerine yakın evler kiralaayan Türk-Tatarlar, zamanla bu semtte baskın duruma geleceklerdi. Tokyo'daki Türk-Tatarların bazıları kasaplık, zahirecilik gibi, genelde Müslüman ailelerin ihtiyaçlarına yönelik işler yaparken, çoğunluğu kumaş ve hazır elbise ticaretiyle uğraşıyordu. Zengin Türk-Tatar tüccarların yanında çalışan seyyar giysi ve kumaş satıcıları, tek başlarına ya da eşleriyle birlikte uzak köylerde mallarını satarak zamanla bu pazarda rakipsiz hale gelmişlerdi.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde Mahalle-i İslâmiye adı verilen Shibuya semtinde yerleşen Türk-Tatarlar, 1924'de Tokyo'ya gelen Muhammed Abdülhay Kurbanali önderliğinde örgütlenmişlerdi. İslamiyet'i Mançurya'daki Japon istihbarat subaylarına anlatarak Japon genelkurmayıyla yakın ilişkiler kuran Kurbanali önderliğindeki hareketin amacı, Uzak Doğu'daki Türk halklarını örgütleyerek Asya'daki Müslüman ve Türk soylularını Büyük Asyacılık ideali etrafında birleştirmekti. Bu amaçla Tokyo'da kurulan Mahalle-i İslâmiye Cemiyeti, Türk-Tatar cemaatin toplantı ve ibadetlerini yapabilmeleri

Hayatını Müslüman Türk halklarının bağımsızlık mücadelesine adanmış Abdürreşid İbrahim Efendi'nin ortaya çıkışı, Uzak Doğu'daki Türk-Tatar diasporasının da miladı olmuştu. Osmanlı vatandaşı olduğu için üzerinde durulması gereken bir kişiliktir.

için 1931 yılında Mekteb-i İslâmiye'yi inşa ettirmişti. Sadece bir ibadethane olmayan Mekteb-i İslâmiye'de eğitim öğretim de yapılıyor, Japonya'daki Türk-Tatarların ihtiyaç duyduğu kitaplar, bu binanın giriş katındaki küçük matbaada basılıyordu.

Matbaa-i İslâmiye'nin kurucusu olan Kurbanali, o dönemde harf inkılabı yapılan Türkiye'deki bir gazetenin eski harf kalıplarını satın almış ve Uzak Doğu'daki basın faaliyetlerini Arap harfleriyle yapmıştı. Kurbanali'nin Matbaa-i İslâmiye'de bastığı Japon Muhbiri adındaki aylık mecmua, Japon hükümetinin Uzak Doğu Türk-Tatarları ve Müslümanlarına propaganda yapmasında etkili olmuştu. Tiyatro oyunları ve çeşitli müsamereler de düzenlenen Mekteb-i İslâmiye'de, Türkçe, Tatarca, İngilizce ve Rusça eğitim alan çocuklar ilkökul müfredatındaki dersleri Japonca okumaktaydılar.

KAYNAKÇA

Dündar, A. Merthan (2016), "Uzak Doğu Türk-Tatarlarının Dinî ve Maarif Faaliyetleri Hakkında Bir Belge: Keijo (Seul) Mescid ve Mekteb-i Numanî Nizamnamesi", Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi, S.1, s.1-21.

Dündar, A. Merthan (2006), Panislamizm'den Büyük Asyacılığa: Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve Orta Asya, Ötügen Yayınları, İstanbul.

Dündar, A. Merthan (2004), "Japonya Türk-Tatar Diasporası", Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C.1, S.1, s.75-89.

Dündar, A. Merthan (2003), "Uzakdoğu'da İdil-Ural Türklerinin Yayın Faaliyetleri ve Tokyo Mahalle-i İslamiye Matbaası", Türkoloji Dergisi, S.XVI., s.103-116.

Lee, Hee-Soo (1991), İslâm ve Türk Kültürü'nün Uzak Doğu'ya Yayılması, Türkiye Diyanet Vakfı: Ankara.

Saltık, Ekrem (2011), "Türk-Tatarların Bilinmeyen Hikâyesi", Yedi Kıta Dergisi, S.29, Ocak, s.14-27.

Tahir, Mahmut (1971-72), "Uzak Doğu'da Neşriyat Faaliyetlerimiz", Kazan, No:5, s.47-49.

* Bu makale yazarın Türk Tatarların Bilinmeyen Hikâyesi başlıklı makalesinden uyarlanmıştır.

Ayasofya Medresesinin İbretlik Öyküsü

15 Nisan 2022 tarihinde rekonstrüksiyonu tamamlanan Ayasofya Medresesi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından yeniden açıldı. Ancak bu duruma hiç de kolay gelinmedi. Medresenin yeniden inşasını isteyenlerle buna karşı olanlar arasında yıllara sari tartışmalar, Ayasofya ve çevresindeki Türk eserleri konusundaki niyetleri de ifşa etmektedir.

 Mehmed Fatih Can

Bir gün İstanbul Müzeler Müdürü Kemal Altan bana geldi, iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Hayretler içinde kaldım... Kemal Bey'in böyle ağlaması için çok önemli bir sebep olmalıydı. 'Nedir, ne oldu?' diye sordum.

'Yıkıldar, bu gece yıkıldar! Sülün gibi minareyi bir gecede yerle bir ettiler' dedi ve kırık bir sesle devam etti: 'İstanbul Arkeoloji

Müzesi Müdürü Aziz Ogan, evvelki gün beni çağırdı. Ayasofyaların; Büyük ve Küçük Ayasofyaların minarelerini yıkacağız dedi. Dün gece sabaha kadar Kadırga civarındaki Küçük Ayasofya Camii'nin, Türk mimarisinin şaheser bir örneği olan minaresi temeline kadar yıkıldı yok oldu. Bu gece de Büyük Ayasofya'nın minareleri yıkılacak, bir Bizans kilisesi haline getirilecek!

Kemal Altan'ın yanık kalbine teselli suyu serptim. 'Otur' dedim. 'Büyük Ayasofya'nın minarelerini yıkamazlar. Bir rapor hazırlayalım. Ben söyleyeceğim, sen yaz!'

Merhum Kemal Bey'e dikte ettirdiğim rapor şu idi:

'...Şimdi bu ihtiyar mabedin yaşı daha da ilerlemiştir. Minareler, ana kubbenin dayandığı son payandalardır. Eğer minareler

yıkılacak olursa, kubbe tamamıyla yere serilecektir. Ve tetikte bekleyen Hristiyanlık alemi de Türkler Ayasofya'yı yıktılar diye feryadı basacaktır...'

Merhum Kemal Altan, aşağı yukarı bu mealdeki raporu ilgililere verdi ve minarelerin yıkılmasından vazgeçildi." (İ.Hakkı Konyalı; "Ayasofya Minarelerini Nasıl Kurtardım"; Yeni İstiklal Gazetesi, 13 Nisan 1966).

BİR DE BÖYLE BİR RAPOR...

Ayasofya Camii'nin minareleri kurtulmuştu kurtulmasına ama Türk **İstanbul'un ilk üniversitesi** olan Ayasofya Medresesi aynı şansa sahip olamadı.

27.08.1934 tarihinde Ayasofya Camii'ni müzeye dönüştürüp ardından medreseyi de yok edecek süreci başlatan ibretlik bir rapor düzenlendi ve bunda mealen şöyle deniliyordu:

“Ayasofya’nın kendisi zaten bir müzedir. Ona, ilmi şeklini almış bir müze mahiyetini vermek, her şeyden önce temizliğe ve tamire bağlıdır. Bunun için ise, Whittemore tarafından ortaya çıkarılmaya başlanan mozaiklerin alacağı son şekli ve bu ameliyenin binada bırakacağı izleri bilmek ve beklemek lazımdır... Bundan başka çevresinde ve ona bitişik durumda olan “Kimsesizler Yurdu”, kahve ve dükkan gibi harabeleri ortadan kaldırmak şarttır...”

Burada “Kimsesizler Yurdu” olarak zikredilen mekân Ayasofya Medresesiydi.

İLK ÜNİVERSİTE

Kısaca bahsetmek gerekirse Ayasofya Medresesi, Fethin hemen akabinde, camiye tebdil edilip esaslı bir onarımdan geçirilen Ayasofya’nın keşiş odalarında faaliyete geçirilmişti. Zeyrek’teki Pantokrator manastırının papaz odaları da aynı şekilde düzenlenmiş ve ikisi birlikte “Daru’l İslam” olan İstanbul’un ilk üniversite (külliye)leri olmuşlardı. Geçici olarak kullanılan Ayasofya’daki bu odaların yerine asıl medrese binasının, caminin kuzey canbinde Fatih tarafından sonradan yaptırıldığını, Külliyenin vakfiyesinden anlıyoruz. Süheyl Ünver Hoca da İstanbul Üniversitesi’nin ilk olarak Ayasofya ve Zeyrek medreselerinde kurulduğunu ve Fatih’deki “Sahn-ı Seman Medreseleri”nin ikma-

line kadar on sekiz yıl boyunca bu mekânlarda eğitim verildiğini belirtir. Nitekim en köklü akademyamız olan İstanbul Üniversitesi de künyesine, doğum tarihi olarak 1453 yılını dercetmekten gurur duyduğunu her fırsatta ifade eder.

BÜYÜK KADRO

Medresenin ilk müderrisi, asrın İmam-ı Azamı kabul edilen Fatih’in hocası Molla Hürev’di.

Büyük matematik ve astronomi alimi Ali Kuşçu da burada müderrislik yapmıştı. Onun bu medresede verdiği dersleri devrin ünlü alimleri bile takip ederlermiş. Yine zamanın şöhretli alimlerinden Ali Tusi ise Molla Zeyrek ile birlikte Zeyrek medresesinde vazifelendirilmişti.

Bu medresede müderris olmak o kadar prestijliydi ki, İstanbul’un ilk büyük ilmi payesi olarak, “Ayasofya Müderrisliği” payesi ihdas olundu. Yine Hüseyin Ayvansarayı, meşhur *Hadikatü’l-Cevami* adlı eserinde Molla Akşemseddin’in de Medrese narteksinde bitişik bir halvethanesi bulunduğunu kaydeder.

Konya İzzet Koyunoğlu Müzesi Arşivi’nde 1863 tarihli “Cetvel-i Medâris-i Asitâne” başlıklı belgeden; 198 talebesiyle İstanbul’un en kalabalık medresesi olduğunu da öğreniyoruz (Yavuz Özdemir; “Bir Ayasofya Medresesi Varmış ve Yıkılmış”; *Tarih ve Düşünce*; Şubat 2003).

GÖRÜNÜMÜ BOZUYOR!

1924’e kadar “Daru’l Hilafeti’l Aliyye Medresesi” olarak kullanılan bina, valiliğin emriyle kısa bir müddet kimsesizler yurdu olarak iş görmüş, ancak; “büyük abidenin şerefine giderecek vaziyetiyle Ayasofya’nın görünümünü bozuyor” gerekçesini uyduran mahut Antikiteler ve Müzeler Umum Müdürü Aziz Ogan’ın, Maarif Vekaleti’ne 24.03.1935 tarihinde sunduğu 20213/353 sayılı yıkım yazısı üzerine yerle bir edilmişti. “Abidenin görünümünü bozuyor” isnadıyla yıktırılan medresenin molozu, yıllarca ve o çirkin haliyle öylece bırakıldı. Ogan, beş asırlık

86 yıl sonra ihya edilen Ayasofya Fatih Medresesi Vakıflar Genel Müdürlüğüne yeniden inşa edilen ve Ayasofya Yerleşkesi olarak özüne uygun şekilde kullanılmak üzere Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesine tahsis edildi.

AYASOFYA FATİH MEDRESESİ

Toplam alan
11473 m²
Kapalı alan
1300 m²

2 katlı
38 odalı

Tarihçesi

1869-1874

Sultan Abdülaziz döneminde yıkıldı ve eski medrese temelleri üzerine yeniden inşa edildi. Son Ayasofya Medresesi, Daru'l-Hilafetü'l-Aliye Medresesi olarak kullanıldı.

1924-1936

İstanbul Belediyesi tarafından Öksüzler Yurdu olarak değerlendirildi.

1936

Harap olması ve kullanıma müsait olmaması sebebiyle yıkıldı.

2017

İlk etap çalışmalar başladı.

2022

86 yıl sonra ihya edilen Medrese, özüne uygun şekilde kullanılmak üzere Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesine tahsis edildi.

Medresede yer alacak merkezler

- ◆ Ayasofya Araştırmaları Merkezi
- ◆ Fatih Sultan Mehmet ve Dönemi Araştırma Merkezi
- ◆ İslam Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- ◆ İslam Hukuku Araştırma Merkezi
- ◆ Yazma Eserler Uygulama ve Araştırma Merkezi
- ◆ Vakıf Araştırmaları Merkezi
- ◆ Evliya Çelebi Çalışmaları Araştırma Merkezi
- ◆ Görsel İletişim ve Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi

Medrese için muhdes (sonradan yapıma) diyecek kadar da ileri gidiyordu. Üstad Ekrem Hakkı Ayverdi bu fecaati şöyle yorumluyordu: “Bina muhdes de olsa Fatih’in yaptırdığı ilk İstanbul medresesi idi. Fakat bunu vicdanının en derin yerinde hissetmek için **bizden olmak** gereklidir. Bir tek duvar kalırsa, Ayasofya’nın yanında bırakılacaktı. İşte o kadar... (Ekrem Hakkı Ayverdi; Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri; İstanbul Fetih Cemiyeti yay.; İstanbul 1953).

Allah’dan, yıktırılmadan önce az da olsa mürüvvet sahibi birilerinin müdahalesiyle resimleri çektirilmiş ve Mimar Nihat’ın çizdiği proje nüshaları Evkaf Müdürlüğü’ne ve Kültür Bakanlığına gönderilmişti.

Medresesinin, berhava edildiği tarihe kadar başından geçen şekil ve mahiyet safhaları bahsi diğer olmakla beraber asıl işaret etmek istediğimiz meseleye gelecek olursak...

SAHTE ESKİ ESER Mİ?..

1982 yılına gelindiğinde Ayasofya’da yeni bir tamirata girişildi. Toprak dolgu ve moloz yığınları altında kalan medrese alanı da temizlenip temel sondajları yapıldı. Onarımı gerçekleştiren Mimar Alpaslan Koyunlu ve Arkeolog Erdem Yücel medresenin temel

kalıntılarını, bölme duvarlarını, su kanallarını, şadırvan kaidesi ile ana gezinti yollarını ortaya çıkardı.

Müteakip yıllarda, mezkûr eşhasın çalışmaları; Süheyl Ünver, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Gullit’in plan ve bilgilerinden hareketle bir restitüsyon planı yapılarak rekonstrüksiyon (yeniden inşa) gerçekleştirilmek istenince buna karşı olan çevreler yoğun bir kampanya başlattılar.

1985’de ‘Dünya Mirası Listesi’ne alınmış olan “müze Ayasofya”nın listeden çıkarılacağı tehdidiyle bir vaveyla koparıldı. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi (ICOMOS), bu milli hamleyi “**sahte eski eser inşa etmek**” olarak yaftalıyordu...

Neticede; restitüsyon planları çizilmiş, Anıtlar Yüksek Kurulu’na onaylanmış; Kültür Bakanlığı tarafından yedi milyon liraya ihalesi de yapılmış proje akamete uğratıldı... Ne yazık ki bahsi geçen komite, genel milli iradeye rağmen tehdidini ikaya kaadir olabilişti...

“Projeyi ve gelişmeleri ‘kayı verici’ olarak değerlendiren ICOMOS Türkiye Komitesinin açıklaması ‘Ayasofya’nın mimarlık tarihinin belki en önemli birkaç yapısından biri olduğu düşünülecek olursa, onun hemen bitişiğine **yeni bir sahte eski**

eser inşa etmenin vahameti anlaşılacaktır. ‘Üstün Evrensel Değeri’ olumsuz etkileyeceğine inandığımız yeniden yapım projesinin uygulanmasında ısrar edilmesinin, İstanbul’un Dünya Miras Alanları için ciddi bir risk yaratacağı kanısında olduğumuzu bildiririz” yollu tehditler de içeriyordu.

Bu suçlamaya karşı harekete geçen Kültür Bakanlığı yetkilileri: ‘ICOMOS’un projeye karşı çıkmasıyla üniversitelerdeki bağımsız uzmanlardan Çevresel Etki Değerlendirme Raporu hazırlanması istendi. Söz konusu medrese projesinin ihalesini yedi milyon lira bedelle MM Turizm firması kazandı. Uluslararası sözleşmeler gereği ICOMOS’un kararları çok önemli. Müze personelinin çalışma alanları ve depo ihtiyaçları için ek bina ihtiyacı vardı... Dini eğitim söz konusu değil. Ayrıca 1939 yılında yıkılmış bir yapı için ‘sahte’ tanımlaması yapılamaz. Medresesi İstanbul fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet yaptırdı. Ayasofya bünyesindeki papaz okulları büyütülüp medreseye çevrildi. Çevre raporunun hazırlanması Türkiye’nin iyi niyet göstergesidir. ICOMOS Ayasofya Medrese binasının ihyasını istemiyor.’ diyerek kamuoyu oluşturmaya çalışırken bu sefer devreye; Koruma Uzmanı (!) mimar Gülsün Tanyeli giriyor ve aynı minvalde şunları söylüyordu: “Uluslararası

Bugün açılışını yaptığımız Ayasofya Fatih Medresesi ile izleri silinmek istenen bir eseri daha hamdolsun yeniden şehrimize kazandırıyoruz.

sözleşmeler ortada. Medresede ısrar edilir ve uluslararası kurullar yaptırım öngörürse Ayasofya, dünya miras listesinden çıkartılabilir. Etki değerlendirme raporunun hazırlanması ICOMOS’un, UNESCO’nun ilgili birimlerinin projeye mutlaka olur vereceği anlamına gelmez. Raporun nasıl hazırlandığı ve hangi dökümanların yer aldığına bakılacaktır. Bu süreçte projenin uygulanmasına karşı STK ve ilgili odaların davalar açması gündeme gelebilir. Fatih Medresesi diye bilinen tarihi yapının asıl yeri Ayasofya Müzesi’nin avlusu değildir. Medresenin gerçek yeri Caferağa Medresesi’nin dibidir. 15. yüzyıldaki yapının mimari nitelikleri de belirsizdir...” vs. (Mert İnan; “Ayasofya’da Medrese Krizi”; Milliyet; 30.09.2014).

TARİHİ BİR UTANÇ SON BULUYOR

Bütün bu tartışmalar milletimizin de büyük desteğiyle Ayasofya’nın yeniden camiye çevrilip asli hüviyetine kavuşmasıyla son buldu. Milletimizin Ayasofya’ya hasreti o denli büyüktü ki, itiraz edenlerin sesi pek duyulmadı. Zira bu talep zaten milletin büyük çoğunluğunun talebiydi, eksik olan siyasi kararlılıktı.

Yapının mevcut kalıntıları, tarihi belge, fotoğraf ve çizimlere göre hazırlanan projelerine göre rekonstrüksiyonu (yeniden yapımı) için yeterli bilimsel veri olması sebebiyle 2009’da medrese alanı "korunması gerekli kültür varlığı" olarak tescil edilmişti. Aralık 2017’de başlanan rekonstrüksiyon çalışmalarının ilk etabı, Aralık 2019’da özgün detay ve malzeme kullanımı ile tamamlandı.

Nihayet 15 Nisan 2022 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından rekonstrüksiyonu tamamlanan medrese yeniden açıldı. Cumhurbaşkanının açılışta yaptığı konuşma medrese etrafında yıllara sarı tartışmaları özetler mahiyettedir:

“Muhteşem mazimizi bugüne ve geleceğe taşıma, insanımızla buluşturma adına çok önemli bir adımı atmış olduk. Bugün açılışını yaptığımız Ayasofya Fatih Medresesi ile izleri silinmek istenen bir eseri daha hamdolsun yeniden şehrimize kazandırıyoruz.”

“Ayasofya’yı asli kimliğinden kopararak, müzeye çeviren zihniyet maalesef bu medreseye de tahammül edememiştir. Fatih’in vakfiyesi olan ve asırlarca ilim, irfan yuvası olarak hizmet veren bu tarihi medrese sessiz, sedasız ortadan kaldırılmıştır. Oysa her vakfiye aynı zamanda bizlere tevdi edilmiş bir emanettir. İşte biz bugün bu açılışla sadece emanete sahip çıkmıyoruz, aynı zamanda tek parti zihniyetinin tarihimize sürdüğü bir utanç lekesini daha ortadan kaldırmanın bahtiyarlığını yaşıyoruz.”

Firdevs Kapisizoğlu

Bak Sen Şu Çocuk Edebiyatına!

Çocuk edebiyatı, hiç durmadan yürümek zorunda olduğumuz yaşamlarımızda aşına olduğumuz hatıralarla karşılaşmalar durağıdır. Şairin sevinmek için işaret ettiği o göğe bakma durağı, resimli bir hikâye kitabının ta kendisidir denilebilir.

Çocuk edebiyatı dendiğinde uzunca bir süredir gündemi meşgul eden tartışmalardan biri, çocuklar için hazırlanan yapıtlara yönelik kapsayıcı bir adlandırma yapılmasının doğruluğu veya gerekliliğiydi. Alan uzmanlarından bazı müstakil bir adlandırma yaparak edebiyatın kategorilere indirgenmesinin uygun olmadığını savunurken bazıları bu kavramın yapılacak çalışmaları nitelendirmede kolaylık sağlayacağı görüşünü benimsedi. Tartışmalar sürerken kitapların niteliği ve işlevleri hususunda yapılması gereken mülahazalar ise ne yazık ki öteye bırakıldı. Bunun sebeplerinden biri çocuk kitaplarının çoğunlukla “eğitici” yönüyle var olması gerektiğine duyulan inançtı. Bu, kitapların mahiyeti üzerine kafa yormaya gerek kalmadığına işaret ediyordu. Nitekim çocuk kitapları senelerce sadece onları toplum tarafından benimsenen doğrularla donatarak önlerinde uzanan hayata hazırlamak, millî ve evrensel değerler konusunda farkındalık yaratmak, toplumsal kurallara uyum sağlamayı kolaylaştırmak gibi gayeler çerçevesinde hazırlandı. Bu durum çoğunlukla didaktik, ilgi çekiciliği zayıf kitapların üretimini desteklese de uzunca bir süre “eğitcilik” yönü kitaplardan beklenen ilk ve tek beklenti olmaya devam etti. Oysa çocuk kitaplarının salt eğitici yönüne eğilmek yerine eğlendiriciliği, çocukların gelişim özelliklerine uygunluğu, ilgi ve ihtiyaçlarını destekleyici olması hususuna da yeteri özeni göstermeliydik. Çocuk edebiyatı konusunda ince eyleyip sık dokumakta gecikmemizin bir diğer sebebi ise çocuklar için yazmanın

Çocuk kitaplarında aradığımız ilk özellik, eğitici olmaları. Oysa, çocuk kitaplarının eğlendiriciliği, çocukların gelişim özelliklerine uygunluğu, ilgi ve ihtiyaçlarını destekleyici olması hususuna da yeteri özeni göstermeliydik.

kolay olduğu kanısını taşımamızı. Çocuk kitapları yazmak için yalnızca öğretilcek bir değer, çıkarılacak bir ders, birkaç yüz kelime ve basit kurguların yeteceğine inandık. Sonra tam da bu yüzden yetişkinler için dört başı mamur eserler üretmek yerine çocuklar için yazmayı önemsiz hat-

ta -bunu söylememizde bir mahsur yok- küçük düşürücü bir iş olarak gördük. Bu yaklaşım bizi bolca çeviri kitaba mahkûm etti. Neyse ki bu durum bir süre sonra yerini farkındalığa bıraktı da Türk edebiyatı binlerce nitelikli çocuk kitabını çocuklarla buluşturmanın keyfinden mahrum kalmadı.

Peki çocuk edebiyatı dendiğinde eğitimcilerin, ebeveynlerin ve çocukların gözünde ne canlanıyor dersiniz? Bu sorunun cevabı üzerine

biraz düşünmek gerekiyor ki PISA ve PIRLS gibi öğrencilerin başarısını uluslararası düzlemde ölçmeyi hedefleyen projeler vesilesiyle fark ettiğimiz okuma anlama becerisindeki ahvalimizi isabetli bir şekilde değerlendirebilelim. Okuma anlama becerisinin gelişiminde yeterli düzeyde bir başarı gösterebilmek için yapılacak aksiyon planında çocuklarımızın kitaplarla tanışma yaşı, ebeveyn ve kitap ilişkisi, çocuk kitaplarından eşit oranda yararlanma imkânları, devletimizin çocuk yayıncılığı politikası, yayınevleri ve yazarların çocuk edebiyatına dair eğilimleri gibi pek çok konunun gündeme getirilmesi gerekmektedir. Biz bu yazıda “çocuk edebiyatı neden var, işlevi nedir?” sorusunu merkeze alacağız. Diğer konuları sonraki yazılarımızda ele almayı ümit ediyoruz.

“Çocuk edebiyatı nedir?” sorusuyla başlayalım ilk olarak. Çocuk bakışı, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkeleri doğrultusunda ele alınan, hedef kitlesi çocuklar olan metinlerin toplamı mıdır çocuk edebiyatı? Dilidüzgün’e göre bu üç kavram, çocuklar için yapılacak edebiyatın pedagojik, görsel ve estetik kabul öl-

çütlerinin anahtarı durumundadır. Tema, konu, içerik, biçim ve biçemi belirler ama zannedirim tek başlarına bir tanımlama yapmaya yetmez. Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği bizi konuda, ifade, anlam ve anlamda yalınlığa götürür. Buradaki yalınlığın basitlik olarak anlaşılması bizim yanılısamamızdır. Çocuk gerçekliği ise çocuk evrenine özgü konu, davranış ve duyarlılıkları içine alır. Çocukların yetişkinlerden farklı alımladıklarına işaret eder. Çocuk edebiyatı, bu kavramlar ışığında çerçevesini belirler ama sınırları çizilemeyecek bir özgürlüğe sahiptir. Kendisi küçük, etkisi büyük bir şeye benzetilecekse tıpkı bir örümcek ipeğidir. 1 milimetre karesi 178 kilogram yük taşıyabilen örümcek ipeği! Küçük, ince bir resimli hikâye kitabı insan ömrünün uzun çok uzun yıllarınca tazeliğini koruyabilecek güçtedir. Katherine Rundell'in dediği gibi *insan yüreği düz bir hatta ilerlemez*. Çocuk edebiyatı bu eğimli, kıvrımlı yolda; her şeye saf, doğal bir hayret ve hayranlıkla bakmayı öğretendir. Çocuk edebiyatı bizi bu hattın kıvrımlarında karşılaşacağımız türlü zorluklara renkli bir kapağın içine yerleştirilen sınırsızlığıyla büyü, saflığıyla katıksız çizgiciklerle hazırlar.

Çocuk edebiyatının ne işe yaradığına dair bir tespitte bulunacaksa söyleyebileceğimiz ilk şey "hayal gücümüzü besler." cümlesi olur. Bize yetişkinliğe evrilirken kaybettiğimiz, kaybettiğimiz farkında bile olmadığımız bazı şeyleri sunar. Unutuşlarla doludur yetişkin hayatı. Çocuk edebiyatı, hiç durmadan yürümek zorunda olduğumuz yaşamlarımızda aşına olduğumuz hatıralarla karşılaşmalar durağıdır. Şairin sevinmek için işaret ettiği o göğes bakma durağı, resimli bir hikâye kitabının ta kendisidir denilebilir.

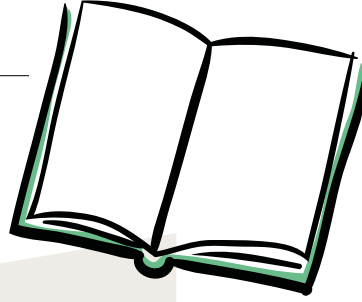
Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği bizi konuda, ifade, anlatım ve anlamda yalınlığa götürür. Buradaki yalınlığın basitlik olarak anlaşılması bizim yanılısamamızdır.

Çocuk kitabı okurken yeniden çocuk olma şansımız olur. Bize hayal gücümüzün henüz törpülenip hizaya sokulmadığı; dünyanın güzelliklerle, iyiliklerle dolu bir yer olduğuna inandığımız, her gün yeni şeyler keşfettiğimiz o eski günlere dönme fırsatı sunar. "Modern" hayat, bir küçük el fenerine benzetebileceğimiz çocuk edebiyatının karşısına rengârenk ışıklı dünyasıyla azılı bir rakip çıkarıyor. Müthiş bir hızla hayatlarımızın odak noktasına yerleşen ekranların karşısında adeta hipnotize olan insanlığın hayal gücü, her geçen gün biraz daha "kullanım dışı" bırakılıyor. Çocuk kitapları ise kendi başına hiç kimsenin izini süremeyeceği sonsuz bir dünyaya adım atmak ve böylece kendine bir mahremiyet alanı yaratmak için tam da burada ekran-

ların karşısına dikiliyor. Çünkü günün sonunda her insan kendine sığınmaya, özüyle karşılaşmaya ihtiyaç duyuyor. Ekranlar metin, görsel ve sesle mesajını apaçık sunarken kitaplar yaratıcı düşünmeyi, tahminlerle boşlukları doldurmayı, hayal gücünü kullanmayı gerektiriyor. Bu yüzden de büyüsunü yitirmeme konusunda eşsiz bir imkâna sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Çocuk kitaplarının günümüz dünyasındaki işlevlerinden biri de hiç şüphesiz ki politikaya hizmet etmesi. Çocuk kitabı yazarlarından Ursula Le Guin'in şu sözleri bu durumu açıklıyor: "Direniş ve değışim genellikle sanatla başlar. En çok da bizim sanatımızla, yani sözcüklerin sanatıyla." Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler, tüketim alışkanlıkları, iklim olayları, savaş ve göçler beraberinde yaşam biçimimizi etkiliyor ve kolektif sorunları doğuruyor. Ötekileştirilen gruplar, toplumsal ayrışmalar ülkelerin politikalarına etkide bulunuyor. Çocuk kitaplarının kimlik inşa etmeye yönelik rolü dikkate alındığında çağın sorunlarına doğrudan mercek tutabilmesi, çocuklara toplumsal konularda farkındalık kazandırabilmesi önemli işlevlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Evet, belki de kurmaca yazın dünyayı tek başına düzelterek güce sahip değıl ama bir metnin harcına katılan bir tohum, okuyucusunun yüreğinde yeşermeden ömrünü tamamlamıyor.

Sonuç olarak çocuk edebiyatı sadece çocuklar için değıl tüm insanlık için varlığını diri tutmalı değıl mi? Rundell'in dediğı gibi; "Ne zaman bir şeye sil baştan başlamamız gerekse, elde avuçta ne kaldığını hatırlamak için çocuk kitaplarına dönmeliyiz." İşte tam da bu yüzden, bakın şu çocuk kitaplarına!

Eğitime Bakışınızı Değiştirecek Kitaplar

İnsanoğlunun doğumdan ölüme yaşam serüveni aynı zamanda bir eğitim sürecidir. Sürekli yeni şeyler keşfeder, hayatımızı devam ettirmek ve hem kendimiz hem toplumumuz için yararlı olabilmek adına durmadan yeni bilgiler öğreniriz. Bu yüzden eğitime dair konular ve bu alanda ortaya konulan teoriler daima ilgimizi çeker. Uluslararası Maarif dergisi olarak sizlere kitap önerilerinde bulunurken işin teorik boyutuyla pratik yönü arasında bir denge yakalamaya gayret ediyoruz.

EV ÖDEVİ-BİR ÖĞRETİM EFSANESİ / THE HOMEWORK MYTH

Yazar: Alfie Kohn

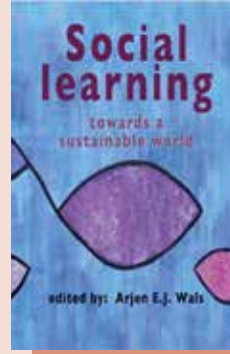
Çevirmen: Yiğit Ataman

Yayınevi: Görünmez Adam Yayıncılık

Çoğumuz ödevin beraberinde getirdiği hüsrana, yorgunluğa ve bıkkınlığa aşinayız. Ama ödev yapmanın bunlara değiştiğini düşünürüz çünkü daha yüksek başarıyı olanaklı kıldığını, öğrenmeyi "pekiştirdiğini," ders çalışma becerisi geliştirdiğini ve sorumluluk duygusunu güçlendirdiğini varsayız. Oysa mantık ve deneyimlerin söylediği, ayrıca araştırma kanıtları, bu varsayımlarla ters düşmekte.

Mevcut veriler ödevin küçük çocuklara hiçbir akademik yarar sağlamadığını gösteriyor, büyük çocuklarda gerekli olup olmadığı konusunda ise ciddi kuşklar yaratıyor. Dahası, ödevin nitelikli çalışma alışkanlıkları ve bağımsızlık geliştirdiği inancını da kökünden sarsıyor.

Peki, ödev bize bin bir çeşit sorun yaratırken neden hâlâ çocukları evde ikinci vardiya zorluyoruz? Kohn'un her zamanki gibi keskin ve ayrıntılı incelemesi öğrenmeye dair birtakım yanlış anlamaların, çocuklara beslenen güvensizliğin ve hedefini şaşırılmış bir rekabet odağının çocuk dünyasındaki serbest zamanı nasıl azalttığını ve aile yaşamındaki çatışmayı nasıl artırdığını ortaya koyuyor. Kohn, ödev tahakkümü ile savaşan ebeveynlerin ve ödev olmadan da yüksek bir öğretim kalitesi yakalandığını ortaya koyan okulların örnekleri üzerinden bizi okulda ve sonrasında olup bitenleri baştan değerlendirmeye, sonra da aile huzurumuzu ve çocukların öğrenme sevgisini kurtarmak için adımlar atmaya çağırıyor.

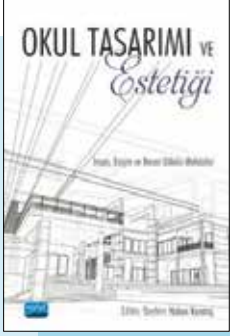

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR DÜNYA İÇİN SOSYAL ÖĞRENME
SOCIAL LEARNING TOWARDS A SUSTAINABLE WORLD

Editör: Arjen E. J. Wals

Yayınevi: Wageningen Academic Publisherse

27 bölümden oluşan kitap altı kitadan akademisyen ve yazarların düşüncelerini bir araya getiriyor. Sürdürülebilirlik bağlamında sosyal öğrenmenin temel ilkelerini, bakış açılarını ve uygulamalarını tartışmaya açıyor. Kitapta, sosyal öğrenme, sürdürülebilirliğin risk altında olduğu alanlar temel alınarak inceleniyor. Örgütsel öğrenme, çevresel yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk; çok paydaşlı yönetim; eğitim, öğrenme ve eğitim psikolojisi; çoklu arazi kullanımı ve entegre kırsal kalkınma; tüketici eğitimi gibi başlıklar dikkat çekiyor. Kitabın bölümlerinden birinin sürdürülebilirliğe doğru ilerlemede sosyal öğrenme biçimlerini kullanan insanlar, kuruluşlar ve topluluklar hakkında bir dizi yansıtıcı vaka çalışmasına ayrılmış olması çalışmayı ayrıca değerli kılıyor.

OKUL TASARIMI VE ESTETİĞİ

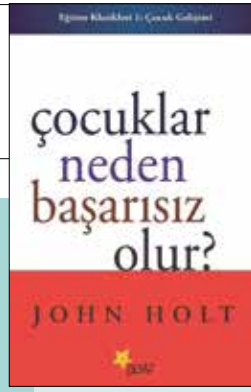
Editör: İbrahim Hakki Karataş

Yayınevi: Nobel Akademik Yayıncılık

Okul yapıları, çocuğun karşılaştığı ilk sosyal/kamusal mekânlardır. Hayatımızın en kritik dönemi olan çocukluk ve ilk gençlik yıllarımızı okulda geçiririz. Buna rağmen maalesef okullar, tasarımı ve estetiği üzerine çok az düşünülen yapılar olmuştur. Bu gerçeği, Türkiye'deki binlerce okulun, eğitim amaçlı yapının tasarım ve estetiğine baktığımızda açıkça görebiliriz. Diğer taraftan hayatın her alanındaki değişim ve dönüşüm eğitim ortamlarını da çok yönlü olarak etkilemekte, dönüşmeye zorlamakta; yeni gereksinimler, eğitim ortamlarının yeni işlevlere sahip olmasını gerektirmektedir.

Bu kitap, Türkiye'de ve dünyada eğitim yapılarının tasarım ve estetiğine ilişkin bilgi ve birikimi derlemek amacıyla hazırlanmıştır. Eğitimcilerin, girişimcilerin, yöneticilerin, politikacıların, mimarların ve mühendislerin eğitim yapıları üzerine bir kez daha düşünmelerine vesile olacak ipuçlarını paylaşmayı amaçlamaktadır.

Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin, eğitim yöneticilerinin, akademisyenlerin ve mimarların katkıda bulunduğu bu mütevazı eser, okul tasarımı ve estetiği konusunda arayışta olanlara bir kapı aralayacaktır.

ÇOCUKLAR NEDEN BAŞARISIZ OLUR? / HOW CHILDREN FAIL?

Yazan: John Holt

Çevirmen: Ceren Erkan

Yayınevi: Beyaz Yayınları

Holt'un çocukları algılayışı, düşüncelerindeki netlik ve çocuklar için beslediği sevgi ve yakınlık hem 'Çocuklar Neden Başarısız Olur?' kitabını hem de onun tamamlayıcı kitabı olan 'Çocuklar Nasıl Öğrenir?'i zamansız eğitim klasikleri arasına sokmayı başardı.

Holt, her çocuğun keşfedilmeyi bekleyen gizli bir hazine olduğunu vurguluyor. Ona göre çocuklar; azimli, inançlı, idealist ve kararlı kaşiflerle karşılaşmayı bekleyen hazinelerdir. Bu karşılaşmayı gerçekleştiremeyen öğrenciler, zaman içinde ilgi ve isteklerini yitirir. Onların, kaybedeni oynamaktan başka çareleri yoktur. Öğrencilere sıfatları biz öğretmenler veririz; tembel öğrenci, ilgisiz çocuk, zeki öğrenci, başarısız çocuk vb. Hiçbir çocuk başarısız olarak doğmaz. Her çocukta gelişmeye, geliştirilmeye müsait bir yön vardır. Bu ilke öğretmenlerin, hatta tüm bir eğitim sisteminin temel taşı olmalıdır. Bebeğin ilk üç aylık gelişim evresinde öğrendiği hızla öğrenecek bir yetişkin ancak on binde bir çıkar.

ROBERT KOLEJ'İN İZİNDE

Yazan: Ayşe Aksu

Yayınevi: Dergah Yayınları

Yaygın kullanımıyla American Board (ABCFM) olarak bilinen ve Amerika dışında faaliyet göstermek amacıyla 1810'da Boston'da kurulan misyonerlik teşkilatı, 1840'lardan itibaren İstanbul'dan başlayarak Anadolu, Ortadoğu ve Balkan coğrafyalarına hızla yayılan bir okullaşma sürecine girmiştir. Bu coğrafyalarda Amerikan değerlerinin ve Anglo-Amerikan dünya görüşünün kök salmasına ciddi katkılarda bulunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti döneminde her ne kadar bu okulların çoğu resmen kapatılmış olsa da yıllardır uygulayageldikleri eğitim-öğretim modelleriyle bu defa yerli Türk okullarına öncülük ve rehberlik etmişlerdir. Robert Kolej ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1890-1971) yanında Bursa, Tarsus ve İzmir'deki Amerikan kız ve erkek okulları gibi açık bırakılanlar ise ülkemizin seçkin ve varlıklı ailelerinin çocuklarını yetiştirmeyi

sürdürmüştür. Bu açılardan bakıldığında Amerikan okulları Batılılaşma tarihimizin de en önemli başlıklarından birini oluşturmaktadır.

Bu kitap American Board'un İstanbul'da açtığı okulların ilk örnekleri olan Bebek İlahiyat Okulu ve Robert Kolej'i ve bunların öncesinde geçirilen aşamaları birer bölüm halinde ele alarak detaylı bir incelemeye tabi tutmaktadır. Böylece birbirinden ayırmış gibi görünen kurumları ve uygulamaları geçmişe atıflar yaparak ve sebep-sonuç ilişkileri içerisinde sorgulamak suretiyle bir bütün halinde görülmelerini sağlamaya çalışmaktadır.

EĞİTİM VE OKUL YÖNETİMİ

Yazar: Prof. Dr. İrfan Erdoğan

Yayınevi: Alfa Yayınları

Bu kitap, Türk eğitim sisteminin yukarıdan aşağıya her kademesinde çalışan ve eğitim, öğretimi geliştirme çabası ve arayışında olan yönetici, personel ve öğretmenler için yazılmıştır. Kitapta ilk olarak Türk eğitim ve okul sistemi kısa bir şekilde anlatılmaktadır. Daha sonra ise yönetimin ne anlama geldiği, değişik yönetim yaklaşımları, yönetimin kuramsal temellerinin tarihçesi, yöneticilik ve liderlik, temel yönetim süreçleri gibi konular ele alınmaktadır. Kitabın ikinci kısmı sayılabilecek bölümlerde ise eğitim ve okul yönetimi anlatılmaktadır. Bu kısımda ayrıca öğretim yönetimi ve liderliği başlığı altında okul ortamında pratik düzeyde yapılması gereken işler sunulmaktadır.

Çocuk

İnsanın en masum ve en saf hâlidir çocukluk. Buna rağmen dünya var olduğundan beri savaşlar, işkenceler, kölelik, eziyetler ve türlü zulüm en fazla çocukları etkiliyor. Çocukların bu talihsizliği ne garip ki ancak 1900'lü yıllarda anlaşılmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi tam uygulanmasa da ancak 1989 yılında BM genel kurulunda kabul edilebilmiş. Aristo'ya göre "felaket" olarak adlandırılan, Babil'de alınıp satılan bir eşya olan ve Sparta Şehir Devletlerinde sağlıklı olmayan çocukların öldürülmesi gibi durumlar insanı hayrette bırakıyor.

Çocukların bu talihsizliği kelimenin kökeninden mi kaynaklanıyor acaba? diye düşünmeden edemiyor insan. Ne gariptir ki dünyanın enerji ve neşe kaynağı olan çocuklar kelime itibarıyla da talihsizlik yaşamıştır.

Çocuk kelimesinin kökeni, ses değişimi ve anlamındaki farklılıkla ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Kelime, Proto-Germen Dil Ailesinde **kildham** (Gotik kaynağında rahim, hamile) anlamına gelmektedir. Eski İngilizcede **cild** ve **cildhama** kelimelerinin "fetüs, infent, amborn" (doğmamış) anlamlarına sahip olduğu da yaygın bir görüştür. Ayrıca bu kelimenin doğmamış veya yeni doğmuş kişi anlamına geldiği ve bu kelimelerin eskiden beri rahim ve rahim meyvesi anlamını barındırdığı görüşü de hâkimdir.

Raffaello'nun Atina Okulu adlı freski.

Arapça'da da veled de "doğmuş" anlamına gelmektedir.

Eski Türkçede "çocuk" kelimesinin rastlandığı en eski belge Divanü Lügati't-Türk'tür. (1074). Kaşgarlı Mahmud kelimenin anlamını "domuz yavrusu ve her şeyin en küçüğü" olarak vermiştir. Dancada kullanılan "**kuld**" un da Türkçede olduğu gibi hayvan yavrusu anlamına geldiği görülmektedir. İtalyancada çocuk anlamında kullanılan "**bambino**" bir kedi cinsi anlamında kullanılmaktadır. Ayrıca Doğu Anadolu Bölgesi'nde "**meme**" için "cıcık, cücük, çiçik" kelimelerinin kullanılması dolayısıyla çocuk kelimesinin buradan yansıma olarak türetildiği görüşünü savunanlar da vardır.

Pieter Bruegel / Çocuk Oyunları (Children's Games)

Okuevi, Okulağ, Okulası

Başlık belki bazılarının için bir şeyler çağrıştırmış olabilir. Kelimenin Eski Yunancadaki anlamı da çok ilginç. Kelime Eski Yunancada σχολή "şxolh" sözcüğünden alıntıdır. Yani "dinlenme, işten geri durma, çalışmak zorunda olmama." Ne kadar ilginç değil mi arkadaşlar. Merakınızı hemen gideriyorum. Bu kelime okuldur. Şaşırdınız değil mi? Yani bizler okula giderken gerçekten bir işte çalışmak zorunda olmuyoruz. Hani ebeveynlerin "sen sadece oku, senden başka bir şey istemiyorum." demelerinin altında bu anlam yatıyormuş da farkına varamamışız. TDK Sözlüğüne göre "her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer" olarak tanımlanan bu kelime Fransızca école "okul, sanat veya düşünce akımı" sözcüğünden alıntıdır. Fransızca sözcük Latince schola "okul" sözcüğünden evrilmiştir. İngilizcede de school kelimesi Yunanca "schola" dan evrilerek son hâlini almıştır. Arapçada كِتاب "ketebe-yazmak" sözcüğünden "yazı yazılan yer" anlamında mef'al kalıbında مكتب mekteb oluşturulmuştur. Türkçeyi sadeleştirme çabaları açısından mektep yerine okulağ ismi kullanılmaya başlanmıştır. Yer anlamı yapan -lak eki getirilerek "okunan yer" oluşturulmuş. Bunun yanı sıra oku- fiili ile ev ismi birleştirilerek okuevi kelimesi de kullanılmış, bu kelime de dilde kendine yer edinmemiştir. Yine okulası kelimesi de tercih edilmemiş ve Fransızca école kelimesinden esinlenilerek okul ismi kullanılmıştır.

Maarif

Söylenişinde bir ahenk oluşan ve "bilgi kültür" anlamına gelen kelime Arapça معارف "ma'rifet" sözcüğünün çoğuludur. Kelime aynı zamanda bilimler, marifetler ve Osmanlı Döneminde Millî Eğitim Bakanlığı anlamına gelmektedir. Arif, maarif, marifet anlam açısından bilgi ve beceriyi ihtiva etmektedir. Türkçede de maarif kelimesine yakın anlamda eğitim sözcüğü oluşturulmuş ve kullanılmıştır. Eğitim sözcüğünün kökeni ile ilgili oldukça farklı görüşler ortaya atılmıştır. Dilbilimciler eğ- (eğmek, bükmek) fiilinin eğitim ile bir ilgisinin olmadığı görüşünde ısrarla durmuşlardır. Bunun yerine eğitim kelimesinin igit- fiilinin Eski Türk Yazıtlarındaki kullanımından hareketle 1. beslemek, doyumak 2. (yıllık sözüyle) hayvan beslemek, 3. himaye etmek, kalkındırmak, doyumak, 4. yetiştirmek, terbiye etmek' anlamında kullanıldığını belirtmişlerdir. Buradan hareketle genel anlamda yetiştirmek ve terbiye etmek şeklinde bir ifade taşıdığını vurgulamışlardır. İngilizce ve diğer Avrupa dillerinde de education/ educazione olarak adlandırılan bu kelime semantik açıdan Latince educare fiilinden gelir ve inşa etmek, ayağa kaldırmak, dikmek manasına gelir.

İngilizcede "education" kelimesi, Latince "educatum"dan gelmektedir. "e" içten dışı, "duco" da 'gelişme', 'ilerleme' anlamına gelmektedir.

Maarif Vekaleti binası - Ankara (1925-1947)

Kalfa

Çıraklık okullarında ve meslek lisesinde ustadan bir önceki aşama olarak adlandırılan bu kelime Arapça halife sözcüğünden evrilmiştir. Halifelik, bir vekillik makamı olduğu için kelimenin bu anlamından yola çıkmış ve "ustanın vekili" anlamında kalfa ismi kullanılmıştır. Kalfa kelimesi; dilin canlı ve değişen bir yapıda olduğunun bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelimenin sanata ilgisi de oldukça fazladır. Zira kalfalık aynı zamanda mimar yardımcısı da demektir. Yine

öğretmenlerin bazen sınıftaki en iyi öğrencilere ders anlattırması da Osmanlı döneminde uygulanmıştır. Bunlara da muallimin yardımcısı anlamında kalfa denmiştir. Çocukları okula götürüp getiren kişiye de kalfa denilmektedir. Aynı zamanda saraylarda ve konaklarda hizmetçilerin başında bulunan kadına da kalfa adı verilmiştir. Görüldüğü gibi kelime, halifeden hareketle kullanım açısından vekillikle alakalı işler için kullanılan bir vazifeyi üstlenmiştir. Kelime İngilizce ve Almancada da ses benzerliği ile qualified "kalifiye" olarak kullanılmıştır.

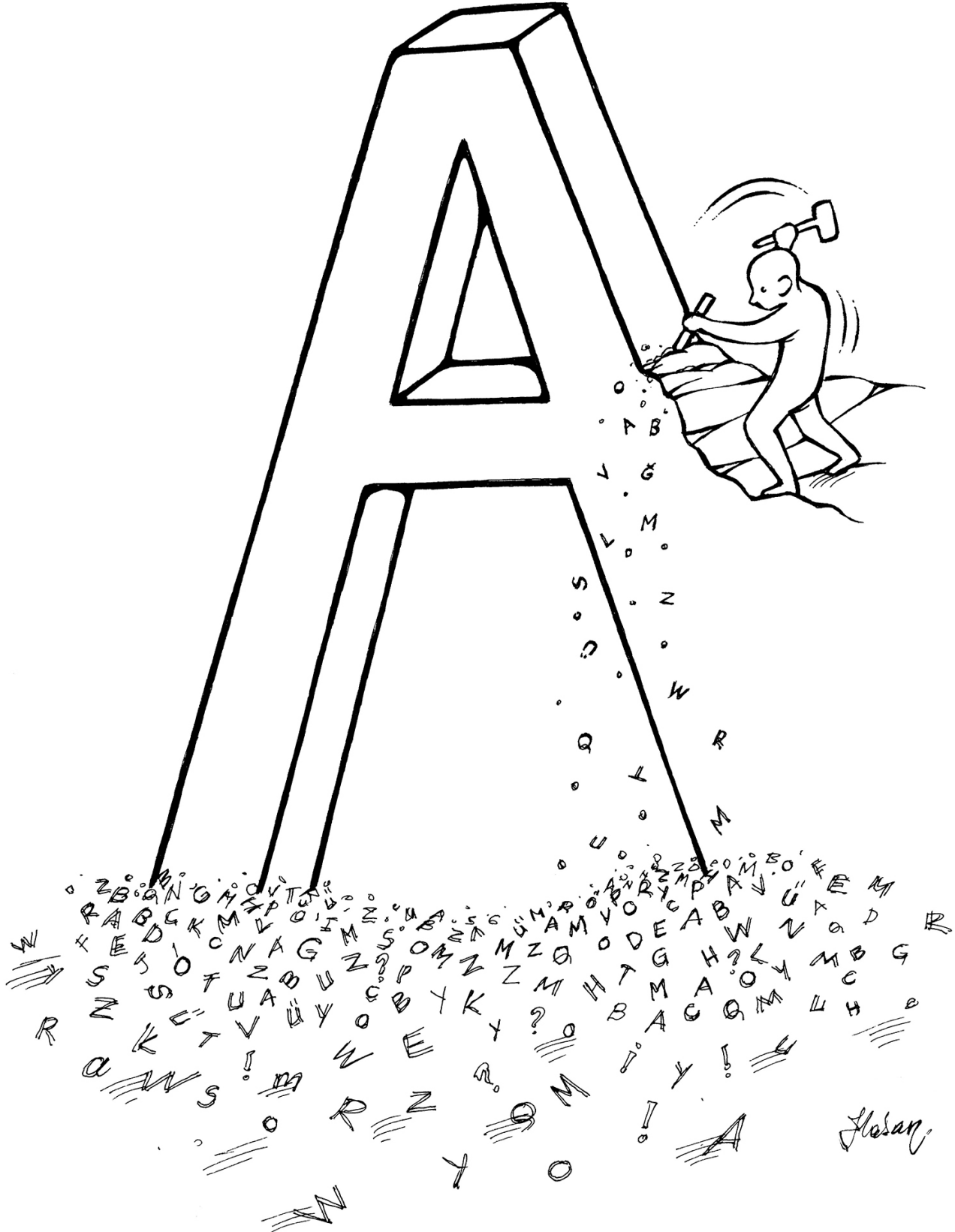
Bilgisayar

İnsanın teknolojiyle tanıştıktan sonra hayatın her alanında kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzdeyse nerdeyse avuç içine sığacak şekilde üretilen bu teknoloji harikasının kelime kökeni ilk kullanımından hareketle bu ismi almıştır. İngilizcede **compute** "hesap yapma" kelimesinden **-er** meslek edindirme ekiyle computer türetilmiştir. Peki bu cihaz neden hesap yapma ile ilişkilendirilmiştir. Bunun cevabı var: Dünyanın en büyük bilişim şirketi IBM tarafından 1935'te üretilen ilk elektromekanik hesap makinesi yaklaşık beş ton ağırlığının-

daymış. Evet evet, yanlış duymadınız ilk bilgisayar beş ton ağırlığındaymış. Bu makine saniyede iki bin iki yüz çarpım işlemi yapabiliyormuş. Bu devrimin merkezinde, toplama, çarpma, stoklama ve kıyaslama işlemlerinin elektronik olarak yapılmasını sağlayacak şekilde elektrik sinyallerinin değiştirilmesine imkân tanıyan elektronik bir tüp bulunuyormuş. İşte bu hesap işlemlerinden dolayı computer kelimesi kullanılagelmiştir. Bizde ise bilgi ismi ve sayar sıfatlı bir araya getirilerek dil üretimde en güzel kelimelerden biri olan tam da görevini karşılayan bilgisayar ismi oluşturulmuştur.

Çizgi / Hasan Aycin

İLETİŞİM VE HESAP BİLGİLERİ

GENEL MERKEZ

Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay Caddesi Erdem Sokak No: 5
Altunizade Üsküdar / İSTANBUL

Telefon: +90 216 323 35 35

• iletisim@turkiyemaarif.org • www.turkiyemaarif.org

TÜRKİYE MAARİF VAKFI BAĞIŞ HESAP BİLGİLERİ

IBAN

VakıfBank

TL	TR61 0001 5001 5800 7306 0925 82
USD	TR84 0001 5001 5804 8018 0952 52
EUR	TR42 0001 5001 5804 8018 0810 70

Ziraat Bankası

TL	TR37 0001 0008 2481 9873 6050 01
USD	TR69 0001 0008 2481 9873 6050 07
EUR	TR42 0001 0008 2481 9873 6050 08

Halk Bank

TL	TR94 0001 2009 7530 0016 0000 38
USD	TR33 0001 2009 7530 0058 0003 90
EUR	TR60 0001 2009 7530 0058 0003 89

Türkiye Finans Katılım Bankası

TL	TR49 0020 6003 1903 6485 7400 01
USD	TR65 0020 6003 1903 6485 7401 01
EUR	TR38 0020 6003 1903 6485 7401 02

Albaraka Türk Katılım Bankası

TL	TR33 0020 3000 0398 8457 0000 01
USD	TR06 0020 3000 0398 8457 0000 02
EUR	TR76 0020 3000 0398 8457 0000 03

IBAN

Emlak Katılım Bankası

TL	TR49 0021 1000 0005 2211 0000 01
USD	TR65 0021 1000 0005 2211 0001 01
EUR	TR38 0021 1000 0005 2211 0001 02

Yapı Kredi Bankası

TL	TR84 0006 7010 0000 0052 5409 64
USD	TR62 0006 7010 0000 0052 5400 02
EUR	TR07 0006 7010 0000 0052 5400 22

Vakıf Katılım Bankası

TL	TR49 0021 0000 0000 8566 0000 01
USD	TR65 0021 0000 0000 8566 0001 01
EUR	TR38 0021 0000 0000 8566 0001 02

Ziraat Katılım Bankası

TL	TR10 0020 9000 0014 8794 0000 10
USD	TR32 0020 9000 0014 8794 0000 02
EUR	TR05 0020 9000 0014 8794 0000 03

Garanti Bankası

TL	TR82 0006 2000 4220 0006 2934 05
USD	TR92 0006 2000 4220 0009 0599 56
EUR	TR22 0006 2000 4220 0009 0599 55

Kuveyt Türk Katılım Bankası

TL	TR58 0020 5000 0948 1373 6000 02
USD	TR04 0020 5000 0948 1373 6001 01
EUR	TR74 0020 5000 0948 1373 6001 02

DÖVİZ VE ALTIN DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TL KATILMA HESABI ZİRAAT KATILIM'DA

GELİR
VERGİSİ
STOPAJI
YOK!

Müşteri İletişim
Merkezi

www.ziraatkatilim.com.tr

Ziraat Katılım

Paylaştıkça daha fazlası